

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

MINCA ŠEGULA

**Teoretična opredelitev kolumne na Slovenskem.
Jezikovnostilistični vidik**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

MINCA ŠEGULA

**Teoretična opredelitev kolumne na Slovenskem.
Jezikovnostilistični vidik**

Magistrsko delo

Mentorica:izr. prof. dr. Mojca Smolej

Študijski program: slovenistika – E

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

Najlepše se zahvaljujem mentorici izr. prof. dr. Mojci Smolej za pomoč in nasvete pri pripravi magistrskega dela.

Izvleček

Teoretična opredelitev kolumne na Slovenskem. Jezikovnostilistični vidik

Magistrsko delo prinaša spoznanje, da je kljub avtentičnemu jezikovnemu stilu vsakega od kolumnistov mogoče prepoznati jezikovna sredstva, ki so skupna vsem piscem kolumn na Slovenskem. Predstavljene so teoretične osnove žanra kolumne in jezikovnega stila, nadalje pa jezikovne prvine, ki so se v analizi kolumn sedmih avtorjev izkazale kot vedno prisotne. Te so pisanje o (aktualni) družbeni temi z odkrivanjem ozadja, vključevanje mnenj in ugotovitev, pogosto na začetku in koncu kolumne, miselna in čustvena komponenta na več jezikovnih ravneh in pri argumentaciji, pretežno zborni jezik, aktualizmi, od ekspresivnih izrazov do retoričnih figur, kopičenje enako grajenih stavkov, prvo- in drugoosebne oblike, metabesedilni elementi, publicizmi, parenteze in medbesedilnost. Navedene lastnosti so prepoznane kot osnovni gradniki jezikovnega stila v slovenski kolumni.

Ključne besede: jezikovni stil, publicistično besedilo, kolumna, podobnost besedil

Abstract

Theoretical definition of the columns in Slovenian. Linguo-stylistic aspect

The master's thesis shows that it is possible to determine the typical linguistic elements of all columnist writers in Slovenia although each columnist has an original writing style. We present theoretical aspects of column genre and linguistic style. The linguistic elements which exist in all of seven writers' columns are presented and analysed. These elements are writing about (current) social subjects including the revealing of background, opinions and conclusions which are frequent at the beginning and at the end of columns, rational and emotional components on several linguistic levels and in argumentation. In columns, formal language is prevalent with elements, such as, expressive lexemes and figures of speech that are not stylistically neutral, similarly constructed sentences, first and second forms of personal pronouns and verbs, metatextual elements, some journalistic terms, parentheses and intertextuality. These listed characteristics are recognized as cornerstones of the linguistic style in Slovenian columns.

Key words: linguistic style, journalistic text, column, similarity of texts

Kazalo

1 Uvod.....	1
2 Zamejitev raziskovalnega okvira	3
2.1 Zamejitev žanra: kolumna	3
2.2 Zamejitev predmeta raziskovanja: jezikovni stil	6
2.3 Zamejitev raziskovanja stila: jezikovna stilistika.....	9
2.4 Raziskovalno vprašanje	15
3 Metoda.....	16
4 Raziskovalni del	17
4.1 Nejezikovni vplivi	17
4.2 Jezikovni vplivi.....	22
4.2.1 Izbira jezikovnih sredstev	22
4.2.2 Povezovanje jezikovnih sredstev	29
4.2.3 Gradnja besedila, mnenj in argumentov	42
4.3 Primerjava s kontrolno skupino	51
4.3.1 Oblikovanje kontrolne skupine	51
4.3.2 Nejezikovni vplivi.....	53
4.3.3 Jezikovni vplivi	55
5 Zaključek.....	67
6 Povzetek	71
7 Literatura in viri	72

Kazalo tabel

Tabela 1: Izbira jezikovnih sredstev.....	55
Tabela 2: Povezovanje jezikovnih sredstev	57
Tabela 3: Gradnja besedila.....	62

1 Uvod

Vsak človek ima svoj stil pisanja. Stil je namreč v vsakem izražanju, tudi če je jezik nezaznamovan in preprost, je to še vedno stil (Wales 2001: 371). Novinarji in publicisti, ki se s pisanjem poklicno ukvarjajo, pa si z leti svoj jezikovni stil izpopolnijo do te mere, da postane prepoznaven in javnosti znan. Na eni strani torej bralci vedo, kaj lahko pričakujejo, po drugi strani pa imajo pisci zaradi široke palete možnosti, ki jo ponuja jezik, na voljo dovolj izbire, da lahko vedno znova presenetijo z izbiro jezikovnih sredstev. Jezikovni stil je namreč upodobitev predmeta v enkratni podobi oziroma obliki, ki je rezultat posebne organizacije izraznih sredstev (Smolej 2011: 417).

Podrobneje smo se jezikovni stil odločili proučevati pri slovenskih kolumnistih. Kolumno kot novinarski žanr smo izbrali, ker je njena prepoznavna lastnost prav originalen in avtentičen jezikovni stil (Košir 1988: 86). Za vsakega pisca je torej mogoče izluščiti tiste jezikovne značilnosti, ki so zanj tipične. Vprašanje, ki se pri tem postavlja, pa je, ali je mogoče nekatere jezikovne elemente prepoznati kot take, ki jih je mogoče posplošiti za vse kolumniste v slovenskem prostoru. Slovenska in tuja strokovna literatura o tem pravzaprav sploh ne pišeta, zato smo se v magistrskem delu lotili raziskave, ki bi dala odgovor na to vprašanje.

Najprej smo z jezikovnostilno analizo proučili kolumne treh vidnih kolumnistov v tiskanih medijih, s čimer smo dobili vpogled v jezikovne stile treh različnih piscev. S to analizo smo želeli dobiti odgovor na raziskovalno vprašanje, ali je mogoče prepoznati jezikovne lastnosti, ki so skupne več piscem. Če to drži, pa smo želeli dodatno izvedeti še, katere so te skupne jezikovne prvine. Da bi lahko izsledke posplošili na širši kontekst in celo morda na slovenski prostor, smo trem znanim kolumnistom dodali še analizo štirih drugih kolumnistov iz različnih medijev.

V raziskavi smo tako obravnavali po dvajset kolumn Dragice Korade, Ervina Hladnika Milharčiča in Marka Crnkoviča, katerih kolumne so bile objavljene v tiskanih medijih dnevnoinformativnega značaja. Pri analizi nismo izhajali iz posebnih vnaprej postavljenih kriterijev, pač pa iz besedil samih. S kontrolno skupino pa smo skušali zajeti čim širši spekter kolumnistov na Slovenskem, da bi ugotovitve lahko posplošili. V raziskavo smo vključili pet radijskih kolumn Marka Radmiloviča in pet televizijskih Igorja Vidmarja. Tem smo dodali še pet kolumn Valentine Smej Novak, katere kolumne so bile objavljene v reviji, ki se ne veže

na dnevnoinformativno dogajanje, in pet kolumn Matica Hriberška iz lokalnega časopisa. Pričakovali smo, da je vendarle, kljub originalnemu stilu vsakega od kolumnistov, mogoče prepoznati nekaj jezikovnih sredstev, ki so sestavni del vseh kolumn v slovenskih medijih.

Magistrsko delo najprej zameji raziskovalni okvir, tako da predstavi žanrske značilnosti kolumne, ki veljajo v novinarstvu. Šele z dobrim poznavanjem žanrskih zakonitosti je mogoče dobiti relevantne rezultate pri raziskavi. Ker v strokovni literaturi jezikovni stil v kolumnah ni podrobno opredeljen, v nadaljevanju podajamo splošne zakonitosti jezikovnega stila, s katerimi smo si pomagali pri proučevanju jezikovnega stila v kolumnah, in glavne poudarke jezikovne stilistike, ki se ukvarja s proučevanjem jezikovnega stila. Na koncu prvega poglavja sta predstavljeni raziskovalni vprašanji.

Drugo poglavje prinaša opis metode, tretje pa izsledke raziskave, ki so razdeljeni na štiri sklope. V prvem so predstavljene nejezikovne skupne točke treh vidnih kolumnistov, temu pa nato sledijo jezikovne značilnosti vseh treh avtorjev. Posebej so obravnavani izbira jezikovnih sredstev, njihovo povezovanje ter gradnja besedila, mnenj in argumentov. V vseh naštetih sklopih so izpostavljene skupne jezikovne prvine, opazne v kolumnah vseh treh avtorjev, ki so pospremljene z razlagami, zakaj se pojavljajo in kakšna je njihova funkcija. Na koncu tretjega poglavja so navedene še skupne točke treh izbranih kolumnistov in kolumnistov v kontrolni skupini, ki jih lahko posplošimo za slovenske razmere. V zaključku smo jedrnato podali glavne ugotovitve raziskave, pospremljene z interpretacijo, in odgovorili na zastavljeni raziskovalni vprašanji.

2 Zamejitev raziskovalnega okvira

2.1 Zamejitev žanra: kolumna

Časopisno novinarstvo je skozi zgodovino vedno znalo pritegniti ljudi s prispevki, ki so jih radi brali. Na eni strani tako, da so govorili o aktualnih temah – denimo vezanih na slovensko narodno prebujanje v izvodih *Slovenskega naroda* in *Slovenca* v 19. stoletju. Poleg vsebine pa so pisci v vse hitreje razvijajočih se interpretativnih žanrih dobili priložnost, da pokažejo tudi svoje jezikovno znanje, saj so v tovrstnih žanrih smeli konkretno prestopiti mejo objektivnosti, ki je bila značilna za besedila informativne zvrsti, kar je omogočilo, da se je njihovo pisanje razvilo v prav poseben stil.

Oboje velja še danes. Kljub temu da se časopisi morajo spopadati z vse ostrejšo konkurenco, ki jo predstavljajo konkurenčni mediji, predvsem internetni medij, so njihov zaščitni znak poleg poglobljenih prispevkov še vedno pisci stalnih rubrik, ki imajo kaj povedati in znajo to povedati tudi na svojevrsten in privlačen način. Eden od žanrov, ki to omogoča, je kolumna. Pisci kolumn se v svojih prispevkih lotevajo tem, ki jih je po njihovem mnenju treba izpostaviti in približati javnosti. Pri tem imajo povsem proste roke. Poleg vsebine prispevkov pa je povsem v njihovi domeni tudi to, kako bodo svoje misli ubesedili. Stil pisanja v kolumnah namreč ni predpisan in zato ima vsak avtor možnost, da pride do izraza njemu lasten način pisanja. To je tudi razlog, da smo se v magistrskem delu odločili preučevati časopisne kolumne, saj nam ta žanr omogoča, da lahko opazujemo in proučujemo jezikovni stil, ki ni omejen z nobenimi žanrskimi pravili, pač pa odraža avtorjeve lastne izbire. Da bi se tega lahko poglobljeno lotili, je treba najprej vedeti, zakaj določeno besedilo umeščamo med kolumne. Le tako bomo lahko prepoznali in analizirali ustrezen žanr.

Beseda kolumna izhaja iz latinske besede *columna*, ki pomeni steber. Ime je dobila po stalni obliki, tako imenovanem stolpiču v časopisu (Kos in drugi 2009: 176). Sprva je bila samo zapisana, danes pa se pojavlja tudi v drugih medijih, na radiu, televiziji in spletu. V razvrstitvi novinarskih žanrov¹ sodi med interpretativna in komentatorska besedila.

Najbolj groba delitev novinarska besedila umešča v informativno in interpretativno zvrst. Kolumna je del interpretativne zvrsti, v katero sodijo besedila, ki se za razliko od besedil informativne zvrsti kažejo kot subjektivna (Košir 1988: 63). Avtorji v besedilih interpretativne zvrsti k obravnavanemu predmetu pristopajo angažirano in so poleg tega v njih

---

¹ Klasifikacijo novinarskih žanrov je za slovenski prostor oblikovala Manca Košir (1988).

prisotni s svojimi mnenji. Pisci svoje predmete obravnave torej ocenjujejo, vrednotijo, pojasnjujejo, analizirajo in razlagajo (prav tam, 83). Njihova analiza sega v ozadja, raziskuje razmerja med dogajanjem, išče vzroke in nakazuje posledice.

Obe novinarski zvrsti se nadalje delita v vrste, ki združujejo podobna besedila. Kolumna se zaradi svojih značilnosti znotraj interpretativne zvrsti umešča v komentatorsko vrsto. Ta »pojasnjuje ozadja večjega dogodka z večjim številom prvin, ki se po objavi v vesti naslovniku kaže kot nepredvidljiv in nedoumljiv, tako da dogodek umesti v logiko naravnega reda vzroka in posledice« (prav tam, 85). Take značilnosti imajo poleg kolumne še naslednji novinarski žanri: komentar, uvodnik in glosa – vsak od njih pa ima še nekaj povsem svojih zakonitosti, na podlagi katerih se loči od drugih.

Kolumna tako v stalni rubriki razkriva ozadja dogodkov, ki so za kolumnista najpomembnejši, in dodaja kolumnistovo argumentirano mnenje (prav tam, 86). Nekateri kolumnisti sicer pišejo o sebi, kar je dovoljeno, vendar je to lahko le kratkoročna rešitev (Glover 1999: 290). Po mnenju Gloverja (prav tam, 293) so najboljši kolumnisti tisti, ki jim je mar, imajo izoblikovan pogled na svet in verjamejo še v kaj drugega kot vase. Dobri kolumnisti torej pišejo o zunanjem svetu, le občasno pa lahko dovolijo bralcu bežen pogled v svoje življenje (prav tam, 290) – in prav te značilnosti veljajo za vsakega od desetih kolumnistov, ki so jih slovenski uredniki izbrali kot najboljše (Štamcar 2012).

Tema kolumne je načeloma konkretno aktualna, vendar s splošnim pomenom (Kos in drugi 2009: 176). V kolumnah se kolumnisti lotevajo številnih tem, zato so dobri kolumnisti načeloma razgledani, sledijo novicam, prebirajo časopise in imajo dovolj virov informacij (Glover 1999: 291). Jurij Gustinčič (2009: 5–6), tudi sam pisec kolumn, navaja:

Razumljivo je, da piscu te vrste nič, prav nič ne sme uiti. Ne sme se tudi izogibati protislovjem, na katera bo naletel – nesporno, prav ta protislovja morajo pritegniti njegovo največjo pozornost, posvečati pa se jim mora brez naprej dojetega sklepa, brez predsodka – razumljivega, saj je tudi pisec človek, saj tudi ni, ne more biti brez zelo človeške želje, da nekoga pouči. Nekomu napiše sodbo, nekoga zavrne, nekoga obsodi.

Cilj kolumnistov je razkriti ozadja dogodkov; pišejo o povezavah, ki jih bralci morda niso razumeli, in podajajo celostno sliko za tiste bralce, ki (morda) poznajo le del zgodbe. Kolumnisti so tako neke vrste staromodni esejisti, ki pišejo za moderni svet (Glover 1999: 291). Zato morajo biti zabavni, provokativni in informativni (Keeble 2005: 175).

Kolumne lahko glede na njihovo naravo razdelimo v štiri tipe: take z razumnimi argumenti, refleksno reakcijo, premišljeno provokacijo in zabavne kolumne (Keeble 2005: 176). Kolumne z razumnimi elementi so osnovane na dokazih in razumski interpretaciji dejstev, na drugi strani odzive bralcev odražajo kolumne z refleksno reakcijo – pri teh mora kolumnist poznati želje in strahove bralcev, da lahko o njih piše. S kolumno, ki je premišljena provokacija, želi kolumnist, da bi bralci reagirali na njegove besede in nasprotovali. Zabavna kolumna pa podaja nove poglede na življenje in pomembne zadeve ali se norčuje iz njih. Katera kolumna bo objavljena, je odvisno od posameznega pisca in časopisa, v katerem bo objavljena (Keeble 1998: 257).

Lastnost kolumne, ki ji bomo v nadaljevanju posvetili še posebno pozornost, je, da je v vseh svojih prvinah odvisna od osebnosti, ki jo piše (Košir 1988: 86). Piščeva osebnost mora zato nenehno odsevati iz zapisane kolumne (Keeble 1998: 257). Gustinčič (2009: 5) zato pravi, da gre pri kolumnistu za »zapisovanje /.../ lastnega življenja skozi prizmo dogodkov, ki jim je priča in ki mu ne uidejo«. Na to, da je pri kolumnah pomembno, kdo piše, kaže tudi zunanja podoba kolumne, saj se ob tovrstnih besedilih pojavlja avtorjeva fotografija, karikatura ali kakšen drug zaščitni znak, ki nakazuje, da piše izrazita osebnost (Košir 1988: 86).

Prav ta specifika žanra, da je v njem izpostavljena osebnost kolumnista, je eden ključnih razlogov, da se je kolumna v slovenskem časopisju redno začela pojavljati šele v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Manca Košir (1988: 86) piše, da je bil hrvaški novinar Jug Grizelj tisti, ki je kot gostujoči pisec v sobotni prilogi *Dela* v tistem času »slovenskemu novinarstvu kazal, kaj je ta žanr«. V časopisih pred tem pravih pogojev za objavo ni imela. Prvim slovenskim časopisom je težave povzročalo to, da bi bilo treba piscem zagotoviti stalno rubriko in s tem redno pojavljanje na straneh časopisa. In čeprav je konec 19. stoletja pri slovenskih dnevnikih mogoče zaznati težnjo po ustaljevanju rubrik (Kalin Golob 2003: 199), je ostala glavna težava, tj. avtorstvo – članki so bili namreč skoraj praviloma nepodpisani. Pisci se niso posebej izpostavljali, pomembnejša od osebnosti je bila torej vsebina.

Da je bila tudi v osemdesetih letih, ko se začnejo pojavljati kolumne v slovenskem tisku, osebnost piscev v časopisu manj izpostavljena, je pri postavljanju novinarske klasifikacije ugotovila Manca Košir (1988: 86), ki je zapisala, da se kolumna v zelo majhni meri pojavlja v časopisih. In sicer zato, »ker naše novinarstvo ni naklonjeno močnim figuram, izrazitim individualnostim, ker se sramuje svojih novinarskih 'zvezd'«. Redka izjema z

rednimi kolumnami in stalnimi kolumnisti je bil tednik *Mladina*, ki je v tistem času odpiral drugačne medijske prostore in si gradil specifično medijsko podobo (prav tam). Začel je objavljati prispevke, tudi kolumne, o temah, ki so bile tabu in ki so jih oblasti videle kot grožnjo sistemu, zato so bili posamezni izvodi *Mladine* cenzurirani in zaplenjeni (Merljak Zdovc 2007: 163). Šele z demokratizacijo družbe v devetdesetih letih je novinar dobil proste roke pri temah in se jih je lahko brez posledic loteval, tudi na kritičen način. In to je pripomoglo k vzponu žanra kolumne.

Mladina, ki je ena prvih uvajala kolumne v slovenski tisk, še danes slovi po prepoznavnih kolumnistih, svoje prve kolumnistične korake pa so v njej naredili tudi nekateri znani kolumnisti, ki danes pišejo za druge medije. Kolumna se je namreč že v devetdesetih letih začela redno pojavljati v dnevnem časopisju – v *Delu*, *Dnevniku* in *Večeru* –, kmalu zatem še v revijalnem tisku, denimo v *Oni* in *Evi*. Danes se vsak dnevni časopis ponaša z vsaj enim prepoznavnim piscem kolumn, ki ima svojo stalno rubriko in stalne bralce. Z razcvetom elektronskih medijev je kolumna dobila svoje redno mesto v spletnih medijih, na primer na spletnih straneh *Rtvslo.si* in *Siol.net*, in na nekaterih blogih, kot je denimo *Metina lista*. Poleg pisane besede pa je dobila svojo različico, podprto z glasom in sliko, še v radijskem programu Vala 202 in televizijski informativni oddaji *Studio City*.

Na vseh navedenih mestih, kjer se danes kolumne pojavljajo, za njimi stojijo prepoznavni pisci, ki so za razliko od osemdesetih let pripravljani pokazati svojo osebnost, prav tako pa jih izpostavljajo mediji sami. Redni bralci/poslušalci/gledalci pa že po imenu avtorja kolumne vedo, kaj lahko pričakujejo. Pisci so namreč javnosti znani po specifični izbiri predmetov svojih prispevkov. Poleg vsebine pa je pomembna še oblika. Kolumnisti so zato znani še po originalnem, avtentičnem stilu (Košir 1988: 86).

Ta za kolumne v strokovni literaturi ni pojasnjen podrobneje, zato se pri definiranju jezikovnega stila v kolumnah lahko opremo le na splošno dožemanje jezikovnega stila in opredelitev jezikovnega stila v novinarstvu.

2.2 Zamejitev predmeta raziskovanja: jezikovni stil

Sam termin stil (lat. stilus) je star pojem, saj izhaja že iz klasične retorike in poetike. Sprva se je nanašal na steblo in kasneje pisalo, ki omogoča pisanje in brisanje besedila, nato pa se je pomen prenesel tudi na pisanje, govorjenje, literaturo in način pisanja (Gauger 1995:

187–189). V antiki se je povezoval predvsem z govorjenjem oziroma načinom govorjenja. Od 15. stoletja postane stil v nemškem prostoru znan kot »umetnost pisanja« (Eroms 2008: 11). Končno pa se je pomen ustalil pri rabi jezika.

Stil kot predmet raziskav v stilnih analizah je za rusko jezikoslovko Olgo Akhmanovo (1976: 3) pojem, ki ga lahko apliciramo na dve ali več entitet, ki so si v bistvu enake, razlikujejo pa se po posameznih značilnostih, ki bistva entitet ne spreminjajo. Ideja stila je tako vezana na misel, da bi bile lahko besede na strani drugačne ali drugače razporejene, ne da bi se spremenila vsebina (Ohmann v Lesley in McIntyre 2010: 25). Pri tem je torej pomembno, kako stvar povemo. Stil je v tem smislu dojet kot razločujoči način izražanja (Wales 2001: 371). Kar dela stil razločevalen, pa je izbira pisca, s katero se odloči, o čem bo pisal in kako. Da je stil tesno povezan z izbiro ene od variant, je pisal tudi Jože Toporišič (1992: 311), ki je stil opredelil kot izrabo prostih variant danosti, zlasti sredstev kakega jezika. Ob tem je poudaril (prav tam): »Kjer ni izbire, ni stila.«

Podobno razmišljajo tudi drugi slovenski proučevalci jezikovnega stila, ki prisotnost izbire razvijajo še nadalje. Unuk (2013: 118) tako piše, da izbor obstaja tam, kjer obstaja široko razumevanje sopomenskosti, da lahko nastopa konkurenca jezikovnih sredstev: besednih enot, oblik, zgradb, govornih dejanj, besedilnih tipov, posameznih prvin in oblik narodnega jezika ter skala parajezikovnih prvin. Katere prvine bo pisec izbral, je odvisno od njegovega vedenja, poznavanja osnov in učinkovanja izraznih sredstev. To je neločljivo povezano z njegovim življenjskim svetom ali habitusom (Čeh 2007: 50). Jezikovni stil je znak identitete besedilnega subjekta in njegove pripadnosti, denimo določenemu žanru, ideologiji in jezikovni zvrsti (Kos in drugi 2009: 408). Tu se kaže križanje značilnosti stila in kolumne, saj tudi za kolumno raziskovalci novinarskih žanrov navajajo, da je povsem odvisna od piščeve osebnosti. Povsem razumljivo je torej, da je za jezikovni stil kolumne značilno, da odraža piščevo osebnost, kajti to je v naravi tako jezikovnega stila kot žanra kolumne.

Tuji pisci, kot denimo Gauger (1995: 224), pri tem opozarjajo, da ne obstaja en sam stil, temveč je stilov več. Pri tem obstaja več konceptov, ki definirajo stil (Esser 1993: 1–2). En koncept je ravno stil kot izbira jezikovnih sredstev, kakor stil razumejo zgoraj navedeni slovenski teoretiki. Tako pojmovanje stila kot rezultata izbiranja ima dolgo tradicijo (Eroms 2008: 23). S stališča pisca je to (situacijsko določena) možnost, da se nekaj naredi, oziroma je s stališča bralca ali jezikoslovca rezultat izbire (Esser 1993: 1–2). Pri tem so posameznikove izbire zavedne in nezavedne (Ullmann 1972: 149). Nezavedne so lahko spontane,

instinktivne, mehanične in brez dolgega premisleka, medtem ko so zavedne izbire lahko dobro preišljene: omahujemo, se popravljamo in izboljšujemo, iščemo prave besede in konstrukcije ter se na koncu odločimo za najboljšo možnost.

Poleg stila kot izbire jezikovnih sredstev Esser (1993: 1–2) navaja še tri koncepte: stil kot odklon od norm, stil kot ornament/okras/dodatek in stil kot pričakovanje. Stil kot odklon od norm postavlja norme v položaj relevantnega izvora in jih primerja z dejansko izbiro jezikovnih sredstev.² Pojmovanje stila kot okraska je najbolj vidno v poeziji. Stil kot pričakovanje pa izhaja iz bralčeve pretekle izkušnje z uporabo jezika v različnih situacijah, ki vpliva na njegovo pričakovanje. Torej če se zvesti bralec časopisa odloči, da bo prebral kolumno nekega kolumnista, ki redno piše v časopisu, ima gotovo izoblikovana pričakovanja, kakšno bo besedilo.

Obstajajo še druge vrste stilov. Ekspresivni ali osebni stil ustreza piscu in njegovemu jezikovnemu vedenju – take vrste stil je tisti v kolumnah –, pravniški ali tehnični stil se nanaša na vsebinske zadeve (prav tam, 2). Stil je lahko raznovrsten, nominalni ali verbalni glede na jezikovne lastnosti besedila. Glede na prenosnik se ločita govorjeni in zapisani stil. Z vrednotenjskega stališča je lahko označen tudi kot dober, slab ali (ne)ustrezen.

Po Gaugerju (1995: 212) je stil lahko individualni stil ali stil besedilne vrste. V slednjem primeru stil izpolnjuje pričakovanja, zato mora posameznik pri tem stil prepoznati kot nekaj vnaprej danega. Lahko je vezan na konkretno posamično besedilo, recimo esej, pesem ali dokument (Esser 1993: 1). Lahko je vezan na specificirano skupino besedil, če je vezana na avtorjev stil – to velja za avtorje, ki so napisali več besedil. Zbirka besedil pri tem lahko služi kot korpus. V magistrskem delu nas bo zanimala specificirana skupina besedil vsakega avtorja posebej, da bi lahko izluščili jezikovne značilnosti žanra. Stil se lahko nanaša še na nespecificirano skupino besedil, kadar so besedila napisali posamezniki, ki niso profesionalni avtorji, kadar je vezana na žanr, obdobje ali pogovor (Esser 1993: 1). V nekaterih primerih pa je stil vezan na jezik kot celoto (angleški jezik nasproti slovenskemu), kjer pa konkretnost zamenja abstrakcija jezikovnega sistema.

Individualni stil na drugi strani pa nasprotno od stila besedilne vrste presega pričakovanja – strogo gledano samo pri prvem stiku, kajti zatem kmalu pričakujemo tipičen odklon od pričakovanega, kalup, ki ga že poznamo in smo se ga že navadili (Gauger 1995:

---

² Ta koncept je izpeljan iz formalistične teorije. Mukařovský piše, da bistvo poetičnega jezika izhaja iz kršenja norm standardnega jezika (Esser 1993: 56).

212). Tudi v tem primeru torej prihaja do izpolnjenih pričakovanj, a na drugačen način. Toda kakor hitro avtor piše drugače, prihaja spet do preseganja pričakovanj. Za jezik oziroma govor posameznika se je uveljavil izraz idiolekt, ki obsega govorne navade posameznika v določenem času (Ullmann 1972: 132). Idiolekt se tako postavlja na sredino med »langue« (jezikovni sistem) in »parole« (rabo). To je poleg psihologov in psihiatrov področje raziskovanja tudi raziskovalcev stila (prav tam, 132–133).

Stilna norma sicer obstaja, vendar ni tako ustaljena kot jezikovna norma (Unuk 2013: 126). Jezikovna norma je namreč manj prožna in je kodificirana. V nasprotju s tem pa je stilna norma vezana na jezikovni čut posameznika oziroma njegovo intuitivnost.

Jezikovni stil je opazen samo v primerjavah, na primer med statističnim povprečjem in odstopanju v rabi jezikovnih sredstev, med normo in odklonom od nje, med različnimi variantami ubeseditve ekvivalentnih vsebin in podobno (Kos in drugi 2009: 408). Odvisen je od sporočevalnih strategij pisca, tj. kakšen vtis želi doseči z načinom ubeseditve pri naslovniku, in od konteksta recepcije. Besedila namreč ni mogoče dokončno razumeti ob upoštevanju le umetnikove svobodne izbire, ampak je treba upoštevati še bralčevo ali jezikoslovčevo recepcijo, ki zaobjema tudi globlje jezikovne in stilne analize (Smolej v Pogorelec 2011: 9).

2.3 Zamejitev raziskovanja stila: jezikovna stilistika

Veda, ki se ukvarja s stilom in njegovo analizo, je stilistika. V slovenskem okolju je stilistika definirana kot veda »o stilu kot načinu izražanja in oblikovanja, tj. izboru in načinu rabe jezikovnih, nejezikovnih ali umetniških sredstev ter uveljavljenih postopkov« (Unuk 2013: 121). Tudi v anglo-ameriškem okolju je dojeta podobno. David Crystal (2008: 460) jo dojema kot lingvistično vedo, ki proučuje pojave v jeziku, vezane na rabo jezika v različnih situacijah, in ki skuša oblikovati načela oziroma vodila, s katerimi lahko razložimo posamezne izbire posameznikov ali skupin. Pod njeno okrilje spadajo splošna, praktična in literarna stilistika.

Stilistik se ukvarja z izbiranjem in kombiniranjem jezikovnih enot oziroma z variabilnostjo naravnega jezika, ki je vezana na oboje, vsebino in obliko (Esser 1993: 7). Jezikovna stilistika tako želi opisati in razložiti variabilnost jezikovnih oblik pri uporabi jezika z jezikoslovno opredeljenimi kategorijami in metodami.

Pri tem je treba upoštevati, da obstaja razlika med stilistiko jezika in stilistiko besedila (Križaj Ortar 1994: 229). Stilna nezaznamovanost v jeziku pomeni splošnost in nevezanost prvine na določeno zvrst jezika, na drugi strani pa je v besedilu značilnost določene besedilne zvrsti. Stilna zaznamovanost v jeziku predstavlja za določeno zvrst značilne izbire, medtem ko v besedilu pomeni netipičnost za besedilno zvrst.

Danes je jezikovna stilistika veda, ki proučuje jezik v različnih besedilnih zvrsteh. Sprva pa je bila dojeta v kontekstu ene same besedilne zvrsti, in sicer umetnostne. Njene korenine so namreč vezane na ruski formalizem iz začetka 20. stoletja, ki je želel izolirati značilnosti in posebnosti literarnega jezika (Jeffries in McIntyre 2010: 1).

To je verjetno tudi razlog, da je stilistika v slovenskem okolju pogosto vezana na povezavo med jezikoslovjem in literarno vedo. Iz tega izhaja opredelitev, da je stilistika področje jezikoslovja in literarne vede, ki proučuje stil besedila, avtorja, jezikovnih zvrsti in žanrov (Kos in drugi 2009: 410). Do spoznanj prihaja s stilno analizo. Jezikovni stil je pri tem del zunanjega stila literarnega dela in definiran kot način, kako se že oblikovana vsebina realizira z izborom besed, besednih zvez in stavčnih oblik (Kos 2001: 128–129). Z izborom ene od jezikovnih možnosti, ki jih ima avtor na voljo, se literarnemu delu spremeni zunanja podoba, pri tem pa se vsebina in notranja forma celote ne spremenita. Po zapisih Silve Trdina (1974: 7) pa stilistika raziskuje sredstva umetniškega izražanja, njihov smisel in umetniško funkcijo. Nekateri avtorji, kot je Juvan, poudarjajo, da je ob tem pomembna še medbesedilnost (Čeh 2007: 49). Tradicionalna poetika je zunanji slog razlagala s pomočjo retoričnih figur, značilnih tudi za govorništvo (Kos 2001: 128–129), nekoliko drugačno vlogo pa ima denimo današnja praktična stilistika, ki uči, kako govoriti in pisati dobro in lepo (Trdina 1974: 7).

Breda Pogorelec (2011: 24–25) jezikovno stilistiko pojmuje podobno; stilistika je zanjo »posebno področje raziskav in razmišljanj na stičišču jezikoslovja in literarne znanosti«, vendar ob tem poudarja, da sloga ne kaže zanemarjati tudi pri neumetnostnih besedilih (prav tam, 23). S tem se strinjajo tuji teoretiki. Jeffries in McIntyre (2010: 9–10) tako pišeta, da čeprav je bilo v preteklosti največ pozornosti v stilističnih analizah namenjene literarnim in zapisanim besedilom, so predmet jezikovne stilistike danes lahko vse vrste besedil, torej tudi neliterarna in govorjena besedila.

Lingvistično so literarna in neliterarna besedila povezana, saj se tipično literarni elementi, kot so retorične figure, lahko pojavijo tudi v neliterarnem besedilu, prav tako pa

literarno besedilo lahko vključuje katerikoli jezikovni stil neumetnostnih besedil (prav tam, 16). Razlika med umetnostnimi in neumetnostnimi besedili s stališča jezikovnega stila je le, da je v neumetnostnem besedilu jezikovno znamenje podrejeno vsebini, na drugi strani je v umetnostnem besedilu navadno razkrito, razvidno, hkrati pa je zanj značilno večpomensko razbiranje (Pogorelec 2011: 63). Branje umetnostnega besedila tako največkrat zahteva, da hkrati z vsebino beremo tudi obliko (Smolej 2011: 415). V magistrskem delu se bomo, kot že povedano, podrobneje ukvarjali samo z neumetnostnimi besedili.

Stilistična analiza po zapisih Pogorelčeve (2011: 63) »opozarja na obliko in kaže, kako je predmet upodobitve predstavljen v posebni, enkratni podobi«. Ta je rezultat posebne organizacije izraznih sredstev (Smolej 2011: 414). Spoznavanje enkratnih in ponovljenih organizacij izraznih sredstev pa priča o razvoju in zmožnosti samega jezika. Ne glede na to, ali je besedilo umetnostno ali neumetnostno, jezikovna stilistika zaobjema proučevanje besedila na vseh jezikovnih ravneh in proučevanje sloga (Pogorelec 2011: 41–42).

Če pri spoznavanju besedila le taksativno naštejemo izrazna sredstva, se s tem določijo le skupine uporabljenih sredstev, kar pa ni dovolj (prav tam). Pomembno je poznati tudi pravila izbire in povezovanja jezikovnih znakov v besedilu, na primer treba je ugotoviti, na kakšen način avtor uporablja zaimke, napovedovanje, sopomenke in povedek, kakšna so pravila njegovega besednega reda in podobno. Znotraj lingvistična analiza torej zahteva upoštevanje vertikalne in hierarhične povezanosti posameznih jezikovnih ravnin, in sicer od fonološke, morfološke, sintaktične, semantične do celostne metode proučevanja besedil (Smolej v Pogorelec 2011: 9). Analiza besedilne ravni namreč šele omogoča, da dobimo predstavo o pomenski organizaciji v besedilu in preko nje predstavo o besedilnem smislu (Pogorelec 2011: 42).

Pri tem gre za področje slovnične in tekstualne kompetence. Kajti slovnična kompetenca, ki vključuje znanje posameznih jezikovnih ravnin, vpliva na izbiro besed za izražanje specifičnega pomena oziroma njegovo fizično realizacijo kot zvok ali zapisan simbol (Bachman 1990: 87). Tekstualna kompetenca pa vključuje znanje o konvencijah, da se izreki/besede združijo, da se oblikuje tekst, ki je enota jezika, strukturirana skladno s pravili kohezije in retorične organizacije – pri slednji sta pomembna konceptualna struktura besedila (pripovedovanje, opis, primerjava, klasifikacija, analiza) in učinek besedila (prav tam, 88). Pri vsem tem pa mora tvorec besedila uporabljati jezik, ki je skladen s situacijo, in upoštevati norme, ki veljajo za določen diskurz, v našem primeru publicistični, vrste in žanre, pri čemer

je treba upoštevati, da norme niso povsem jasno postavljene, saj se značilnosti enega žanra lahko prepletajo z značilnostmi drugega (Cosériu 1988: 161).

Te značilnosti je treba upoštevati tudi pri slogu, ki je drugi predmet poučevanja jezikovne stilistike in ki zajema način besediljenja, značilen za posamezno obdobje in tudi za pisanje posameznega pisca (Pogorelec 2011: 42). Vse to omogoča, da dojamemo dejansko vsebino besedila in razberemo izrazila v medsebojnem učinkovanju. Pri umetnostnih besedilih je pomemben še estetski učinek. Torej je pri analizi stila potrebno, da sistematično proučujemo oblikovne plati besedila in da zaznavamo, kakšen (funkcijski) pomen ima ta oblika za interpretacijo besedila (Wales 2001: 372).

V 80. letih so pri interpretiranju besedila velik pomen začeli pripisovati še vlogi bralca, v zadnjih letih pa kognitivnim vidikom razumevanja besedila (Jeffries in McIntyre 2010: 1). Pri tem se kognitivna stilistika osredotoča na to, kaj se zgodi med procesom branja in kako to vpliva na interpretacije bralca (prav tam, 126). Zaradi subjektivnosti tako pisca kot tudi bralca jezikovnega stila ne bomo mogli nikoli razumeti v celoti (Smolej 2011: 413). Vsak tvorec in vsak prejemnik sta namreč edinstvena in neponovljiva. Vsak razume po svoje in razumevanje je povezano s številnimi dejavniki: psihofizičnimi dejavniki, socialnimi in kulturnimi okoliščinami, elokucijskim, idiomatičnim in ekspresivnim vedenjem posameznika in drugim. Za natančno stilistično analizo bi torej morali analizirati tudi piščeva osebnoizkustvena doživljanja in celo sliko njegove komunikacijske kompetence, temelječe na navedenih dejavnikih – to pa je zelo težko, če ne celo nemogoče narediti (prav tam, 413–414).

Stilistika tako ni statično zamejena samo na odnos med avtorjem, besedilom in bralcem, temveč vključuje vedno nove teorije in modele (Jeffries in McIntyre 2010: 3). Gre torej za dinamičen odnos med navedenimi tremi kategorijami, ki vključuje tudi teorije in modele drugih področij. To pomeni, da je pri razmišljanju o jezikovni stilistiki treba imeti pred očmi interdisciplinarnost, tako znotraj jezikoslovne stroke kot med različnimi družboslovnimi in drugimi vedami (Smolej v Pogorelec 2011: 9). Tako se denimo vključuje teorije in modele literarnih študij in psihologije, znotraj lingvistike pa še pragmatike, sociolingvistike ter kognitivne in korpusne lingvistike (Jeffries in McIntyre 2010: 3–4).

Ker bomo v nadaljevanju proučevali besedila kolumn, je treba k navedenemu dodati še teorije in modele ustrezne funkcijske zvrsti,³ v našem primeru publicistične zvrsti. V besedilih te zvrsti ima avtor posredovalno vlogo, saj naslovniku v kratkem času na preprost način posreduje teme, tudi če so te visokostrokovne (Toporišič 2000: 30–31). Publicistični jezik, ki je značilen za tovrstna besedila, se uporablja predvsem kot sredstvo za poročanje o dejanskosti, za vzgajanje in izobraževanje ter se podreja načelu vsesplošne razumljivosti (Dular 1974b: 69). V publicističnih besedilih je zato uporabljen zborni jezik.

Za publicistično pisanje je značilno tudi, da ima vedno individualno noto, ker kaže, kako se avtor na dogodke in drugo pojavnost odziva kot posameznik in kaj o njih meni (Toporišič 2000: 30–31). Poleg tega vsak medij oblikuje svoj prepoznavni stil, kar je posledica velike konkurence, ki vlada na medijski sceni (Eroms 2008: 227). To je denimo eden od razlogov, da so novinarji začeli uporabljati atraktivne izraze. K temu, da imata avtor in časopis vsak svoj stil pisanja, po katerem sta prepoznavna, je treba dodati še značilnosti posameznega novinarskega žanra. Kolumne, ki jih bomo podrobneje proučevali v nadaljevanju, tako piscu omogočajo, da piše subjektivno in brez posebnih omejitev, zaradi česar lahko prideta do izraza njegov stil pisanja in njegova osebnost. Vse navedene značilnosti vplivajo na naslovnika, ki si z izbiro časopisa, poznavanjem avtorja in žanra oblikuje pričakovanja. Besedila publicistične zvrsti morajo zato upoštevati naslovnikova pričakovanja (Eroms 2008: 227).

Na izbiro stila vplivajo različni dejavniki, imenovani stilotvorni dejavniki. Ti so po Janezu Dularju (1971/72: 154; 1974a: 12) in Tomu Korošču (2005: 63–64), ki stilotvorne dejavnike obravnava tudi v povezavi z oglaševalskimi besedili, objektivni in subjektivni. Za razliko od Korošca jih Dular bolj postavlja v jezikovni kontekst. K objektivnim stilotvornim dejavnikom sodijo vrsta dogodka, ki ga novinar želi upovedati, vrste njegove delovne obveznosti, izbor poročevalskega žanra, uredniške zahteve, značilnosti medija in dolžina besedila (Korošec 2005: 63–64). Poleg tega še inventar izraznih sredstev vseh socialnih zvrsti slovenskega jezika, kontekst, snovna neomejenost, naslovnik, čas in prostor sporočanja, zveze s svetom, prenosnik in trenutne okoliščine (Dular 1974a: 12).

Subjektivni stilotvorni dejavniki pa so nadarjenost, izobraženost, izurjenost in razgledanost avtorja, njegov smisel za delo z mediji in znanje o njihovih tehnoloških

---

³ Funkcijske zvrsti so skupine jezikovnih sredstev, tipične za sporočanje z enakimi ali podobnimi praktičnimi nalogami v družbenem sporazumevanju (Dular 1974b: 64). To pomeni, da služijo različnim uporabnostnim namenom (Toporišič 2000: 27).

zmožnostih ter znanje jezika in čim globlje razumevanje njegovih stilno-izraznih značilnosti (Korošec 2005: 63–64). K temu je treba dodati načelna stališča glede pomembnosti jezikovne kulture, praktično obvladovanje jezika, stik z drugimi funkcijskimi zvrstmi in socialno pripadnost (Dular 1974a: 12).

Našteti stilotvorni dejavniki vplivajo na stil v besedilih publicistične zvrsti. Takšen stil Tomo Korošec (1998: 10–12) imenuje poročevalski stil, o katerem pravi, da se pojavlja v besedilih, ki jih družijo zunajjezikovna, tehnološka okoliščina, da dnevno nastopajo v množičnih medijih. V poročevalskem stilu je zajeto vse, kar teorija novinarskega sporočanja zajema s stalnimi oblikami: zvrstmi, vrstami in žanri. Poročevalska besedila pa se tako v svetu kot v slovenskem prostoru delijo v dve skupini, na informativna in interpretativna (Košir 1988: 63; Korošec 1998: 12).

Prva so zasnovana predvsem zato, da bi prenesla sporočilo oziroma informirala (Korošec 1998: 12). Informirajo in naznanjajo, pri čemer se uresničujejo z objektivnim, stvarnim podajanjem dogodkov, zato so poimenovana tudi kot poročevalna besedila (Kalin Golob 2005: 96–97). Na drugi strani interpretativna besedila v iskanju stika z naslovniki gradijo na vplivanjskih, apelnih⁴ in vrednotenjskih sporočanjških nalogah (Korošec 1998: 12). To so besedila, ki razlagajo, razčlenjujejo, vrednotijo in prepričujejo, kar pomeni, da se uresničujejo s presojanjem in komentiranjem – zato so to presojevalna besedila (Kalin Golob 2005: 96–97). Glede na to delitev kolumne, ki jih bomo vključili v analizo, sodijo med interpretativna in presojevalna besedila.

Besedila se po svoji naravi in načinu upovedovanja torej delijo v dve skupini, tej delitvi pa sledijo tudi jezikovna sredstva. Glede na stilno vrednost jih lahko razdelimo v tri stopnje: jezikovna sredstva prve stopnje imajo ničelno stilno vrednost in so nevtralna, drugo stopnjo predstavljajo avtomatizmi, torej ustaljene in pogosto rabljene stalne besedne zveze, in tretjo aktualizmi, ki so stilno zaznamovani (Korošec 1998: 14). Glede na zgoraj omenjeno delitev velja, da so pri besedilih informativne zvrsti oziroma pri poročevalnih besedilih pogosti avtomatizmi, medtem ko so v besedilih interpretativne zvrsti oziroma v presojevalnih besedilih v rabi aktualizmi (prav tam, 12). Ti bi glede na uvrstitev kolumne v interpretativno zvrst morali biti v njej pogosto uporabljeni, ravno nasprotno pa bi morale veljati za avtomatizme.

---

⁴ Apelna sporočanjška naloga je tista, s katero pisec besedila vpliva na naslovnikova mnenja, občutke, stališča in dejavnosti (Korošec 1998: 12).

Avtomatizem nastane, ko jezikovno sredstvo prve stopnje opravlja posebno funkcijo – v primerjavi s prvo stopnjo je to zaznamovano jezikovno sredstvo (prav tam, 14). Avtomatizacija je »ustaljevanje posameznih jezikovnih sredstev, da postanejo za opravljanje določene naloge običajna in se utrdijo v konvenciji med tvorci in naslovniki« (prav tam, 15). K avtomatizmu sodijo specializirana, večinoma tehnična sredstva v poročevalstvu, kot denimo zveza *kot poročajo tuji viri*, ki v poročevalskih besedilih delujejo nevtralnno (prav tam, 13).

Aktualizmi pa so jezikovna sredstva druge stopnje, ki so prenesena v drugo funkcijsko zvrst, zaradi česar postanejo stilno zaznamovana (prav tam, 14–16). Gre za »novo, svežo in nenavadno uporabo jezikovnih sredstev za doseg posebnega učinka« (prav tam, 15). Namenjeni so le za enkratno uporabo. To so interpunkcijski naslovi,⁵ obnovitve in prenovitve, tropi, perifraze, frazemi in druge stilno zaznamovane besede, ki jih v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika*, danes pa tudi v *Slovenskem pravopisu* in *SNB*, označujejo stilno-plastni, časovni in ekspresivni kvalifikatorji (prav tam, 18–26). Glede na to, da je za pisce kolumn značilen svojstven stil, se zdi uporaba jezikovnih sredstev, s katerimi je mogoče doseči poseben učinek, primerna. Ali so aktualizmi res pomemben sestavni del kolumn na Slovenskem, pa bomo skušali ugotoviti z raziskavo.

2.4 Raziskovalno vprašanje

Po pregledu strokovne literature lahko torej zaključimo, da je kolumna žanr, ki ga poleg specifičnega predmeta pisanja in avtorjeve interpretacije najbolj določa avtentičen oziroma originalen jezikovni stil. To se je kot resnično pokazalo že v diplomskem delu *Jezikovnostilistična analiza kolumn Marka Crnkoviča* (Šegula 2012), v katerem smo z raziskavo ugotovili, da obstajajo jezikovne značilnosti, ki so prepoznavne v avtorjevem jezikovnem stilu v kolumnah, in v katerem smo natančneje opredelili, katere so te značilnosti.

V diplomskem delu so se potrdile tudi besede teoretikov, da je jezikovni stil v tesni zvezi z avtorjevo osebnostjo. Morda je raznolikost jezikovnih izbir, ki je posledica različnih osebnosti avtorjev, ravno razlog, da strokovna literatura jezikovnega stila v kolumnah ni definirala podrobneje. V magistrskem delu pa se bomo v navezavi na slovenski prostor lotili prav tega. Zato si zastavljamo raziskovalni vprašanja: Ali imajo kolumne na Slovenskem

---

⁵ Interpunkcijski naslovi so naslovi, v katerih se pojavijo ločila.

skupne jezikovne značilnosti, ki jih lahko označimo kot tipične za ta žanr? In če jih imajo, katere so?

3 Metoda

Odgovore na raziskovalni vprašanji smo skušali dobiti z raziskavo, ki je vključevala analizo kolumn treh vidnejših kolumnistov v slovenskih časopisih. Za poudarek na kolumnah v slovenskih časopisih smo se odločili, ker so kolumne bile prvotno objavljene samo v časopisu, šele nato so se preselile v druge medije, tudi za kolumne v drugih medijih pa velja, da so bile prvotno zapisane. Izbrali smo kolumniste, ki so bili izbrani med deset najboljših kolumnistov po izboru slovenskih urednikov (Štamcar 2012). Vsi trije kot novinarji že dlje časa delujejo v največjih slovenskih dnevnikih časopisih, *Delu*, *Dnevniku* in *Večeru*, ali pa so tam delovali do nedavnega. Dva od njih sta ene prvih kolumn začela objavljati v *Mladini*, kjer sta se sčasoma izoblikovala kot prepoznavna kolumnista, nato pa sta presedlala v druge tiskane medije. Skušali smo izbrati kolumne, ki so izhajale v njihovem kolumnistično najbolj plodnem obdobju.

Tako smo proučili po 20 kolumn Dragice Korade, ki so izhajale v *Mladini*, Ervina Hladnika Milharčiča, ki je v začetku prav tako pisal za *Mladino*, kasneje za *Dnevnik* in *Delo* – analizirali smo samo te, ter Marka Crnkoviča, čigar kolumne so imele najdlje svoje mesto v *Delu*. Kolumne obsegajo časovni razpon od leta 1995 do 2013, kar je zaradi širine omogočilo še bolj celovito analizo. Izbrani pisci so kolumne pisali že pred tem časovnim okvirom, vendar smo se za omejitev na letnico 1995 odločili zato, ker smo se želeli izogniti morebitnim vplivom na pisanje, ki bi nastali zaradi prejšnje države in drugačnega državnega sistema. To bi lahko vplivalo na nekoliko drugačen jezikovni stil. Ta je namreč odvisen tudi od izraznih možnosti jezika v določenem času in prostoru (Čeh 2007: 47).

Najprej smo proučili, kateri stilo tvorni dejavniki pri izbranih piscih najbolj vplivajo na nastajanje kolumn. Ob tem smo na kratko predstavili vsakega pisca posebej, saj za kolumne velja, kot smo že navedli, da ima osebnost velik vpliv nanje. Nato smo analizirali kolumne vsakega avtorja posebej, pri čemer smo bili pozorni na tiste prvine, ki jih kot pomembne za raziskovanje stila navajajo teoretiki, katerih ugotovitve smo povzeli v prvem delu magistrskega dela. Pri tem si jasnih kriterijev za raziskovanje nismo postavili, ampak smo izhajali povsem iz besedil samih in njihovih značilnosti. Tako smo zmanjšali možnost, da bi

se preveč omejili na samo vnaprej določen zorni kot opazovanja. Večjo pozornost smo namenili oblikovni plati kolumn, zanemarili pa nismo niti vsebinske plati.

Uporabili smo torej jezikovnostilno analizo, ki je oblika tekstualne analize, pri kateri gre za analizo posameznega besedila, da bi določili njegove značilnosti in ga uvrstili v kategorijo podobnih besedil, kar omogoči primerjavo (Iorio 2004: 164). Analiza posameznega besedila pa je pri tem osnova, da lahko pojasnimo formalno-vsebinsko zgradbo (Červ 2009: 28). Poleg jezikovne analize smo poskušali potegniti tudi nekaj vzporednic med jezikovnim stilom avtorjev in njihovo osebnostjo.

V nadaljevanju smo jezikovnostilistične značilnosti vseh treh kolumnistov primerjali med seboj in skušali najti skupne točke – to strnjeno podajamo na naslednjih straneh magistrskega dela. Pri tem smo ugotavljali, kot je navedeno že v raziskovalnih vprašanjih, ali obstajajo te skupne točke in katere so. Ugotovitve smo nato preverili še na kontrolni skupini kolumn, ki je vključevala kolumne iz revije, ki v ospredje ne postavlja dnevnoinformativnih vsebin, lokalnega časopisa in drugih, netiskanih medijev. Pričakovali smo, da bo mogoče prepoznati nekatere skupne značilnosti kolumn, predvsem avtorjev, ki pišejo o podobnih temah. Na podlagi rezultatov raziskave smo na koncu želeli podati zaključke, ki bi jih bilo mogoče posplošiti za kolumne v slovenskem prostoru.

4 Raziskovalni del

4.1 Nejezikovni vplivi

Avtorji, ki sem jih podrobneje analizirala, imajo v luči stilotvornih dejavnikov kar precej skupnih točk, seveda predvsem pri objektivnih stilotvornih dejavnikih. Druži jih pisanje istega žanra, katerega značilnosti smo predstavili že v uvodnem, teoretičnem delu magistrskega dela. Od izbire žanra je namreč odvisno, kakšen bo jezik v novinarskih prispevkih in koliko bodo avtorji v prispevkih prisotni s svojim mnenjem. Kot smo že zapisali, žanr piscem kolumn omogoča, da uporabljajo stilno zaznamovana jezikovna sredstva, hkrati pa se pričakuje, da bodo kolumnisti predstavili svoje mnenje in ga ustrezno argumentirali. In tega so se analizirani pisci držali, kar bomo podrobneje predstavili v nadaljevanju.

K objektivnim stilotvornim dejavnikom sodita tudi prenosnik in podobno mesto objave. Vsi trije izbrani avtorji so svoje kolumne objavili v tiskanih medijih, v vnaprej predvidenih stalnih rubrikah, zato so njihovi bralci že navajeni na to, da se bodo v določenem

intervalu, ki ga je določila uredniška politika, pojavili prispevki točno določenega avtorja. Prispevki Dragice Korade, ki je pisala za tednik *Mladina*, so izhajali enkrat mesečno, kolumne Marka Crnkoviča, ki so bile objavljene v Sobotni prilogi *Dela*, torej tedenski prilogi, so bralci brali enkrat na teden. Pri Ervinu Hladniku Milharčiču pa so izhajale tedensko ali na štirinajst dni, odvisno od tega, kje je objavljajal. Na interval pojavljanja pri vsakem od njih so tako vplivali medij in njegove objavne značilnosti, kar je še en objektivni stilotvorni dejavnik. Dolžina analiziranih besedil ni bila povsem enaka, a dovolj primerljiva za analizo.

Prenosnik je pri vseh pisni, s čimer so kolumne omejene na samo zapisano besedilo, ki ga bralci preberejo. Zapisano besedilo bralcem omogoča, da besedilo preberejo večkrat, kar je bila do pred nekaj leti prednost časopisov pred drugimi avdiovizualnimi mediji. Danes so na spletnih straneh podani arhivi radijskih in televizijskih oddaj, ki načeloma omogočajo, da se tudi avdiovizualni prispevki poslušajo oziroma gledajo večkrat. Pri zapisanih kolumnah pride do izraza jezikovna podoba piscev brez dodanih prozodičnih prvin, mimike in gest, ki bi lahko dopolnile ali nekoliko lažje pojasnile avtorjeve ideje in vsebino. Kolumnist v tiskanih medijih mora vse to narediti z besedami.

Objektivni dejavnik, ki vpliva na stil pisca, je še množica izraznih sredstev v slovenskem jeziku, ki so na voljo za uporabo in kombiniranje, da nastane kohezivno in koherentno besedilo, poleg tega mora biti zapisana kolumna za razliko od kolumn v avdiovizualnih medijih povsem pravopisno pravilna. Tu bi bilo treba upoštevati še, da kolumne, vsaj kar zadeva časnike, pregleda tudi lektor. Vendar lahko iz izkušenj, pridobljenih v lektoratu enega od časnikov, povemo, da je vloga lektorja v tovrstnih besedilih majhna: lektor pregleda kolumno samo s slovničnega in pravopisnega vidika, v izbiro leksike, zaznamovanost in stilistiko pisca pa ne posega. Če je kakšna stvar za lektorja moteča, to označi, pisec pa se potem sam odloči, ali bo navedeno spremenil ali pustil. Vlogo lektorja smo zaradi majhnega pomena pri poseganju v besedila v analizi zanemarili.

Izhajajoč iz ugotovitev za vse tri izbrane pisce, lahko, kar zadeva objektivne stilotvorne dejavnike, potrdimo, da obstajajo skupne značilnosti pisanja kolumn, ki jih lahko posplošimo na ves slovenski prostor. Poleg tega da morajo kolumnisti pri pisanju upoštevati značilnosti žanra, so njihove kolumne objavljene v vedno enakih intervalih na vedno enakem mestu – v stalni rubriki. To velja tako za tri analizirane pisce kot za tiste iz kontrolne skupine, ki objavljajo v bolj sproščenih revijalnih, lokalnih ali avdiovizualnih medijih. Ta ugotovitev je povsem v skladu s teoretično opredelitvijo kolumne po Manci Košir (1988: 86). Prav tako za

vse analizirane pisce velja, da imajo na voljo isti nabor jezikovnih sredstev v slovenskem jeziku, kot je navajal Dular (1974a: 12). Obstaja namreč inventar jezikovnih sredstev slovenskega jezika, ki je osnova za vse, ki se izražajo v slovenščini, in znotraj katerega pisci in govorce vedno znova izbirajo jezikovne enote, ki jih nato vključijo v svoje besedilo. Od vsakega avtorja posebej in od njegovega jezikovnega stila pa je odvisno, katero jezikovno sredstvo iz tega skupnega nabora bo izbral.

Medtem ko imajo pisci kar nekaj skupnih objektivnih stilotvornih dejavnikov, pa je subjektivnih, razumljivo, relativno malo. Vsem trem je skupna večletna prisotnost v (tiskanih) medijih, ki pa so jo zaznamovali različni mediji in različne delovne naloge. Dragica Korade je novinarka več kot 30 let, njeni novinarski začetki pa so vezani na osemdeseta leta, ko je bila del intelektualne avantgarde (Mekina 2015: 45). Pisala je novinarske prispevke za *Katedro*, *Teleks*, *Mladino*, *Primorske novice* in *Večer*, pri čemer se je specializirala za področje notranje politike (Korade 2013: platnice). V zadnjih letih je delovala predvsem kot komentatorka *Večera* za notranjepolitične teme, danes pa je po nekaj letih spet urednica *Večerove* priloge *V soboto*. O istih temah piše Marko Crnkovič, ki je prav tako začel pisati v osemdesetih letih. Prispevke je objavljajl v *Teleksu*, *Delu*, Sobotni prilogi *Dela*, *Financah*, *Dnevniku* in *Požareportu*, bil je tudi urednik *Razgledov*.⁶ Največ časa je preživel kot kolumnist, to vlogo opravlja še danes v *Primorskih novicah* in v svoji spletni reviji *Fokuspokus*. Evin Hladnik Milharčič (2009: platnice) je v medijih začel delovati konec 70. let, deloval je v naslednjih medijih: *Radio Študent*, *Mladina*, *Stop*, *Das Magazin*, *Delo*, *Razgledi*, *Al Ahram* in *Dnevnik*. Bil je tudi urednik Sobotne priloge *Dela*, vojni dopisnik iz Bosne in Hercegovine in z Bližnjega vzhoda, prevajalec in dopisnik iz ZDA. Danes piše novinarske prispevke, tudi kolumne, za *Dnevnik*.

Zdi se, da je kilometrina eden tistih razlogov, ki naredijo dobre kolumniste, kajti vsi analizirani pisci so bili izbrani med deset najboljših kolumnistov po izboru urednikov (Štamcar 2012). Ti so pri njih izpostavljali teme, o katerih pišejo, in stil pisanja.

Po temah sta si bližja Dragica Korade in Marko Crnkovič, ki se skorajda v vseh kolumnah lotevata notranjepolitičnih tem. Prva se je v analiziranih kolumnah denimo lotila naslednjih tem: vpliv politike na medije, okoliščine ptičje gripe, referendum o odprtju trgovin ob nedeljah in slovenski vojaki v Iraku. Podobno je Crnkovič pisal o politični korektnosti v medijih, deljenih mnenjih o kandidatu za zunanjega ministra, o spornem oglaševalskem

---

⁶ Podatki so iz intervjuja z Lodom Ambrožičem (*RTV Slovenija*, 4. marec 2012).

sloganu in razkrivanju zasebnosti javne osebe. Za kolumnista velja, da sme izbrati poljubno tematiko, zato je izbira teme povsem subjektivni stilotvorni dejavnik. Od omenjenih dveh kolumnistov se razlikuje Ervin Hladnik Milharčič, ki se notranjepolitičnega dogajanja loteva manj pogosto, na primer v kolumni o kontroverznih besedah slovenskega predsednika vlade, ali pa ga poveže z dogodki v drugih državah – taka je kolumna o govorih politikov. Najpogosteje so njegove kolumne namenjene zunanjepolitičnemu dogajanju, kamor sodijo teme: afera, ki spremlja ameriškega predsednika, usoda obsojenega srbskega predsednika države in izredne razmere v Egiptu. Tako izbiro tem je mogoče pripisati novinarjevemu dolgoletnemu delu v zunanjepolitični redakciji in v tujini, od koder je več let poročal kot dopisnik.

Kot skupno točko vseh treh lahko izpostavimo aktualne in odmevne splošne družbene teme, o katerih so drugi novinarji že poročali v medijih nedolgo nazaj. Ko so bili ti dogodki predstavljeni prvič, so bili podani dejstva in ključne informacije, kolumnist pa je tisti, ki te dogodke še dodatno osvetljuje z različnih vidikov in ob njih izrazi svoje mnenje. To podpira teoretično postavko, da je tema kolumn konkretno aktualna in ima splošen pomen (Kos in drugi 2009: 176). Njena naloga pa je razkriti ozadja obravnavanih dogodkov (Košir 1988: 86).

Marko Crnkovič (2007: platnice) je v skladu s tem zapisal, da se kot kolumnist nima za kaj več kot za »kronista, ki pristransko, a natančno beleži dogodke s svojimi očmi in s tem odpira oči drugim«. Zgodbe Hladnika Milharčiča pa pri tem izhajajo prav s terena, kar pomeni, da sveta ne opazuje »zgolj iz nekega kolumnističnega slonokoščene stolpa« – tako so njegovo veličino povzeli uredniki, ki so ga izbirali med najboljše slovenske kolumniste (Štamcar 2012). Tudi Dragico Korade so umestili mednje, ker se ukvarja z aktualnimi dogodki in širokim naborom tem.

Kolumnist govori iste stvari, o katerih govorijo tudi drugi ljudje, le da to predstavi drugače, je o svojem delu povedal Crnkovič (v Ambrožič 2012). S tem je nakazal to, kar govori teorija, da je poleg vsebine pomembno tudi, kako se ta poda. Crnkovič pravi, da v prvi vrsti zapisano, pa tudi kultivirano, v drugačnem jeziku in z drugačnim načinom razmišljanja (prav tam): »Del pisanja kolumne je to, da poveš tako, kot misliš, da ne zavijaš v celofan, da si direkten in da govoriš v 1. osebi ednine.« To pri njem cenijo tudi slovenski uredniki, ki so zapisali, da je »najbolj več avtor, ki zna ljudem, ki so na oblasti, povedati, kar jim gre« (Štamcar 2012). Podobno so jim vseč drzne izpeljave pri Koradejevi. Sama je o naravi predmeta upovedovanja dejala (v Mekina 2015: 48): »Vsaka novinarska tema je

kontroverzna. Naša naloga je, da take teme odpiramo, izpostavljam, izpostavljam kontroverze, paradokse, manipulacije.« Pri tem pa še izpostavlja, da dobrega političnega novinarja ne okupira politika sama, temveč tisto, kar prinaša – ljudem, drevesom, psom in psom čuvajem demokracije (Korade 2013: platnice).

Analiza pa je potrdila tudi predpostavko, da ima vsak od analiziranih kolumnistov svoj prepoznavni stil, kar je Koširjeva (1988: 86) definirala kot ključno značilnost kolumne. Slovenski uredniki so prav zaradi stila izpostavili najboljše kolumniste: Koradejevo, ki ima dovršen slog, in Crnkoviča, za katerega so zapisali, da ima zanimiva izvajanja in miselne akrobacije (Štamcar 2012). Raznolikost, ki izhaja iz njihovega stila, pa je povezana z njihovo osebnostjo.

Vseh subjektivnih dejavnikov, ki vplivajo na pisce kolumn, ni mogoče identificirati, kar je nakazala že teorija (Smolej 2011: 413), lahko pa izpostavimo nekaj osebnih značilnosti piscev, ki so bile gotovo pomembne pri nastajanju stila. Na jezikovni stil Hladnika Milharčiča je vplivalo njegovo poročevalsko delo (vojnega) dopisnika, poleg tega pa še študij filozofije in sociologije. Na drugi strani je Crnkovič v eni svojih kolumn zapisal, da ga je študij francoščine in primerjalne književnosti zelo zaznamoval. V kolumni, posvečeni njegovemu preminulemu profesorju primerjalne književnosti Evaldu Korenu, je zapisal, da se je s pomočjo fakultetnega znanja naučil stila (Crnkovič 2013: 11):

»Morda se bo komu zdelo prismojeno, da si v glavi vsak dan, vsak teden po tistem skandiram prav vsako vrstico, ki jo napišem – pa ne samo v kolumnah –, da bi izmeril, ali se sklada s kakršnokoli od tistih ritmizacij, o katerih nas je učil naš vrli Koren, ali pa si kar domišljam, da sem si jo izmislil sam.

Glede na to potem pobožno ponderiram stavke, mečem ven ali dodajam besede ali samo zloge, da se metrum nekako pokrije z mojimi malimi privatnimi daktilskimi heksametri ali laškimi enajsterci ali pač čemerkoli, kar spominja na ustrezen ritem, ki naj bo ob uporabi ustreznih, skrbno pretehtanih besed enkrat enakomeren, drugič spet ne, v nekaterih stavkih hiter, v nekaterih počasen, v nekaterih mešan, nasekljan, v nekaterih majestetičen, v nekaterih primeren filipiki, v nekaterih elegičen, v nekaterih patetičen, v nekaterih pa dober kvečjemu za gasilsko veselico ali kvantanje za šankom. Treba je obvladati ves ta repretoar.«

Iz zapisanega se vidi tisto, kar teoretiki jezikovnega stila poudarjajo v svojih razpravah, in sicer da je jezikovni stil vedno odvisen od posameznikove osebnosti in njegovega jezikovnega vedenja. To sta po Korošču (2005) in Dularju (1974a) subjektivna stilotvorna dejavnika, ki vplivata na avtorjevo pisanje. Crnkovič stilu, v skladu s temeljnimi

zakonitostmi kolumne, namenja veliko pozornosti, kar je dejal tudi v televizijskem intervjuju z Lodom Ambrožičem (2012): »Jezik je moje orodje. Ne pustim si vzeti tega, da se ne bi igral z mojim orodjem. Jaz s svojim orodjem napišem kolumne, tistih šest tisoč znakov, ampak zraven pa naredim še kakšno ekshibicijo. To so taki posebni efekti.«

Na drugi vidik pa je opozorila Dragica Korade (v Mekina 2015: 50), ko je primerjala svoj današnji stil pisanja s tistim iz osemdesetih:

»Slog pa se je najbrž spremenil, nekaj te naredi kilometrina, nekaj te izučijo problemi. Mene so najprej izučila sodišča v prejšnjem režimu, kjer je bil sumljiv vsak, ki je kaj kritičnega napisal o sistemu, ki je razpadal po šivih. Na sodišču so prebrali inkriminirani tekst in me potem spraševali, kaj sem mislila. Dokazovali so, da sem mislila nekaj drugega, kot sem napisala. /.../ Če se ti to dogaja nekaj časa, začneš bolj prisluškovati besedam, bolj grebeš po sebi in iščeš pravi odtенок. Črtaš vse, kar je odveč. Nobenega pridevnika ne uporabiš po nemarnem. Vsaj trudiš se, ne uspe vedno. In prav je tako. Besede so naše edino orodje. Včasih tudi bolijo. Ko ne bodo nikogar več zbolele, bo naše delo res postalo odveč.«

Zdi se, da se tega zavedajo prav vsi kolumnisti. Čeprav so si osebno povsem različni, počnejo iste stvari, in čeprav ima vsak svoj avtentični stil, se zaradi narave žanra najdejo tudi takšne značilnosti, ki so jim skupne. V nadaljevanju magistrskega dela se posvečamo samo jezikovnim značilnostim.

4.2 Jezikovni vplivi

4.2.1 Izbira jezikovnih sredstev

Analiza leksikalne ravni je pokazala, da vsi trije pisci posegajo po stilno zaznamovanih jezikovnih sredstvih – po Korošcu (1998: 14–16) imenovanih aktualizmi. To je glede na interpretativno naravo žanra kolumne pričakovano, zato se zdi kot značilnost, ki bi jo lahko preslikali na pisanje kolumn na splošno. Med stilno zaznamovana sredstva, ki so skupna vsem trem kolumnistom, lahko štejemo leksiko, ki jo kot zaznamovano označujejo jezikovni priročniki s stilno-plastnimi, ekspresivnimi in časovno-frekvenčnimi kvalifikatorji, frazeme, metafore in metonimije, priložnostnice in prenovitve frazemov.

Med prvo prevladujejo besede, v SSKJ označene kot ekspresivne, v SP pa kot poudarjalne. Take so naslednje: *pritlehen* (K, 4. 9. 2000),⁷ *robantiti* (K, 8. 1. 2006), *modrovati* (C, 25. 2. 2012), *nezadovoljnež* (C, 4. 2. 1995), *žebrati* (HM, 3. 1. 2013) in *prežvečen* (HM, 13. 4. 2000). Gre za močno čustveno obarvane besede, pomene ali zveze. Pogoste so tudi po SSKJ knjižne, v SP pa neobčevalne ali izobrazbene, kot so *nonšalantno* (K, 4. 9. 2000), *negodovati* (K, 1. 2. 2006), *eksil* (HM, 23. 6. 2000), *mesija* (HM, 9. 10. 2008), *implicitnost* (C, 28. 1. 1995) in je *patroniziral* (C, 7. 1. 2012). Take besede so tipične predvsem za znanstvena in leposlovna besedila. V manjši meri so prisotne še slabšalne besede – te so denimo pri Crnkoviču in Koradejevi pogoste, pri Hladniku Milharčiču se pojavljajo relativno redko. Še redkejši so vulgarizmi.

Izbor ekspresivnih jezikovnih sredstev kaže na to, da so pisci uporabili aktualizirana jezikovna sredstva in da so z njimi pomensko vsebino besed vrednotili, kar je kot funkcijo ekspresivnih jezikovnih sredstev označil že Korošec (1998: 19). To povsem ustreza žanru, ki je del interpretativne zvrsti, v kateri so aktualizirana jezikovna sredstva pričakovana, prav tako pa pisci v svojih besedilih smejo vrednotiti, ocenjevati in izražati svoje mnenje (Košir 1988: 19). Književna leksika razkriva, da so pisci izobraženi in razgledani – slednje je kot tipično lastnost kolumnista navajal Glover (1999: 291).

Na izobraženost obravnavanih piscev kažejo tudi uporabljene tujke. Te sicer v primerjavi z navedenimi zaznamovanimi besedami avtorji uporabljajo manjkraj, toda vseeno so pomemben del njihovega jezikovnega stila. Besede izhajajo iz različnih jezikov; če seštejemo tujke vseh avtorjev, je največ latinskih besed. Te so *princeps tanebrarum* (HM, 14. 2. 2013), *homo faber* (K, 10. 4. 2001) in *ora et labora* (C, 4. 2. 1995). Nekaj tujk pa so pisci v zapisu prilagodili slovenskemu jeziku. Take so blišč *lobija* (HM, 17. 1. 2013) iz angleške besede v pomenu preddverje, *demodirane despotske zgodbe* (K, 17. 10. 2000) iz francoščine v pomenu nemoderen in številni *hostilni zapisi* (C, 25. 2. 2012) v pomenu sovražni, prav tako iz angleščine. To kaže na zavedanje avtorjev, da so besede tujke in da jih je treba približati slovenščini.

Pri Crnkoviču so pogoste še francoske besede, kar je mogoče povezati z njegovim študijem francoščine. Uporaba teh razločevalnih jezikovnih prvin je dokaz, da ima vsak pisec samosvoj stil pisanja, za katerega so značilna samosvoja jezikovna sredstva, in da se s

---

⁷ V oklepajih navajamo, iz katerih kolumn so vzeti primeri. S kratico K označujemo kolumne Dragice Korade, s C Marka Crnkoviča in HM Ervina Hladnika Milharčiča. Za lažje navajanje so dopisani datumi, kdaj so bile kolumne objavljene.

subjektivnimi stilotvornimi dejavniki, v tem primeru z izobrazbo, ustvarja razlika med pisci. Prav posebno uporabo tujk si je v eni od kolumn privoščil Hladnik Milharčič, ki je hudiča poimenoval v petih jezikih: poleg slovenskega izraza še s francoskim, judovskim, hebrejskim in arabskim poimenovanjem.

Z uporabo tujk so pisci v besedila vnesli nekaj drugačnega, kar besedila povzdiguje nad navadna besedila. V njih se kaže izobraženost in razgledanost avtorjev. Ta jezikovna sredstva niso rabljena v pretirani meri, le tu in tam se pojavljajo. Delujejo samo kot dodatek, da je raba jezikovnih elementov raznolika, še vedno pa je v prvi vrsti pomembno, da je besedilo bralcem razumljivo.

Tudi malo slabšalnih in vulgarnih besed nakazuje, da so pisci želeli obdržati nivo pisanja. Njihovo podajanje mnenj tako ni bilo na stopnji gostilniškega, temveč je bilo kultivirano, kar je kot pomembno razlikovalno točko kljub istim temam izpostavil Crnkovič (v Ambrožič 2012) sam. S tem povezana je verjetno tudi prevladujoča raba zbornega jezika. To samo občasno prekinejo pogovorni izrazi, medtem ko narečnih skorajda ne moremo srečati.

Knjižni pogovorni izrazi so denimo *odnesti jo* (HM, 13. 4. 2000), *traparija* (HM, 9. 10. 2008), *blond* (C, 25. 2. 2012) in *brigati se* (K, 11. 12. 2000). Zapisane besede se štejejo k pogovornim, ker so v rabi predvsem v bolj sproščenih govornih položajih (SP, Pravila 1997: 137). Po socialnozvrstni razvrstitvi Toporišiča (2000: 14–24) je to knjižni pogovorni jezik, ki se ga za posebne pomene lahko tudi zapiše. V kolumni, v kateri je aktualizirano jezikovno sredstvo dovoljeno, je raba pogovornih izrazov povsem sprejemljiva in besedilo še bolj popestri. Morda pogovorni izraz še bolj zadene odtenek pomena, ki ga želi doseči pisec. Vsekakor pa je besedilo tako bolj barvito, pri zahtevnejših temah morda tudi bolj razumljivo.

Poleg omenjenih pogovornih sredstev pa so rabljeni še neknjižni pogovorni izrazi *iti skozi* (HM, 21. 4. 2000), *fabrika* (HM, 17. 1. 2013), *afnati se* (C, 7. 1. 1995), *zagamanec* (C, 3. 3. 2012), *mizerna plača* (K, 4. 9. 2000) in podobno. Ti izrazi so iz nižje plasti pogovornega jezika (SSKJ 1995: XXVI). So izraziti aktualizmi, o katerih Korošec (1998: 19–20) pravi, da negativno vrednotijo pomenske vsebine in da je z njimi mogoče doseči drastičnost izraza. To je posebno opazno denimo pri Crnkoviču (3. 3. 2012), ki drastičnost izraza poveča z dobesednimi ponovitvami neknjižne pogovorne besede *zagamanec*, s čimer še bolj poudari žaljiv ton besede, ki so jo uporabili na plakatu za referendum, in jo z ironijo obrne proti avtorjem:

Če je človek tako nedoumljiv, da ne razume, koga imajo genialni avtorji in naročniki za zagamanca /.../, potem si naj pripiše posledice, da bo za zagamanega obveljal tudi sam.

Vsakršno nasprotovanje istospolnim partnerstvom oz. družinam velja v Sloveniji ne le za anahronistično in nazadnjaško, temveč tudi za nedemokratično, družbeno škodljivo in po novem celo zagamano.

Pozabiti ne gre na starinske in zastarele besede in besedne zveze, ki so, sicer v manjši meri, prisotne v kolumnah vseh treh avtorjev. Tovrstna časovna zaznamovanost je opazna pri izrazih *to pot* (HM, 8. 10. 2008), *mrtvoudnost politike* (HM, 3. 1. 2013), *brezdušne razmere* (K, 4. 9. 2000), *prosluli pravilnik* (K, 10. 4. 2001) in *pripominjati* (C, 3. 3. 2012). Pri uporabi teh izrazov se zdi manj verjetno, da pisci ne bi vedeli za njihovo zaznamovanost. Kajti to so izrazi, ki so uporabljeni le tu in tam, niso pa rabljeni vedno namesto katerega od nevtralnejših sinonimov z vidika časovne komponente. Večja verjetnost zato je, da so jih kolumnisti uporabili, da bi razširili svojo paleto izrazov in da bi odtenek pomena, ki ga želijo, bolje zadeli.

Po navadi je v kolumnah mogoče najti kakšen publicistični izraz, na primer *razkorak* (C, 7. 1. 1995), *tretji svet* (HM, 21. 4. 2000), *prostor za reševanje konfliktov* (HM, 3. 1. 2013), *Otok* (K, 13. 2. 2001) in *tolči po njeni uredniški politiki* (K, 1. 2. 2006). To so izrazi, značilni za sporočanje v časopisih, časnikih, na radiu ali televiziji (SP, Pravila 1997: 138), v revijalnem tisku in drugih oblikah javnega sporočanja (SSKJ 1995: XXVI). Njihova raba je torej povsem primerna v kolumnah, saj so te bile objavljene v (tiskanih) medijih. Za razliko od zgoraj navedenih izrazov, ki so prav tako v jezikovnih priročnikih opremljeni s kvalifikatorji, pa so publicizmi v besedilih publicistične funkcijske zvrsti pričakovani in zato nezaznamovani. So tipični pokazatelji poročevalskega stila.

Drugo skupino jezikovnih sredstev, ki so stalni spremljevalci kolumn izbranih avtorjev, predstavljajo frazemi: *treba pa bo zastriči z ušesi* (HM, 2. 10. 2008), *so prišle na dan razlike* (HM, 3. 1. 2013), *je čez noč začela požvižgavati* (K, 11. 12. 2000), *so nas z vsemi štirimi prepričevali* (K, 1. 2. 2006), *je tudi on človek iz mesa in krvi* (C, 7. 1. 1995), *na živce mi gre* (C, 3. 3. 2012) in drugi. Frazemi so že po svoji naravi ekspresivna sredstva in zato aktualizirana. Žanru, v katerem smo jih opazovali, so povsem primerna. Na eni strani z njimi besedilo postane bolj pestro – to velja za prve tri navedene primere, saj so njihove nevtralnejše ustreznice, *zdrzniti se*, *izvedeti za* in *naenkrat*, precej manj barvite. Na drugi strani pa so lahko sredstvo vrednotenja, kar je opazno pri zadnjih treh primerih, s katerimi

avtorji izrazito izražajo svoje mnenje. S frazemi se torej izražajo razmerja do predmetnosti in pojavnosti (Kržišnik 1996: 176). Obe funkciji, za poživitev in komentiranje, je kot značilnosti frazemov prepoznal tudi Korošec (1998: 20).

Poleg stilno zaznamovanih besed in frazemov so v kolumnah vseh treh avtorjev velikokrat rabljene metafore in metonimije. Metafore so dveh vrst: slovarske in avtorske. Prve, imenovane tudi konvencionalne, so enakovredna pomenska sestavina poimenovalnega sistema in so vključene v navadno, običajno rabo (Snoj 2010: 65). S svojim pomenom so definirane v slovarju. Take so: *na obskurnem polju državnih skrivnosti* (K, 13. 11. 2000), *požeti cinizem* (C, 24. 3. 2012) in *spletna stran SDS je moja biblija* (HM, 23. 10. 2008). V navedenih primerih ne gre za novo, svežo uporabo jezikovnih sredstev, zato to niso aktualizmi v pravem pomenu besede, ampak gre za neke vrste ničto stilno obliko.

Druge, stilno mnogo bolj zaznamovane metafore pa so avtorske, individualne ali priložnostne. So tipični aktualizmi, ki v besedilo vnašajo novost in svežost, saj avtor besede v točno določenem metaforičnem pomenu uporabi le enkrat. Značilne so zlasti za umetniški jezik (Snoj 2010: 65), njihova metaforičnost pa je implicirana v razmerju med besedilom in sobesedilom, ki ga mora naslovnik razbrati (Červ 2008: 142). Analizirani kolumnisti po njih radi posegajo: *meandri spletk* (C, 14. 1. 1995), *kozmetični okrasek samodržstva* (HM, 31. 1. 2013) in *tiranozaver* (K, 17. 10. 2000), ki ga avtorica uporablja v več svojih kolumnah za poimenovanje oseb ali sistemov, ki niso odprti za spremembe.

Avtorji so posegli tudi po metonimijah. Novinar ni rekel, da je bilo kraljici dolgčas, pač pa, da *je gledala na uro* (HM, 23. 10. 2008). Mesta *Abu Graib*, *Guantanamo* in *Faludža* (K, 1. 2. 2006) so zamenjala dogodke v teh krajih. Da niso upali ničesar povedati, pa je novinar povedal z metonimijo *si niso upali odpreti ust* (C, 7. 1. 1995). Druga retorična sredstva na ravni leksike so bila manj pogosta.

Avtorske metafore in metonimije so retorična sredstva, ki so kot aktualizmi primerna za uporabo v kolumnah. V tem žanru so to poročevalska sredstva, s katerimi avtorji izražajo svoja mnenja in vrednotijo, hkrati pa besedilo poživljajo, s čimer se kaže avtorjeva ustvarjalnost (Korošec 1998: 21). In prav to velja za vse tri pisce. Kot bomo podrobneje pojasnili v nadaljevanju, so retorična sredstva pisci uporabili za vrednotenje in hkrati za popestritev besedila.

Barvitost besedila je še posebno razvidna, kadar so kolumnisti omenjene retorične prvine uporabili in razvijali v daljšem, celo celotnem besedilu. Na primer: *Realnost /.../ je v ognju in dimu prihrumela na glavna vrata in terjala soočenje*. (K, 17. 10. 2000). Marko Crnkovič (14. 1. 1995) pa je pogajanja za zunanjega ministra med dvema strankama primerjal tako: *Dajte otrokoma enaki rezini iste torte: če na eni rezini slučajno ne bo jagode ... saj veste*. Odstavek nižje pa se na to spet naveže (prav tam): *Gregor, Hilda, Vida in Boštjan so se prišli pogajat! Hahljajo se, prijazni so med sabo, v žepu vsak svojo figo, že nekaj minut kasneje pa se kregajo, kdo ima pravico do tiste ene jagode*.

Enak učinek je v drugačni obliki dosegel tudi Ervin Hladnik Milharčič (9. 10. 2008), ki je v daljšem delu besedila vzdušje ponazoril z uporabo priložnostne besede *dubidubida*, pri čemer lahko govorimo o posnemovalnem medmetu in onomatopoiiji. Deli besedila s to besedo ali njeno izpeljanko so naslednji (prav tam):

To je bila prelepa barvna spremljava Cohenovega ženskega zborčka, ki je ravnokar pel dubidubida.

»Nadaljujte, prosim, naprej,« je pevec zaprosil dekleta, ki so dubidubidajale še naprej.

Zborček je potihoma in zvonko popeval. Dubidubida.

»Smisel vsega je dubidubida,« je rekel pevec.

Z dobesedno in delno ponovitvijo besede je avtor besedilo poživil in mu dodal element zvočnosti. Bralec je s tem dobil občutek, kot da je res prisoten na koncertu. Besedilo je tako dobilo reportažni pridih. Po Koširjevi (1988: 79–80) je za reportažo značilno, da z opisom atmosfere z literarnimi sredstvi ukine distanco med naslovnikom ter krajem in časom dogajanja, pri tem pa uresničuje tudi estetsko funkcijo. To je v tem delu kolumne povsem uspelo Hladniku Milharčiču, ki je ukinil distanco, onomatopoiija pa je besedilu dodala še estetsko oziroma literarno vlogo.

S tako ugotovitvijo se je potrdila teza iz teoretičnega dela (Pogorelec 2011: 24–25; Kos in drugi 2009: 410), da je proučevanje jezikovnega stila vedno del jezikoslovja in hkrati literarne znanosti. Pri tem je treba dodati še, da je na reportažnost besedila vplivala tudi avtorjeva izkušnost – pri svojem novinarskem delu je napisal veliko reportaž. To je subjektivni stilotvorni dejavnik, ki je lasten samo njemu, in po tem se, to velja tudi za njegov stil pisanja, loči od drugih dveh avtorjev.

Ervin Hladnik Milharčič ni edini avtor, ki v svojih kolumnah kdaj pa kdaj napiše priložnostno besedo ali besedno zvezo. To prav tako velja za druga dva. Crnkovič (10. 3. 2012) ima v kolumni denimo *od-kod-lepote-tvoje kadre*, Koradejeva (11. 12. 2000) pa *velespolitizirano družbo*. Tudi priložnostnice so aktualizmi. Narejene so namreč za enkratno rabo v čisto določenem besedilu in ne nastanejo vedno iz poimenovalne potrebe, zanje pa velja, da imajo velik ekspresivni in stilni naboj (Korošec 1976: 224; Stramljič Breznik 2010: 167).

Vse navedeno drži za napisane primere. Besede so nastale za enkratno rabo, kar lahko potrdimo s pomočjo korpusa Gigafida. Če vpišemo vanj vse navedene besede in ne upoštevamo besedil, ki smo jih analizirali sami in v katerih smo našli te priložnostnice, ni niti ene pojavnice. To je dovoljšen pokazatelj, da so bile besede s posebnim namenom uporabljene le v enem primeru. In to v besedilu žanra, v katerem je kreativnost pri piscih zaželeno. Za vse našete besede velja, da niso nastale iz poimenovalne potrebe. Pri Hladniku Milharčiču se kolumna pomensko ne bi spremenila, če bi zapisal samo, da so pevci peli, je pa uporaba priložnostnic besedilu dodala novo reportažno dimenzijo, kar smo že omenili. Koradejeva bi lahko brez težav zapisala, da gre za *družbo, ki je zelo prežeta s politiko*, Crnkovič pa *kadri, ki prikazujejo lepote slovenske narave*. Oba sta namesto tega uporabila nov, gospodarnejši izraz, ki je z eno besedo zamenjal opisno poimenovanje. Zaradi naštetih lastnosti so to stilno zaznamovana, aktualizirana jezikovna sredstva z ekspresivnim pridihom.

Toporišič (2000: 130) piše, da priložnostno tvorjene besede nastajajo po običajnih besedotvornih vzorcih, zaradi česar so bralcem lahko razumljive. Tudi navedene priložnostnice so tvorjene po ustaljenih besedotvornih postopkih. Besedotvorno so izpeljanka (*dubidubidajati*), zloženska (*velespolitiziran*) in sklop (*od-kod-lepote-tvoje*). Beseda *dubidubidajati* je navadna izpeljanka s podaljšavo *-j* in pripono *-ati*, o kateri Toporišič (2000: 213) zapiše, da se uporablja pri izpeljavah glagolov iz medmetov za izražanje govorjenja značilne besede, v našem primeru petja značilnih zlogov. Zloženska *velespolitiziran* je po Adi Vidovič Muha (1988: 165) tipična zloženska z določujočo besedotvornopodstavno sestavino *vele-*, ki pomeni nadpovprečno lastnostno razsežnost in pravzaprav vsebuje prislov *zelo*. Beseda *od-kod-lepote-tvoje* pa je sklop, nastal po prepoznavnem sklapljanju enot večdelne podstave v novo besedo (Toporišič 2000: 160).

Vse našteto potrjuje, da so avtorji uporabili znane besedotvorne postopke. Iz tega pa izhaja tudi razumevanje pri bralcih. Z razumljivostjo navedenih besed bralci, sploh ob

upoštevanju konteksta besedila, ne bi smeli imeti težav. Pri Crnkovičevi besedi *od-kod-lepote-tvoje* pa je treba upoštevati še medbesedilnost, saj je avtor poimenovanje oblikoval po pesmi Slovenija, od kod lepote tvoje, ki je hvalnica lepotam slovenske narave. Bralci lahko le s poznavanjem te pesmi prepoznajo pomen priložnostnice.

Po svoji funkciji so priložnostnicam zelo podobne prenovitve frazemov, ki se prav tako občasno pojavijo v kolumnah. Taki so naslednji primeri: *zgodba se sesuje v smeh* (HM, 2. 10. 2008), *je zatiskala oči sebi in še zlasti drugim* (K, 17. 10. 2000) in *duh komunizma ni mogel uiti iz koalicijske buteljke* (C, 30. 6. 2012). To so inovacijske spremembe frazemov, ki ohranjajo razmerje do izvornih frazemov, a preoblikujejo njihov pomen in ga aktualizirajo (Kržišnik 1995: 218). Nove, aktualizirane pomene lahko bralci prepoznajo na podlagi poznavanja frazemov, ki so bili prenovljeni. To so *sesuti se v prah*, *zatiskati si oči pred čim* in *duh je ušel iz steklenice*. Prenovitve namesto stalnega pomena vnašajo v besedila novo in povsem nepričakovano komponento, s čimer postane besedilo manj predvidljivo in bolj pestro.

Na ravni izbire jezikovnih sredstev torej obstaja nekaj značilnosti, ki jih lahko pripišemo vsem trem izbranim kolumnistom in ki jih morda lahko posplošimo na kolumniste na sploh. Na eni strani so to jezikovna sredstva, ki jim je zaznamovanost inherentna: taka so jezikovna sredstva, ki jih jezikovni priročniki označujejo s kvalifikatorji, sem sodijo tudi frazemi. Na drugi strani pa so jezikovna sredstva, ki so uporabljena in nastala na podlagi kreativnosti kolumnistov. To so avtorske metafore in metonimije, priložnostnice in prenovitve frazemov. Obojim je skupna jezikovnostilna zaznamovanost oziroma aktualiziranost, s katero je besedilo raznoliko in barvito, hkrati pa avtentično prežeto z avtorjevo mislijo in njegovim mnenjem.

4.2.2 Povezovanje jezikovnih sredstev

Širši pogled je pokazal, da se tudi na ravni besednih zvez oblikujejo prvine, ki veljajo za vse tri analizirane kolumniste. Skupno jim je predvsem kopičenje pridevnikov in tvorjenje značilnih samostalniških zvez v rodilniku z zaznamovanimi samostalniki in pridevniki. Pridevniki se kopičijo zaporedoma v eni sami samostalniški besedni zvezi. Pri tem ni nujno, da so rabljena zaznamovana sredstva. Taki primeri so: *široke ljudske množice* (C, 14. 1. 1995), *naša nekdanja zvezna skupščina* (K, 17. 10. 2000) in *dve veliki svetovni finančni ustanovi* (HM, 21. 4. 2000). V teh primerih gre za rabo razumskih pridevnikov, katerih naloga

po Janku Kosu (2001: 137) je, da so zgolj določujoči in abstraktni, niso pa namenjeni vrednotenju.

Ravno nasprotno temu je kopičenje pridevnikov, s katerimi avtorji vrednotijo – teh je veliko več kot prvih. Lahko so vključeni v samostalniške besedne zveze, kot so *popreproščene antikomunistične viže* (K, 10. 12. 2000), *okostenela republikanska stranka* (HM, 23. 10. 2008) in *famozna slovenska politična poniglavost* (C, 7. 1. 2012). Samo pri Crnkoviču so deli besednih zvez velikokrat ločeni z vejico in izražajo protivno razmerje. Pogosti pri vseh treh avtorjih pa so pridevniki, ki so vključeni v naštevanje. Na primer: *sredi vseh zdajšnjih potrošniških mitologij in snobovskih idolatrij* (K, 11. 12. 2000); *se je zdel zanimiv, sproščen, zabaven, zgovoren človek* (C, 7. 1. 1995); *Slovenci so veljali za razvit narod, ki ima vse. Visok socialni standard, pametno industrijo, super šolstvo in potem še demokratično ureditev.* (HM, 17. 1. 2013).

Avtorji pridevnike v kolumnah radi kombinirajo še s samostalniško zvezo v rodilniku, recimo: *pameten konec zelo neumnega leta* (HM, 3. 1. 2013), *skrivnostne pogodbe znamenitega Telekomovega direktorja* (K, 13. 11. 2000) in *politika je velikokrat banalno, cinično, drobnjakarsko, nelogično in sentimentalno tehtanje pomembnih, bistvenih, racionalnih, težkih odločitev* (C, 14. 1. 1995). V teh primerih so lahko zaznamovani tudi samostalniki, kot v zvezah *kozmetični okrasek samodržstva* (HM, 31. 1. 2013), *katastrofa višjega državnega reda* (K, 22. 2. 2006) in *nacionalno-potrošniška patetika najnižje sorte* (C, 10. 3. 2012).

Analizirani pisci kolumn pridevnike kopičijo predvsem zato, da z njimi natančneje določijo samostalnik, da svojo misel z izbiro raznolikih in barvitih pridevnikov lažje oblikujejo in da z njimi (jasno) izrazijo svoje mnenje. Ti pridevniki so po Janku Kosu (2001: 137) nazorno-predstavni in vrednostno-čustveni. Prevladujejo predvsem slednji, ki izražajo afektivno-empativni odnos do pojavov. Če k temu prištejemo še razumske pridevnike, lahko zaključimo, da so na ravni pridevnikov, po Kosu (prav tam, 136) eni od treh ravnin, ki jo zahteva stilna analiza,⁸ prisotne idejno-racionalne in afektivno-empativne prvine. Poleg pridevnikov kolumnisti tu in tam kopičijo tudi samostalnike in glagole, a takih primerov je zelo malo.

---

⁸ Po Janku Kosu (2001: 136) je pri stilni analizi treba razčleniti stilne značilnosti na ravni sintakse, pridevnikov in metaforike. Medsebojna uskladitev vseh treh ravnin pri piscu pokaže sestavo jezikovnega stila, njegove literarnoestetske učinke in razmerje stila do vsebine. Drugi dve ravnini bomo razčlenili v nadaljevanju.

Če se premaknemo še na višjo raven, raven stavka in povedi, lahko opazimo, da pisci posegajo po različno dolgih povedih. Razmerje med enostavnimi povedmi, dvostavnimi in tri- ali večstavnimi pa je pri piscih različno. Pri Hladniku Milharčiču je to razmerje povsem poravnano, pri Crnkoviču in Koradejevi pa je največ tro- ali večstavnih povedi, a so tudi pri njima razlike, kajti pri Crnkoviču je dvostavnih in enostavnih povedi približno enako število, medtem ko je pri Koradejevi enostavnih povedi občutno manj kot dvostavnih. Analiza je pokazala, da so Crnkovičeve povedi lahko sestavljene tudi iz desetih stavkov, pri Koradejevi največ iz devetih in pri Hladniku Milharčiču iz sedmih. Pri tej prvini torej ne moremo govoriti o posplošenih značilnostih, ki bi veljale za vse kolumniste.

Pri večstavnih povedih sta najpogostejši priredji vezalno in protivno. Hladnik Milharčič velikokrat operira samo s tema dvema, druga dva pogosto posežeta še po pojasnjevalnem priredju. Crnkovič pri tem velikokrat uporablja še druge vrste priredij, te so pri Koradejevi prisotne v manjši meri. Pri podredjih prednjačijo predmetni in prilastkovi odvisniki; Hladnik Milharčič ima daleč največ prilastkovih, Koradejeva predmetnih. Zelo značilno za Koradejevo denimo je, da v kolumni na več mestih uporabi zvezo kazalnega zaimka, ki mu sledi predmetni ali prilastkov odvisnik, na primer *tisti, ki in to, da*. Vsi obravnavani kolumnisti posegajo tudi po drugih odvisnikih: pogojnem, dopustnem, vzročnem, časovnem in tako dalje.

Besedila avtorjev so torej sestavljena iz bogato razvejanih podredij z odvisniki, pri čemer so stavki lahko tudi do desetstavnici, poleg tega so stalni del kolumn vzročni, pogojni in dopustni odvisniki, ki so po Kosu (2001: 136) nosilci idejno-racionalnih prvin. Pri tem velja, da več kot je naštetih odvisnikov, bolj je skladnja racionalna (prav tam). Vse to kaže, da kolumnisti posegajo po miselni sintaksi. Glede na predvideno nalogo kolumnistov, da v svojem besedilu pojasnijo ozadja dogodkov in da argumentirano podajajo svoje vrednotenje dogodkov, kar kot pomembno značilnost kolumne izpostavlja Koširjeva (1988: 86), je takšna sintaksa pričakovana. Poleg pridevnikov je to že druga ravnina, ki prinaša idejno-racionalne prvine.

Ali se ob miselni sintaksi pojavlja še kateri drugi tip sintakse, je pokazala še podrobnejša analiza skladijskih pojavov. Skupna značilnost vseh treh kolumnistov je, da z dolžino povedi vplivajo na ritem in pomen besedila. Da ritmu posveča veliko pozornosti, je v eni od svojih kolumn omenil že Crnkovič (2013: 11). Primer, v katerem pride ritem do izraza, je naslednji zaključni odlomek (C, 7. 8. 2010):

Ne želim si verjeti, da je zgodba izmišljena. Ne želim si verjeti, da je resnična. Želim si samo izvedeti resnico. Kar bo, pa bo. Sem radoveden človek. Človek, ki ga zanima. Ne morem se pretvarjati, da me ne. To je vse. In zato tudi ne razumem, zakaj se toliko ljudi pretvarja, da bi bila resnica že konec sveta.

Pisec odlomek začne s kratkimi stavki v eno- in dvostavčnih povedih, s čimer jedrnato niza svoja občutja o zgodbi in sebi. Tako ustvarja občutek odsekanosti. K temu pripomorejo še paralelizem, nasprotje *izmišljen – resničen*, zanikanje, dobessedna ponovitev in elipse, s katerimi se stavki še skrajšajo. Vsi naštetni elementi pa ob kratkih stavkih prispevajo k stopnjevanju. Medtem ko pisec na začetku odlomka jasno naniza dejstva, kaj si želi in kakšen je, pa v zadnji, daljši povedi potegne sklep, da ravno zaradi tega ne razume drugih ljudi. Pri tem se ustvarja tudi pomenski kontrast. V prvem delu je tisto, česar se pisec zaveda in kar razume, medtem ko je v zadnji povedi, ki je oblikovana drugače, izpostavljeno nerazumevanje. Ker je to zaključna misel v kolumni, se zdi, da pisec tega nikoli ne bo mogel razumeti. Ritem in pomen torej v tem odlomku delujeta usklajeno.

Marko Crnkovič je pri tvorjenju posebnega ritma v odlomku uporabil veliko kratkih povedi, kot kontrast v oblikovnem in pomenskem smislu pa jim je dodal eno daljšo poved. V naslednjem odlomku iz kolumne Dragice Korade (4. 9. 2000) pa je razmerje ravno nasprotno:

Ampak gospodu poslancu je malo mar za to resničnost. Ne zanima ga, od česa živijo ljudje, ki nimajo česa živeti. Briga ga, kam gredo potem, ko jih tranzicijska gospoda razglasi za odvečne. Ne zanima ga, v kakšnih razmerah odraščajo njihovi otroci, in ne sprašuje se, v kaj bodo ob vseh nepotrebnih odrekanjih in starševskih vajah v klečeplazenju pred mogočnimi šefi odrasli. Kar ga v Mariboru vznemirja, je veselica v Intersparu, na katero ga povrh vsega nihče od pristojnih ni povabil.

Odlomek se začne s kratko povedjo, ki je osnova za vse nadaljnje besede. V njej avtorica podaja ugotovitev o poslancu, da mu ni mar za resnični svet. Sledijo večstavčne povedi, s katerimi je avtorica navedla, kaj vse kaže na to, da je ugotovitev v prvem stavku pravilna. Pri tem se prav tako kot pri Crnkoviču pojavijo paralelizem, zanikanje in stopnjevanje, ki so pri Koradejevi pospremljeni še z metaforiko in glede na knjižni jezik zaznamovanimi izrazi. Zadnji stavek pa predstavlja nasprotje. V njem je izpostavljeno, kaj pa poslanca vendarle zanima. In to je pospremljeno še z ekspresivnim izrazom, ki še poveča pomenski kontrast s predhodnimi stavki. Ne zanimajo ga resnični problemi, pač pa nekaj

banalnega. Tudi v tem odlomku je opazno, da avtorica z dolžino in ritmom stavkov podpira pomenski del besedila.

To se prav tako pojavi, ob nekaterih drugih elementih, pri delu iz kolumne Hladnika Milharčiča (14. 2. 2013), ki se veže na besede predsednika vlade v govoru:

Jebemti, imej vsaj malo spoštovanja do mrtvih, ko govoriš pred grobom za republiko.

Če že vlečeš drugo svetovno vojno in holokavst v politični govor, vsaj dejstva naštej pravilno. Osvobodilna fronta, partizani in komunistična partija so se v tej vojni borili proti rjavosrajčnikom, fašistom in nacistom, ki so Jude vozili v koncentracijska taborišča. Tvoji politični zavezniki pa gojijo kult vojaških enot Bele garde, ki so z brzostrelkami stražile vlake, ko so Nemci vozili Jude v Buchenwald, Auschwitz, Ravensbrück in Treblinko. /.../

Vsaj strani neba bi lahko predsednik vlade pravilno uganil. Levi smo partizani. Fašisti ste desni.

Tudi v tem primeru gre za kombinacijo kratkih in dolgih stavkov. Pisec začne z dolgo povedjo z dvema stavkoma, v kateri v velebnem naklonu predsedniku vlade očita, da ne kaže spoštovanja do mrtvih, sploh na kraju, kjer je imel govor in kjer se to spodobi. V naslednjem odstavku vztraja pri dolgih povedih z več stavki in velebnem naklonu, s katerimi predsedniku nadalje očita, da navaja napačna dejstva, in jih nato pravilno navede sam. Opazna je izrazita čustvena vpetost kolumnista v zapisano, jeza, kar poudarijo še pisanje v drugi osebi ednine, tikanje, neznačilno za novinarska besedila in naslavljanje uradnih oseb, in uporaba vulgarnega izraza, kletvice.

Po prvih dveh navedenih odstavkih pisec zapiše (prav tam): »Moram priznati, da sem za trenutek pozabil na profesionalno hladnost in reagiral osebno.« Z metabesedilnostjo se torej odzove na zapisano. Prizna svojo osebno vpetost v dogajanje, ki jo v naslednjem odstavku pojasni, in da njegovo ravnanje ni bilo v skladu z novinarskimi načeli. Svoj zapis sklene s tremi kratkimi stavki, navedenimi zgoraj, v katerih opusti prej navedene značilnosti in se vrne h klasičnemu novinarskemu pisanju v tretji osebi. Zapiše, da bi predsednik vlade lahko, če že omenja perečo zadevo, navedel vsaj osnove pravilno. To nato naredi novinar sam z dvema zelo kratkima in enako grajenima stavkoma, ki delujeta odsekano in zakoličita privrženost novinarja in predsednika vlade. Izrazito sta izpostavljena dva nasprotna pola, osebno noto koncu pa dodata prvo- in drugoosebna oblika glagola biti. Pomen in oblika gresta tudi v tem primeru z roko v roki.

V navedenih odlomkih vseh treh avtorjev se ponavljajo besede in besedne zveze, prav tako so stavki zgrajeni podobno. To so po Kosu (2001: 136) značilnosti, ki kažejo na sintakso s čustveno funkcijo. Stil ima pri tej vrsti sintakse enakomerno razpoloženski in čustven prizvok, hkrati pa je obarvan izrazito sunkovito afektivno. Da je čustvena komponenta prisotna v kolumnah, je razumljivo, saj je naloga avtorjev, da predstavijo svoje videnje dogodkov, ki mu dodajo svoje lastno mnenje. Zaključimo torej lahko, da skladnja pri vseh treh kolumnistih ni stilno nevtralna, pač pa sta v njihovih besedilih prepoznavna dva tipa sintakse: miselna in čustvena sintaksa. Enaki stilni značilnosti se pojavljata tudi pri pridevnikih, kar smo že omenili.

Podrobna analiza metaforike, tretje ravni poleg pridevnikov in sintakse, ki jo je po Kosu (2001: 136) treba upoštevati pri stilni analizi, pokaže, da so uporabljene metafore in metonimije ter primere – teh treh je od metaforike⁹ največ – prav tako dveh vrst. Nekatere so povsem razumske, medtem ko so druge obarvane emocionalno. Na primer razumske so *sesti pred kamere* (K, 17. 10. 2000), *je kot večina državljanov* (C, 7. 1. 2012) in *politična slika* (HM, 31. 1. 2013), emocionalne pa *ji jejo iz roke kakor kužki* (C, 7. 1. 1995), *je oddaljena nekaj svetlobnih let* (K, 17. 10. 2000) in *Sarah Palin, ki da je kokoš* (HM, 23. 10. 2008).

Analiza vseh treh ravni nam je pokazala, kakšna je celostna podoba jezikovnega stila pri kolumnistih. Izkazalo se je, da so na vseh treh ravneh, na ravni pridevnikov, sintakse in metaforike, prisotne idejno-racionalne in emocionalno-afektivne prvine. To pomeni, da sta v jezikovnem stilu kolumnistov prisotni dve osnovni komponenti: miselna ali intelektualna, v kateri prevladujejo idejno-racionalni elementi, in čustvena ali emocionalna, katere nosilec so afektivno-emotivne sestavine. Takšna ugotovitev povsem ustreza naravi žanra, saj je zanj značilno, da bralcem predstavlja ozadja pomembnih dogodkov, povezave, vzroke in posledice, pri čemer pride do izraza miselna komponenta, hkrati pa ima tudi osebno noto. Pisci kolumn predstavljajo svoja mnenja o dogajanju in so močno osebno vpeti v zapisano. Pri tem pa pride v ospredje čustvena komponenta.

Če se še malo zaustavimo pri skladnji, lahko izpostavimo nekaj dodatnih značilnosti, ki so opazne pri vseh treh kolumnistih. Kot nakazujejo že zgornji primeri, kolumnisti radi kopičijo kratke stavke enega za drugim. S takimi jezikovnimi izbirami posnemajo naravno in govorno skladnjo. Pogosto so to enostavčne povedi, lahko pa so stavki brez povedka in

---

⁹ Kos (2001: 136–137) k metaforiki prišteva pomensko prenesene in zamenjane besede: metafore, metonimije, sinekdohe, komparacije in personifikacije.

osebka: *Tudi politik ima pravico do zasebnosti*. Prav. (C, 7. 8. 2012). Stavki brez povedka in osebka se pojavljajo tudi samostojno med večstavčnimi povedmi ali kot del večstavčne povedi: *Strašljivo*. (HM, 2. 10. 2008) in *Zares: kam je zdaj, ko resnice o ameriških mučenjih v tajnih zaporih na vzhodnoevropskih tleh nihče več ne spodbija, izpuhtela ta visoka vzhodnoevropska morala?* (K, 8. 1. 2006). V navedenih primerih so to prislovi, lahko so še druge besedne vrste. Pogosti so tudi eliptični stavki. Pri Koradejevi (8. 1. 2006) predvsem v pogojnem razmerju na začetku stavka: *Če kdo, potem smo mi pravi mali izvedenci za višje interese /.../*.

Raziskovanje večstavčnih povedi pa je pokazalo, da se povedi v kolumnah avtorjev pogosto začenjajo z odvisnikom, ki mu šele nato sledi glavni stavek. Lahko pa je odvisni del povsem osamosvojen. Primeri obeh dveh značilnosti so naslednji:

Če gre verjeti konservativnemu tisku, oboji ob prvi priložnosti tudi pridejo nazaj. (HM, 16. 10. 2008)

Da vlada na proslavo ni povabila partizanov, ni bilo odpiranje ideološke teme, temveč zapiranje. (C, 30. 6. 2012)

Zaradi te zavesti nas je bolj kot vest o prodaji Mercatorja presenetila vladajoča argumentacija, da se ta kupčija v ničemer ne razlikuje od vseh tistih kupčij, v katere se je dolga leta uspešno spuščala prejšnja vlada. Ampak prejšnjo vlado smo na volitvah zamenjali predvsem zaradi takih kupčij. (K, 1. 2. 2006)

O takem načinu pisanja je že Toporišič (2000: 636) zapisal, da je v njem opazna stilistična volja pišočega. To se je potrdilo za vse tri avtorje. Povedi, ki se začenjajo z odvisnikom ali pa predstavljajo osamosvojen odvisni del, seveda na prvo mesto v besednem redu postavljajo veznike. Pojavljajo pa se tudi take, ki se začenjajo s členkom.

Znotraj povedi pisci tvorijo vrinjene stavke, polstavke in pristavke, s katerimi natančneje določajo zapisano ali dodajajo še kakšno informacijo ali mnenje. Vrinjeni stavki oziroma parenteze so sredstvo vzporednega izražanja večnivojskih informacij v diskurzu (Vičar 2011: 113). Pri vključevanju dodatnih informacij se prekine linearni tok, kar je pogost pojav predvsem v govornem in naravnem skladnji. Uvrščajo jih tudi med retorične figure (Kos in drugi 2009: 288). Parenteze največkrat uporablja Crnkovič; vrinjeni del od preostalega besedila loči z dvodelnim pomišljajem ali dvema vejicama. Tak primer je (C, 30. 6. 2012): *Pozablja namreč, da lahko imajo ukrepi – pri tako preprostem in trmastem narodu, kakršni*

smo Slovenci – ravno nasproten učinek od zaželenega. Druga dva pisca po njih posegata redkeje.

Polstavki se pri vseh avtorjih uporabljajo v manjši meri, recimo *s pogledom, strumno usmerjenem v tla* (HM, 3. 1. 2013), a so prisotni v skorajda vsaki kolumni. Enako velja za pristavke, ki so velikokrat posledica upoštevanja poročevalskega stila pisanja, saj je vsaki izpostavljeni osebi treba dodati, katero funkcijo opravlja in podobno, recimo *Jernej Repovš, predsednik in regionalni kreativni direktor Studia Marketing JWT* (C, 10. 3. 202). V več primerih so enake informacije podane brez pristavka, najprej je navedena funkcija, ki jo oseba opravlja, šele temu pa sledita ime in priimek osebe. Včasih je v nasprotju s poročevalskimi načeli uporabljeno samo ime osebe. Pristavki se uporabljajo tudi za natančnejše določevanje navedenega, kot je *nacionalna televizija, ta misteriozni podaljšek naših čedalje bolj mračnih čutil* (K, 17. 10. 2000). Ta druga vrsta je celo rabljena večkrat. Pogosteje kot Hladnik Milharčič pa pristavke tvorita Crnkovič in Koradejeva.

Pisci vrinjene stavke, polstavke in pristavke od preostalega besedila najraje ločijo z vejico, predvsem pri vrinjenih stavkih se pojavljajo tudi pomišljaji. Sicer pa so pomišljaji rabljeni še za natančnejše pojasnjevanje in podajanje informacij. Na primer (HM, 16. 10. 2008): *Do obojega pride takrat, ko ne gre več drugače – in še takrat s cviljenjem in z jokom.* Po teh posegata predvsem Hladnik Milharčič in Crnkovič. Taka raba ustreza *Pravilom Slovenskega pravopisa* (1997: 53), da pomišljaji namesto vejice poudarjeno ločujejo besedo ali misel stavka.

Za vse kolumniste prepoznavna so dvopičja, ki imajo skupaj z besedami pred njimi funkcijo napovedovanja, recimo *Nase pa lahko pazijo tako, da začnejo gledati na živali okrog sebe natanko tako, kakor gleda on že ves čas: z globokim prezirom, brez najmanjše potrebe po dotiku ali sočutju.* (K, 22. 2. 2006). Tudi to je skladno s *Pravili Slovenskega pravopisa* (1997: 50–51), ki pravijo, da pišemo dvopičje pred besedno zvezo, ki pojasnjuje prej splošno povedano, oziroma pred stavkom, s katerim pojasnjujemo drugi stavek.

Prevladujoče nekončno ločilo je torej vejica, velikokrat v rabi sta še dvopičje in pomišljaj. Med končnimi ločili pa prednjači pika, ki zaključuje pripovedne povedi. Po pogostosti jim sledijo vprašalne povedi, vzklične se v zelo majhnem številu pojavljajo pri Hladniku Milharčiču in Crnkoviču. Podobno kot vsi trije pisce kopičijo več kratkih stavkov zaporedoma velja za vprašalne povedi pri Crnkoviču in Koradejevi. Ta dva rada zaporedoma

nizata več vprašalnih povedi, s čimer ustvarjata vtis stopnjevanja – rekorder je Crnkovič z dvanajstimi zaporednimi vprašalnimi povedmi.

Glede na povedano je pri vseh analiziranih piscih najpogosteje rabljen povedni naklon glagolov, velelni naklon, ki smo ga že omenili v enem od primerov, se uporablja zelo redko, pogojni naklon pa nekoliko pogosteje. Glagolski čas se prilagaja povedanemu, zasledimo preteklik, prihodnjik in sedanjik. Pri osebi prevladuje tretja oseba, ki jo tu in tam prekineta prva in druga oseba. To je opazno pri vseh treh avtorjih in je v interpretativnih žanrih, kamor sodi kolumna, dovoljeno.

Z uporabo prve osebe ednine avtorji jasno pokažejo, da so zapisane besede odraz njim lastnega mnenja. Tako je ubesedeno načelo, da iz zapisanega odseva avtorjeva osebnost, kar je izpostavila Koširjeva (1988: 86). Nekaj tega razkrivanja je podanega v naslednjih primerih: *Kolikor je meni znano, ni nihče ostal na cesti.* (K, 13. 11. 2000); *Jaz si bom lansko leto zapomnil po tem, da so ponovno prišle na dan razlike.* (HM, 3. 1. 2013); *Oprostite, ampak takemu človeku jaz že ne verjamem, da bo uspešno varoval človekove pravice!* (C, 7. 1. 1995). Prvoosebna oblika v ednini se tako odraža na zaimkih in glagolih. V zadnjih dveh primerih uporaba zaimka *jaz* ni potrebna, je stilističen element za poudarjanje, kot piše Korošec (1998: 164).

Na drugi strani pa prva oseba množine kaže na to, da so se pisci skušali poistovetiti z bralci: *Kaj smo dobili?* (HM, 25. 9. 2008) in *Če ne bomo panični, nas ne bo nihče opazil.* (K, 22. 2. 2006). Tudi izrecno z vsemi državljani: *Policijo, vojsko, davkarijo, sodnijo, tajne službe in druge marginalije, s katerimi imamo državljani toliko preglavic, ima v resnici samo za okras.* (K, 13. 11. 2000) in *Odpor do nje /.../ nam državljankam in državljanom še ne daje pravice, da bi politikom zato (popolnoma) odrekli moralno kredibilnost /.../.* (C, 14. 1. 1995). Prva oseba je v teh primerih seštevek govorca in naslovnikov, s čimer se vzpostavlja stik med govorcem in naslovniki, izpostavlja Korošec (1998: 166). Druga možnost po njegovem navajanju je, da se prva oseba množine rabi za izražanje množinskega govorca, kar je dogovorjena značilnost v medijih, kot da gre za izražanje mnenja uredništva ali časopisa. Opazna je le v kolumnah Koradejeve.

Obe prvoosebni obliki sta stalnica kolumn vseh treh piscev, le v kolumnah Hladnika Milharčiča kdaj umanjkata. Drugoosebna oblika je prisotna redko, a jo lahko zasledimo pri vseh piscih. Za izražanje neke splošnosti, nenatančno navedenega naslovnika, hkrati pa za vzpostavljanje stika je uporabljena druga oseba ednine. Na primer: *podeželje /je/ lepo, da na*

trenutke kar ostrmiš (HM, 28. 2. 2013); *Slovincem prisoliš klofuto zaradi nestrpnosti* (C, 3. 2. 2012); *In ko takole v oktobru potegne košava in te opomni, da ti predstoji še ena zima z mrzlimi radiatorji v stanovanju, se televiziji in vsem njenim navkljub naučiš razlikovati med resnico in lažjo.* (K, 17. 10. 2000). To je skladno s Toporišičem (2000: 389), ki navaja, da je druga oseba rabljena namesto tretje za izražanje splošnega osebk. Taka raba je prisotna pri vseh treh analiziranih osebah. Hladnik Milharčič pa edini drugo osebo ednine uporabi tudi za konkreten nagovor osebe, kar smo že izpostavili v okviru čustvene sintakse.

Druga oseba množine je rabljena za nagovor, bodisi bralca bodisi osebe, o katerih teče beseda. Primer prvega je poved *Zakaj se zgražate nad Sparom?* (C, 10. 3. 2012), drugega pa povedi *Fašisti ste desni.* (HM, 14. 2. 2013) in *Si samo zato, ker delate za vojno na kraju, kjer ni vojne, že lahko domišljate, da nimate s to umazano pojavnostjo nič opraviti?* (K, 1. 2. 2006). V vseh primerih je taka raba zaznamovana in pogosto povezana s čustveno komponento. Po drugi osebi množine največkrat poseže Crnkovič, in sicer z namenom, da nagovarja bralce. Pri drugih dveh kolumnistih je prisotna zelo redko, ko pa je, je rabljena za nagovor oseb, ki so izpostavljene v kolumni.

Prva in druga oseba množine, s katerima se avtorji približujejo naslovnikom in želijo z njimi vzpostaviti stik, sodita med tipične metabesedilne elemente,¹⁰ med tiste, ki izražajo odnos do bralca. Še pogostejši metabesedilni elementi pri vseh treh kolumnistih pa so eksplicitni označevalci odnosa do vsebine, ki se pojavljajo prav pri vsakem od obravnavanih kolumnistov. Primeri so denimo *se strinjam* (C, 10. 3. 2012), *vem, da* (HM, 23. 10. 2008), *zagotovo* (K, 13. 11. 200) in *seveda* (C, 14. 1. 1995). Tovrstni metabesedilni elementi niso presenečenje, saj je izražanje odnosa do povedanega prav ena od prepoznavnih značilnosti kolumne in interpretativne zvrsti, kamor se uvršča.

Od metabesedilnih elementov so v manjšem številu pri vseh prisotni še pripisovalci. Ti tako kot narekujejo načela novinarskega pisanja in poročevalskega stila (Erjavec 1999: 74–76) povzeto ali citirano izjavo osebe umeščajo v kontekst. Povedo, kdo je besede izrekel, k temu lahko dodajo še druge podatke, na primer: *sicer se strinjam z oglaševalskim kritikom Janezom Damjanom, ki je v Delu zapisal, da je* (C, 10. 3. 2012); *»Kaj se je zgodilo vam, Slovincem?« so nekateri vpraševali z obžalovanjem.* (HM, 17. 1. 2013); *Prej ste na televiziji gospodarili vi, zdaj pa gospodarimo mi, so jim brez zadrege zabrusili novi gospodarji v*

---

¹⁰ Metabesedilni elementi so jezikovna sredstva, ki izražajo odnos do bralca, vsebine ter napovedujejo vsebino in stopnjo besedilne zgradbe, a pri tem ne tvorijo besedilnega sveta. Vsebinska bi brez njih ostala nespremenjena.

parlamentu. (K, 1. 2. 2006). Njihovo majhno število je povezano s tem, da kolumnisti pišejo o dogodkih, ki so bili objektivno in natančno, podprto z dobesednimi navedki, predstavljeni že v dneh pred objavo kolumne. Naloga piscev kolumne pa je komentirati te dogodke, o katerih se predvideva, da jih bralci poznajo dovolj dobro. Zato teh izjav ne podajajo podrobno, raje jih povzamejo ali kako drugače ubesedijo. So pa ta povzemanja in (delni) citati, kadar se pojavijo, nekakšno izhodišče za predstavljanje mnenja avtorja, ki se z navedkom strinja ali ne.

Tu in tam je mogoče zaslediti še metabesedilne elemente za napovedovanje vsebine in stopnje besedilne zgradbe. Taka sredstva so z *ene strani* in z *druge strani* (HM, 25. 9. 2008); *Najprej*. (C, 7. 8. 2010), *primerjajmo* (C, 25. 2. 2012) ali *Ampak govorili smo o vzhodnoevropskem stališču do vojne v Iraku*. (K, 8. 1. 2006), s čimer se avtorica po ekskurzu vrne nazaj k osnovni temi. Tovrstne metabesedilne elemente avtorji uporabljajo za lažje grajenje besedila in argumentiranje svojih vrednotilnih sodb, kar je po definiciji (Košir 1988: 86) ena glavnih nalog kolumnistov.

S temi jezikovnimi sredstvi se vzpostavljajo pomenska razmerja med posameznimi deli besedila, kar poleg sopomenk, nadpomenk in besednega reda, ki jih uporabljajo kolumnisti, kaže na to, da so njihova besedila po De Beaugrandu in Dresslerju (1992: 13) koherentna. Njihove kolumne pa so tudi kohezivne, kar pomeni, da je pri njih opazna površinska povezanost in vzpostavljena slovnična odvisnost (prav tam, 12). Kohezivnost vsi analizirani avtorji dosegajo z dobesednimi in delnimi ponovitvami, navezovanjem z zaimkom, morfemskim navezovanjem, elipsami, enotnim glagolskim časom in vidom, junkcijo, paralelizmom na ravni stavka in besedila ter parafrazami.

Obraunavani kolumnisti po teh sredstvih posegajo za doseganje kohezivnosti besedila, velikokrat pa ima njihova uporaba, predvsem pri ponovitvah, hkrati dodatno stilno funkcijo. V primerih *Ptice so v teh sumljivih časih zelo sumljiva bitja*. (K, 22. 6. 2008) in *Mesto je ob živem papežu tudi brez papeža*. (HM, 28. 2. 2013) je dobesedna ponovitev, ki hkrati nosi še dodano stilno vrednost. V prvem primeru, v katerem se ponovi pridevnik, je to pretiravanje, s katerim avtorica potencira stanje v času ptičje gripe in vlogo ptic. V drugem primeru je ponovljen samostalnik, s tem pa se zdi misel presenetljiva in navidezno nasprotna stvarnemu mišljenju, kar je po Kosu (2001: 134) značilnost paradoksa. Toda s poznavanjem zgodovinskega konteksta je poved povsem razumljiva, saj je papež Benedikt XVI. kot eden redkih papežev odstopil s položaja, zato je živi papež, a ne več v svoji funkciji.

Podobno je pri Crnkoviču (10. 3. 2012), ki je zvezo *Slovenija, moja dežela* v kolumni ponovil štirinajstkrat. Potem ko naprej pojasni, da gre za slogan, še v primeru *Ker je Slovenija moja dežela, smo ponosni na vse*. Tu je slogan razvezal in besede so dobile dobeseden pomen, a še vedno je mogoče prepoznati povezavo s sloganom. Slogan pa je postopoma postal nadomestek za označevanje države. Recimo: *Radi tudi občudujemo prvake v najbolj dolgotrajnih športih, ker so pač med redkimi, ki v Slovenijo, moje deželo s tekmovanj prinašajo medalje*. Ta besedna zveza zaradi pomena v slovenski zgodovini državo idealizira in povzdiguje, a Crnkovič jo uporablja za to, da se posmehuje: ker je to naša država, moramo biti ponosni na vse, kar je povezano z njo. Kontekst, v katerem se besedna zveza uporablja, kaže, da gre za satirične elemente.

Avtorji radi ostro in zbadljivo prikazujejo pojave družbenega, političnega, kulturnega in moralnega življenja, kot je to značilno za satiro, ki je posmehljiva, zabavljiva, lahko tudi grenka kritika, pogosto karikirajoča (Kos 2001: 164; Kos in drugi 2009: 378–379). Take značilnosti so opazne tudi pri drugih dveh kolumnistih. Na primer: *Ni je mogel ustaviti glas razuma, ki je sporočal, da je umivanje rok za zdaj edina državljanska dolžnost*. (K, 22. 2. 2006) in *To namreč sodobni protesti so. Praznik neenotnosti*. (HM, 3. 1. 2013). Radi imajo tudi stopnjevanje, denimo *še huje* (K, 4. 9. 2000); *je hudo pretiran, če ne celo izmišljen* (HM, 2. 10. 2008) in *ne morem se spomniti – niti preveriti* (C, 28. 1. 1995). Pri avtorjih zelo priljubljeni so še dvojne in trojne formule ter retorična vprašanja, o katerih smo nekaj že pisali. Ponekod retoričnim vprašanjem sledijo retorični odgovori.

Od drugih retoričnih figur, poleg že omenjenih metafor in metonimij, ki smo jih obravnavali pri izbiri jezikovnih sredstev, so pogoste primere, ki so v besednih zvezah z *varnostnikoma je ravnal kot s svojima zadnjima hlapcema* (K, 4. 9. 2000); *je kot Cankarjeva mati tekla za avtomobilom s papirnato vrečko z malico* (HM, 6. 5. 2000) in *se kot nebogljen mlada žirafa predstavi izvoljenim hijenam* (C, 21. 1. 2012). Svoje mojstrstvo jezika pisci kažejo z besednimi igrami in besedami, ki so izbrane za doseganje zvočnosti, kot so *ofenziva mirovni procesov* (HM, 6. 5. 2000); *v tej državi so eni davkoplačevalci bolj enaki od drugih* (K, 13. 11. 2000); *Ampak brez te kaplje bo ta morija še bolj moreča*. (K, 1. 2. 2006); *zelo raznorodna kombinacija razbitih vsebin* (HM, 21. 4. 2000) in *povprečno inteligen, izobražen in informiran individuum* (C, 14. 1. 1995).

Analizirani kolumnisti posegajo še po drugih retoričnih figurah, vendar je teh občutno manj ali pa niso značilne za vsakega od trojice. Navedene retorične figure so pomemben

sestavni element jezikovnega stila vsakega od analiziranih kolumnistov, a hkrati tudi sredstva, ki so skupna vsem in bi jih lahko posplošili kot ključen element za tvorjenje jezikovnega stila v kolumnah. Že tradicionalna poetika je z njimi razlagala zunanji slog umetnostnih besedil, uporabljale pa so se tudi v govorništvu (Kos 2001: 129). Danes veljajo za tipične v umetnostnih besedilih, uporaba v kolumni pa potrjuje besede teoretikov, da sta jezikovni stil in stilistika vedno na stičišču jezikoslovja in literarne znanosti (Pogorelec 2011: 24–25). Funkcija retoričnih figur v kolumni je prav taka, kot za umetnostna besedila pravi Trdina (1971: 27, 38): besedam dajejo samosvojo učinkovitost, svežino, lepoto, barvitost, globlji pomen in ostrino misli.

Pomembno vlogo pri tvorjenju stila pa ima poleg retoričnih figur medbesedilnost,¹¹ ki jo kot pomemben gradnik stila omenja Juvan. Označuje lastnost, da besedila preoblikujejo elemente in strukture obstoječih tekstov ter z njimi vzpostavljajo razvidna razmerja, ki so slogovno-pomensko zaznamovana (Juvan 2000: 98). Kolumne so že v osnovi vezane na druga novinarska besedila, saj predstavljajo le odziv na dogodke, o katerih so bralci prebrali že v drugih informativnih žanrih kakšen dan prej. Tako kolumnisti iz teh drugih novinarskih besedil vkomponirajo elemente v svoje kolumne. Posebne medbesedilne povezave se vzpostavljajo z nanašanjem na besede drugih ljudi, ki so bile povzeto ali citirano podane že v drugih, prej objavljenih novinarskih prispevkih ali so povsem prvič zapisane v kolumni. Rabijo se predvsem kot iztočnica za podajanje mnenj in ugotovitev. So pa tipičen element, značilen za poročevalska besedila.

Poleg tega se medbesedilne povezave spletajo še z drugimi besedili. Na primer zapisanimi: *kot da bi brali Clariso Pinkola Estes, ki v Pismu mlademu bojevniku sporoča /.../* (K, 1. 2. 2006) in *veljaki iz kakšne Cankarjeve farse* (C, 14. 1. 1995). Hladnik Milharčič pa svoje pisanje v eni od kolumn denimo oblikuje v maniri besedil, ki so prikazana pred predvajanjem filmov, ki niso primerni za otroke: *Opravičilo: besedilo vsebuje nekaj nasilnih prizorov, težkih besed in eno psovko. Mladoletni bralci naj ga berejo v spremstvu staršev ali skrbnikov.* (HM, 14. 2. 2013). Takšne povezave kažejo na širino kolumnistov, ki sledijo sprotnemu dogajanju na različnih področjih, in s tem na njihovo razgledanost, kar kot njihovo tipično lastnost razume Glover (1999: 291).

---

¹¹ Medbesedilnost je prav tako, kot sta kohezija in koherenca, kriterij besedilnosti po De Beaugrandu in Dresslerju (1992: 18) – uporaba besedila je pri njej odvisna od poznavanja enega ali več že prej spoznanih besedil.

Podobno kot velja za izbrana jezikovna sredstva, tudi pri povezovanju jezikovnih sredstev lahko izluščimo stilne elemente, ki jih v svojih kolumnah uporabljajo vsi trije obravnavani pisci. Njihov jezikovni stil je na eni strani racionalen, kar pisci dosegajo z dolgimi, razvejanimi povedmi s številnimi odvisniki, razumskimi pridevniki in razumsko metaforiko. Na drugi strani pa je prisotna še čustvena komponenta, k čemur prispevajo ponovitve, paralelizmi, emocionalno obarvani pridevniki in metaforika. Pomembni elementi njihovega stila so metabesedilni elementi, predvsem za izražanje odnosa do bralcev in vsebine. Njihovo pisanje se približuje satiričnosti, je polno medbesedilnih povezav in retoričnih figur. Kljub različnosti pri rabi nekaterih drugih elementov je vseeno mogoče nekatera jezikovna sredstva pripisati tipičnemu jezikovnemu stilu kolumn.

4.2.3 Gradnja besedila, mnenj in argumentov

Za dokončno analizo kolumn vseh treh avtorjev je treba osvetliti še, kako avtorji tudi pomensko gradijo besedilo, kako izražajo svoja mnenja in kako gradijo argumentacijo. Da bi to storili, moramo vse naštetu najprej pogledati skozi zunanjo zgradbo kolumne. Vsaka od analiziranih kolumn je sestavljena vsaj iz treh delov: naslova, glavnega besedila in imena avtorja. Naslov je po navadi splošen in le bežno povezan s preostalim besedilom, njegova stopnja napovedovanja je majhna. Na primer: *Od kaplje do kaplje* (K, 1. 2. 2006), *Kriza dela čudeže* (HM, 28. 2. 2013) in *Suhoparnost in novinarska jetika* (C, 4. 2. 1995). Taki naslovi imajo po Korošcu (1998: 48–49) pozivno-pridobivalno funkcijo, medtem ko je informativna funkcija iz njih povsem umaknjena. Lahko se pojavljajo še podnaslovi ali izpostavljene misli, ki so le kratek dobeseden prepis besed iz glavnega besedila. Imajo predvsem funkcijo pritegnitve, v njih je lahko izpostavljeno tudi stališče.

V glavnem besedilu je prva pomensko zaokrožena enota po Korošcu (prav tam, 226) besedilni nastop – gre za najmanjši, na začetku besedila stoječi del besedila, ki je tudi sam lahko besedilo. Glede na vrsto je največ teznih in ugotovitvenih besedilnih nastopov. Pri tovrstnih besedilnih nastopih pridejo do izraza ugotovitve, ocene in mnenja piscev, s čimer je takoj na začetku besedila mogoče prepoznati interpretativno naravo kolumne. Taki so naslednji trije:

Ameriška politika je pogosto presenetljivo raztresena. (HM, 23. 6. 2000)

Do televizije kot instantne instance, ki srečnežem, ki se na njej pojavijo, podeljuje kredibilnost, gojijo ljudje že kar otroško zaupljivost. (C, 7. 1. 1995)

Paradoksalno: v družbi, kjer je polovica ljudi zaposlenih, polovica pa nezaposlenih, je zamisel o podaljševanju osemurnega delovnika čisto zares začela obsedati delodajalce. (K, 19. 11. 2005)

Avtorji kolumn, ki na začetku zapišejo ugotovitve in teze, osrednji dogodek, ki je spodbudil pisanje, izpostavijo šele v nadaljevanju besedila. Na primer po besedilnem nastopu Koradejeve (22. 2. 2006) *Nič dobrega se ne piše mariborskim pticam.* je dogodek, o katerem je pisala, izpostavljen šele kasneje, v nadaljevanju besedila, in še to manj izrecno in nejedrnat:

Ko so oblasti v nedeljo potrdile, da je labod, ki so ga z golimi rokami potegnili iz Drave, poginil zaradi ptičje gripe, je /.../ svojih pet minut slave doživel tudi mariborski župan. /.../ Da naj pazijo nase, je v nedeljo naročal svojim meščanom. /.../ Ker je pri usodnih stvareh vsako sočutje odveč, je župan pozval ljudi, naj vendarle nehajo hraniti divje ptice.

Kot smo že ugotovili, so skorajda vse kolumne analiziranih piscev nastale kot odziv na za družbo pomembne dogodke. Zato je razumljivo, da so ti dogodki, ki so spodbudili kolumnistova razmišljanja, nekje predstavljeni ali vsaj omenjeni. Pri obravnavanih piscih so ti največkrat izpostavljeni po ugotovitvah in tezah v nadaljevanju besedila, kar nakazuje zgornji primer, lahko pa se pojavijo v besedilnem nastopu:

Zaščita Plečnikove tržnice, ki jo je za enoletno obdobje podpisal Žiga Turk in s tem do nadaljnjega onemogočil gradnjo podzemne garaže, je napaka: politična, urbanistična, arhitekturna, spomeniškovarstvena. (C, 24. 3. 2012)

Egiptovski predsednik Mohamed Morsi je v treh mesecih ob Sueškem prekopu za mesec dni razglasil izredne razmere. (HM, 31. 1. 2013)

Medtem ko so sindikalisti javno izpisovali oblike poniževanja in stopnje izkoriščanja delavk in delavcev v ljubljanskem hipermarketu Leclerc, se je poslanec Zmago pl. Jelinčič pridušal nad ravnanjem varnostnikov, ki ga ob veleotvoritvi Europarka v Mariboru brez vabila, ki naj bi ga bil v časovni stiski pozabil v Ljubljani, niso spustili na otvoritveno gostijo za izbrance. (K, 4. 9. 2000)

V prvem primeru je omemba dogodka, ki je sprožil avtorjevo pisanje, vkomponirana v ugotovitveni nastop, medtem ko sta druga dva začetka kolumn izrazito vestiška. To pomeni, da izpostavljata osrednji dogodek, pri čemer sledita osnovnemu vzorcu vesti, v kateri so

informacije, ki odgovarjajo na vprašanja kaj, kdaj, kje in kdo (Laban 2005: 39). Korošec (1998: 196) temu pravi vestiški pravzorec. Še najbolj temu ustreza drugi primer, ki vesti kot informativnemu žanru ustreza z uporabo nezaznamovanih jezikovnih sredstev in z umanjkanjem vrednotenja. Je pa takih čistih primerov, kot je drugi, zelo malo. Vestiški vzorec se pojavlja v manjši meri kot ugotovitveni in tezni besedilni nastopi, predvsem pri Crnkoviču je rabljen redkeje. Hladnik Milharčič in Crnkovič v svojih kolumnah v nekaj primerih posegata še po drugih oblikah, vprašalnem, figurativnem in citatnem besedilnem nastopu.

V nadaljevanju besedila pisci kolumn predstavljajo dogodke, osvežujejo informacije o že znanih dogajanjih, nizajo nove podatke, pojasnjujejo ozadja, podajajo stališča, tudi tuja, in jih argumentirajo in podobno. Primer osveževanja informacij je *V časopisih berem, da je levica zmagala na volitvah*. (HM, 25. 9. 2008). S tem avtor bralce opomni na aktualno dogajanje in jih hkrati uvede v besedilo. Podobno je v primeru (K, 13. 11. 2000): *Kdor je še po volitvah spremljal slovensko politično novinarstvo, zagotovo ni mogel spregledati medijskega popravljanja volilnih izidov*.

V navedenih dveh primerih pisci pišejo o stvareh, ki so bralcem znane. Temu pa za lažje razumevanje situacije dodajo kakšno poved, v kateri opozorijo na stvar, ki je morda v javnosti manj znana, kot je v povedi *Da bi strah pred tem škandaloznim koncem vsaj nekoliko razumeli, povejmo, da Univerza toži Marš /.../*. (K, 11. 12. 2000). To je dokaz, da kolumnistom je v interesu, da bi bralci stvari, o katerih pišejo, dobro razumeli. Osnovne informacije pa nato v nadaljevanju vsi pisci nadgrajujejo, do najmanjših podrobnosti dogajanja in premišljevanja v ozadju, ki lahko pomembno vplivajo na dogajanje, a so širši javnosti prikriti ali neznan. Takšna sta spodnja primera:

V Clintonovi administraciji se previdno poigravajo z idejo, da bi Miloševiću omogočili klasičen politični eksil, ki bi ga odrešil sodišča v Haagu. /.../ Uradni odgovor State Departmenta na vprašanje, ali teorije o ameriški pripravljenosti na Miloševićev tihi umik temeljijo na dejstvih, je nikalen. /.../ Neuradno pa so nekoliko bolj zgovorni. /.../ »V State Departmentu ni nikogar, ki bi si pred novembrom želel še ene nepredvidljive krizne situacije, ki bi zahtevala mobilizacijo. Za kaj takega preprosto ni časa. Nekaj ljudi se sicer poigrava z idejo hitrih rešitev, toda njihovo mnenje ni prevladujoče.« (HM, 23. 6. 2000)

Za zunanjega ministra bo bodisi predlagan Peter Vencelj, ki doslej še ni storil nič takega, da bi ga radi videli v tej vlogi, ali bo predlagana Mojca Drčar-Murko, ki sicer vliva upanje, da bi funkcijo lahko dobro opravljala, vendar bodo v tem primeru handlali in dilali in sploh vulgarno vagali naprej /.../, ali pa bodo odnekod privlekli tretjega človeka. S tem eni in drugi dokazujejo, da so strankarski interesi zanje pomembnejši od interesov države, v najožjih krogih obeh strank – zlasti seveda SKD: tokrat – pa nad te najvišje postavljajo celo osebne. (C, 14. 1. 1995)

V obeh primerih avtorja razkrivata ozadja pomembnih in aktualnih dogodkov ter izpostavljata povezave, ki so v javnosti manj vidne. To je že v žanrski razporeditvi kot pomembno značilnost kolumne izpostavila Koširjeva (1988: 86), potrdili pa smo jo torej tudi v praksi. V drugem odlomku iz kolumne je pisec napovedal razplet dogodkov, kakršnega pričakuje glede na poznavanje slovenskega političnega prostora. Ob tem je pokomentiral vsako od možnosti za zunanjega ministra, na koncu pa pojasnil, kaj je pravzaprav vodilno gonilo pri izbiri kandidatov, s čimer je morda predstavil nov, še manj znan vidik celotne zadeve.

Prvi primer pa izpostavlja nasprotje med uradnimi in neuradnimi informacijami: uradno se ministrstvo ne pripravlja na Miloševičev umik, neuradno pa se nekateri vseeno poigravajo s to idejo. Medtem ko so uradne informacije javno znane, so neuradne namenjene le redkim, novinar, ki se je do njih dokopal, jih je v svoji kolumni delil z javnostjo, s tem pa je razkril še povsem nov vidik zadeve, s čimer ta dobi nove razsežnosti. Kontrast je ponazoril z avtomatiziranimi zvezo *uradni odgovor* in prislovom *neuradno*. Avtomatizem, ki je nastal zaradi enake, ponavljajoče se poročevalske okoliščine (Kalin Golob 2003: 211), je po eni strani pričakovano, saj gre za poročevalsko besedilo, po drugi strani pa bi ga prej kot v interpretativnem besedilu – to je kolumna – pričakovali v informativnem.¹² Tudi v tem pogledu je mogoče zaključiti, da obstajajo skupne značilnosti, ki jih lahko posplošimo na vse kolumniste – ena teh je razkrivanje ozadja in vzpostavljanje manj znanih povezav. Natančno, kako oziroma s katerimi jezikovnimi sredstvi bo besedilo ubesedeno, denimo z avtomatizmi ali sprotnim komentiranjem, pa je povsem prepuščeno avtorju in njegovemu avtentičnemu jezikovnemu stilu.

Podajanje mnenj je vsekakor nujna sestavina kolumn, že če upoštevamo, da je kolumna del komentatorske vrste. In to se je potrdilo v raziskavi. Mnenje vsi trije kolumnisti podajajo z različnimi jezikovnimi sredstvi: pridevniki, prislovi, samostalniki, glagoli, členki, metabesedilnimi elementi, stavčno, pa tudi z uporabo metafor, ironije in satire. O eksplicitnih označevalcih odnosa do vsebine, ki izrazito prinašajo mnenja in komentarje, smo v okviru metabesedilnih elementov že pisali, prav tako smo potrdili, da so besedila vseh obravnavanih kolumnistov prežeta s čustveno komponento, na kar kažejo afektivno-empativne sestavine, prisotne v okviru pridevnikov, metafor in sintakse. Avtorji pa vrednotijo tudi z drugimi

---

¹² V vseh analiziranih kolumnah se avtomatizmi pojavljajo le izjemoma.

našteti elementi, nekaj primerov je naslednjih: *nedvomno velik dosežek* (HM, 25. 9. 2008), *molk o mučenjih ji pristaja* (K, 8. 1. 2006), */n/e morem seveda trditi, da ni bil dober arhitekt – mislim celo, da je bil dober* (C, 21. 1. 1995), ironični *genialni avtorji* (C, 3. 3. 2012) in satirične besede *bi se vsaj v parlamentu dalo stvari rešiti z medicino* (HM, 23. 10. 2008).

Kot smo ugotovili, so sestavni del kolumn torej avtorjeva mnenja in ugotovitve. Oboje pa ne stoji samostojno, temveč je skoraj vedno pospremljeno z argumenti, s katerimi avtorji zapisano utemeljujejo. To se prav tako sklada z značilnostjo žanra, da besedila vsebujejo kolumnistovo argumentirano mnenje (Košir 1988: 86). Takšna sta naslednja primera:

Čudno: stranko, ki je s svojim štiriletnim delom v vladi zapravila zaupanje volivcev in je še spomladi bila sinonim za oblastniško priskledništvo /.../, so mediji kar čez noč začeli postavljati tja, od koder so jo volivci odstavili. (K, 13. 11. 2000)

Slovenija, moja dežela: ima ta slogan še kak smisel? Zame ne. Zato me ne moti, da Spar pod to blagovno znamko oglašuje kumarice, salamo in gorčico. (C, 10. 3. 2012)

Koradejeva je svoje mnenje podala na začetku, nato pa ga je utemeljila, ravno nasprotno pa je Crnkovič najprej navedel razloge za mnenje o zadevi, o kateri razpravlja, šele nato je to mnenje tudi zapisal. Koradejeva je razloge, da je stanje označila za čudno, utemeljila za dvopičjem, ki je tudi sicer v analiziranih kolumnah v funkciji napovedovanja. Čudno je po njenem mnenju to, da mediji delujejo ravno v nasprotju z ljudstvom. Crnkovič pa si je najprej postavil vprašanje, nanj odgovoril, odgovor pa potem povezal s svojim stališčem, da ga pereča zadeva za razliko od nekaterih drugih ne moti. Oba avtorja sta svoje mnenje utemeljila z lastno izpeljanimi argumenti.

Tovrstni argumenti pa niso edini, ki jih uporabljajo kolumnisti v analiziranih kolumnah, kar nakazuje naslednjih nekaj primerov:

Če propadejo banke, se svet ne bo sesul. Še nikoli se ni. Toliko gre globalni kulturi zaupati. Irak in Afganistan je zmlela v prah, pa obe državi še vedno obstajata. (HM, 20. 10. 2008)

Se spomnite, kako so planili na takratnega ministra za kulturo Andreja Capudra, ko je javno uporabil staro reklo »ora et labora«? Meni osebno se to ni zdelo prav nič škandaloznega, saj sem kot njegov študent to frazo iz njegovih ust slišal velikokrat, in tako jaz sam kot kolegi in kolegice na francoščini smo jo jemali kot njegov način spodbujanja predanosti literaturi /.../ in zavzetega študija. (C, 4. 2. 1995)

To, ali bi samo ob drugačnem obnašanju medijev volilni izidi bili drugačni, je seveda vprašanje: Toševo slovensko javno mnenje nas pač uči, da ljudje ne zaupajo medijem dosti bolj kakor politikom. (K, 13. 11. 2000)

Hladnik Milharčič je svoje mnenje, da se svet ne bo sesul, utemeljil z dejstvom, da se še kljub pretresom nikoli ni – za podporo svojega mnenja je uporabil podobne primere iz družbe. Crnkovič se v navedenem odlomku najprej obrača na bralce, ali se spomnijo dogodka, o katerem bo pisal. Nato izrecno s prvoosebno obliko pove, da se mu to ne zdi nič škandaloznega, svoje mnenje pa utemelji z lastnimi izkušnjami – tu je zagotovo opazen subjektivni dejavnik, da je bil omenjeni minister njegov profesor na fakulteti. Ponovno se torej potrjuje, da je kolumna vedno vezana na osebnost pisca, kot je navedla Koširjeva (1988: 86). Koradejeva pa se v zadnjem odlomku pri argumentaciji (medbesedilno) opira na mnenje Nika Toša. Poleg lastne izpeljave argumenta so, kot je razvidno iz primerov, opazni še trije načini argumentacije: opiranje na (konkretne) primere, argumentacija na podlagi lastnih izkušenj ali z nanašanjem na besede drugih ljudi. Vsi štiri navedeni načini argumentacije se v kolumnah prepletajo in so prisotni pri vseh analiziranih kolumnistih.

Glede na teorijo argumentacije je v analiziranih kolumnah opazno, da pisci želijo svoje misli in ugotovitve utemeljiti z razumsko-logično argumentacijo, ki izhaja iz dejstev in logičnega sklepanja. Ta vrsta argumentacije temelji na racionalnem elementu, logosu (Žagar 2000: 430–431). Hudejeva (2001: 214) jo poimenuje utemeljevanje, o katerem pravi, da poteka s pomočjo pravih, dovolj močnih, sprejemljivih in relevantnih argumentov, ki so v tem primeru sredstva racionalnega prepričevanja. Taka oblika argumentacije je opazna v spodnjem primeru (HM, 23. 10. 2008):

Moški in ženske so v islamu segregirani, žensk pa je povsod petkrat manj kot moških. To dejstvo se običajno pripisuje nerazvitosti družb, v katerih prevladuje muslimanska vera. Pa se s tem muslimanom dela krivica. Razmerje med moškimi in ženskami v džamiji Arap je skoraj do decimalke enako razmerju med poslanci in poslankami v slovenskem parlamentu. Tam v najnovejšem sklicu sedi devetdeset poslancev in dvanajst žensk.

Pisec je v navedenem izseku svoje mnenje utemeljil tako, da je podal primerjavo in nedvoumne konkretne številke iz parlamenta, s čimer je argumentiral racionalno. Vendar pa to ni edina oblika argumentacije, ki se pojavlja v kolumnah proučevanih avtorjev. Pri njih sta

opazna še dva neracionalna prepričevalna postopka, ethos in pathos,¹³ ki sta neločljivo povezana (Žagar 2000: 430–431). Argumentacija, katere sestavni del sta, pa je čustvena in prepričevalna, saj temelji na čustvih, vzgoji, načelih, morali in vrednotah. Po Hudejevi (2001: 214) je to pregovarjanje, ki preprečuje naslovnikov razumski odjem, saj okrepljena čustva začasno odrinejo razum, dvome, ugovore, vprašanja. Pri tem načinu argumentacije argumenti niso izpostavljeni, pač pa predpostavljeni s stilistično izbiro izrazja in retoričnimi taktikami. Oblika tovrstne argumentacije je opazna v naslednjem primeru iz kolumne (C, 7. 1. 1995):

Prepričan sem, da še marsikdo z mano deli mnenje, da človek, ki po predhodnem seznanjenju s scenarijem in z možnostjo ogleda posnetkov pristane na sodelujoč nastop v razvedrilni oddaji, ni primeren za varuha človekovih pravic, saj njegov izrecno afirmativni odnos do lastnega ekshibicionizma kaže, da ima zgrešene pojme o morali in intelektualni drži, nujni za opravljanje svoje funkcije. /.../ /S/ tem priča, da bodisi ni razsoden človek, da je morda vsaj ekstremno lahkomišeln ali da mu preprosto ni jasno, kaj se človeku na njegovem položaju spodobi in kaj ne. Oprostite, ampak takemu človeku jaz že ne verjamem, da bo uspešno varoval človekove pravice!

Ta odlomek iz kolumne ni toliko oprt na razumske argumente, temveč bolj na čustvenost. Avtor na podlagi svojih načel in vrednot dejanje varuha človekovih pravic označi kot neustrezno. Čustveno vpetost pa avtor še poudari z uporabo prvoosebne oblike in vzklikom. Prisotnost obeh oblik argumentacije kaže na to, da sta tudi v argumentaciji prisotni miselna in čustvena komponenta. To pa ustreza tudi naravi kolumne, ki želi podati logičen pogled na dogodke z vzročno-posledičnimi povezavami, hkrati pa podati izrazito subjektiven pogled avtorja na temo.

Kljub temu da kolumnisti v kolumnah prikazujejo svoja stališča, so odprti za drugačna mnenja in jih prav tako vključujejo v svoja besedila. Največkrat v obliki protiargumentov, ki jih posredno ali neposredno predstavijo v besedilu in jih hkrati še pokomentirajo ali argumentirano zavrnejo. To je denimo zelo očitno v naslednjem odlomku:

/V/ zvezi s takimi ekscesi zagovarjam misel, da je bolje, če javnost zanje nikoli ne izve, ali vsaj ne po družbeno etablirani poti, se pravi s posredovanjem medijev. /.../ Povsem razumen argument proti tej moji tezi bi bil ta, da ima javnost po eni strani načelno pravico izvedeti tudi za take stvari, po drugi pa, da si tudi dejansko želi izvedeti zanje. Prvi del argumenta sicer drži – a s poudarkom na tem, da le načeloma –, v drugega pa ne verjamem. Kaj pa javnost ve, kaj si želi, prosim vas lepo! Iz tega, da javnost rada bere

---

¹³ Ethos je samopodoba, ki se kaže javnosti, ne nujno prava (samo)podoba, temveč podoba, za katero avtor želi, da jo vidi javnost (Žagar 2000: 430–431). Pathos pa je skupna oznaka za aktivnosti govorca, s katerimi namerno vpliva na čustva javnosti.

članke ali gleda in poslušaja oddaje s tako vsebino, nikakor ni mogoče sklepati, da si to želi. Kdor vzame, kar mu daš, ne pove nič o svojih željah. (C, 18. 2. 1995)

Crnkovič je najprej napisal, kakšno je njegovo mnenje, potem pa povsem izrecno (metabesedilno) navedel protiargumenta. Prvemu je načeloma dal prav, drugega pa je zavrnil – in to s čustveno nabitim vzklikom. Z vnašanjem protiargumentov v kolumno je dokazal, da na zadevo skuša pogledati z vseh možnih zornih kotov, da bi dobili čim bolj celostno sliko o problemu – ravno to je v naravi samega žanra kolumne. Podobno je opazno pri drugih dveh avtorjih, od katerih navajam manj izrecno navedeno nasprotovanje:

*/J/*e politični molk, ki spremlja povolilne medijske drže, ne le pomenljiv, ampak tudi vznemirljiv. Res je, da so nekaj žaltavil na račun vladajočih medijev */.../* razdrli zlasti v vrstah namišljenih ali pa dejanskih političnih poražencev. Ampak s poraženci je zmeraj križ: medtem ko zmagovalci razloge za svojo zmago iščejo zmeraj pri sebi in znotraj svoje genialnosti, začnejo poraženci s hudobijo drugih. V politiki so ti nemogoči drugi običajno mediji. (K, 13. 11. 2000)

Da razviti svet zdaj govori o sebi kot o tretjem svetu in se predstavlja kot krizno organizirana družba, se morda zdi nekaj nezaslišano novega, vendar takšna presenetljiva novost to spet ni. Kapitalizem je ekonomski in politični sistem, ki občasno uniči samega sebe – enkrat z ekonomskimi depresijami, drugič s padcem v fašizem, tretjič s svetovnimi vojnami. Globalna vojna proti terorizmu je zgolj epizoda v tej nadaljevanki. Novo je to, da razen kapitalizma ni nobenega alternativnega sistema več in da isti princip velja za ves svet. (HM, 16. 10. 2008)

Koradejeva je recimo zapisala, da je nastal politični molk; sicer v nasprotju s tem priznava, da so nekaj povedali poraženci na volitvah, a to označi za normalno zadevo, ki se pojavi vsakič. Hladnik Milharčič pa na drugi strani priznava, da je morda krizno stanje v Evropi za koga nekaj novega, vendar to mnenje delno zavrne z lastno izpeljanimi argumenti, delno pa ga potrdi. Prvi odlomek nizanje argumentov in protiargumentov uvaja z zvezo *res je, da* in konektorjem *ampak*, drugi z neosebno *se zdi* in konektorjem *vendar*. V kolumnah vseh treh analiziranih avtorjev je opazno oboje: izrecno in neizrecno vključevanje in obravnavanje mnenj, ki odstopajo od avtorjevih.

V vsakem primeru pa se potrjuje, da je argumentiranje nasprotno, polemično, da je z izjavo (sklepom) mogoče polemizirati, ji ugovarjati, jo izpodbijati ali pa celo nadomestiti z drugo (Žagar 2009: 17). In ravno iz tega razloga avtorji zagovarjajo svoja mnenja,

obravnavajo nasprotujoča in jih sprejemajo ali zavračajo. Hkrati se z argumentacijo obzorja razširjajo, nastaja celovitejša slika dogodkov, na plano prihajajo novi in novi pogledi na dogajanje. V tem je mogoče prepoznati razumsko plat kolumne, a pogosto tudi čustveno.

Če k razumsko-logični argumentaciji dodamo še miselno komponento jezikovnega stila, o kateri smo že pisali, da je prisotna v analiziranih kolumnah, lahko zaključimo, da gre pri obravnavanih piscih za kolumne z razumnimi elementi, kot enega od tipov kolumne prepozna Richard Keeble (2005: 176). A bi težko dejali, da imajo kolumne značilnosti samo takega tipa. Pisci pri svojem pisanju upoštevajo tudi morebitne reakcije bralcev, skladno s tem včasih pišejo provokativne misli in podajajo nove poglede na pomembne zadeve in se iz njih norčujejo. Torej ne gre samo za en tip kolumne, temveč so kolumne analiziranih piscev preplet vseh štirih tipov kolumne po Keeblu (prav tam): kolumne z razumnimi elementi, kolumne z refleksno reakcijo, zabavne kolumne in kolumne s preišljeno provokacijo.

Besedilo po vsem podanem zaokroža zaključek, ki je pri vsakem od piscev različnih vrst. Načeloma je v novinarskih besedilih pomembno, da je učinkovit in torej postavljen preišljeno (Fox 1993: 20), natančnejše pa za kolumne ni predpisan. Kljub raznolikosti zaključnih besed pa je bilo mogoče izluščiti zaključek, ki se pri vseh kolumnistih pojavi največkrat. Kolumne se tako najpogosteje končujejo z zaključno ugotovitvijo, na primer:

Vzdolž te škandalozne politične teorije in prakse se bohotijo hlapčevske mentalitete. (K, 4. 9. 2000)

Kadar koli je od njih slišati, da morajo problem rešiti Združeni narodi, ne pa Nato, EU, OVSE in kar je še registriranih organizacij, praviloma pomeni, da je problem nerešljiv. (HM, 24. 5. 2000)

Verjetno vsi razlogi od naštetih po svoje in po malem držijo, nobeden pa popolnoma zares. (C, 24. 3. 2012)

Še ena prepoznavna lastnost kolumne, ki smo jo omenili že na začetku, je zapis imena in priimka pisca ob besedilu, včasih je temu priložena še fotografija ali slika kolumnista. To je še en dejavnik več, ki potrjuje teorijo, da je pri piscih kolumn vedno izpostavljena osebnost pisca (Košir 1988: 86). Tudi zunanja zgradba v povezavi s pomensko ravnjo je torej pokazala, da obstajajo skupne značilnosti kolumn, ki jih je mogoče posplošiti na vse kolumniste: od naslovov z majhno napovednostjo, ugotovitvenih, teznih in vestiških besedilnih nastopov ter ugotovitvenih zaključkov prek odkrivanja ozadij in podajanja mnenj do prepričljive argumentacije.

4.3 Primerjava s kontrolno skupino

4.3.1 Oblikovanje kontrolne skupine

Raziskovanje kolumn treh vidnih kolumnistov, ki objavljajo v tiskanih medijih, nas je pripeljalo do nekaterih skupnih značilnosti, ki so opazne v besedilih vseh treh avtorjev. Da bi lahko te značilnosti, ki smo jih podrobneje predstavili v prejšnjih dveh podpoglavjih, posplošili na vse kolumne v slovenskem prostoru, smo v analizo vključili še kontrolno skupino, v katero smo vključili kar se da raznolike kolumne, ki nastajajo v samosvojem kontekstu. S tem smo želeli zaobjeti kolumne v čim širšem smislu, da bi bila posplošitev na ves slovenski prostor čim bolj upravičena. Ob upoštevanju te raznorodne skupine smo lahko potrdili ali ovrgli jezikovne značilnosti, ki so se pojavile kot tipične pri treh že analiziranih izbranih piscih.

V kontrolno skupino smo vključili kolumne, ki so bile objavljene na radiu in televiziji. S tem smo kolumnam v tiskanih medijih dodali še druge, ki ne temeljijo na pisnem prenosniku, pač pa na slušnem oziroma vidnem. Če bi hoteli zaobjeti vse medije, bi morali vključiti še internetni medij, vendar je narava kolumn na spletu, denimo na spletnih straneh *Rtvslo.si* in *Siol.net*, povsem enaka tistim v tiskanih medijih – gre za tipičen pisni prenosnik, brez morebitnih hipertekstualnih prvin, ki jih ta medij dodatno še omogoča (Kos in drugi 2009: 128). V analizo jih zaradi podobnosti s časopisnimi kolumnami nismo vključili.

Na drugi strani radijske in televizijske kolumne s seboj prinašajo nekaj specifik, zato smo jih vključili v raziskavo. V slovenskem medijskem prostoru je sicer malo radijskih in televizijskih kolumn. Teoriji radijskega (Pirc 2005) in televizijskega novinarstva (Laban 2007) kolumne ne vključujeta med radijske in televizijske žanre. Izjema so torej v tem pogledu kolumne, objavljene v oddaji *Zapisi iz močvirja* na Valu 202, in kolumne v oddaji *Studio City* na Televiziji Slovenija. Te smo zaradi njihovih posebnosti vključili v analizo.

Proučili smo po pet kolumn Marka Radmiloviča, ki tedensko piše *Zapise iz močvirja*, in Igorja Vidmarja, ki je enkrat na mesec avtor kolumn v oddaji *Studio City*.¹⁴ Oba avtorja sta že več let prisotna v slovenskem novinarskem oziroma publicističnem prostoru. Pri analizi njunih besedil smo morali upoštevati, da drug prenosnik s seboj prinese nekatere posebnosti, zaradi katerih nekaterih jezikovnih sredstev, tipičnih za tiskane medije, ni. Tako denimo ne

---

¹⁴ V oddaji *Studio City* se kolumnisti menjavajo. Igorja Vidmarja smo izbrali, ker za razliko od nekaterih drugih avtorjev kolumn v oddaji ni stalni pisec v tiskanih medijih. S tem smo se izognili morebitni podobnosti s Koradejevo, Crnkovičem in Hladnikom Milharčičem, ki bi lahko nastala zaradi delovanja v tiskanih medijih.

moremo preverjati, ali imajo naslovi majhno stopnjo napovednosti, ker jih ni, in ali so res uporabljena dvopičja s funkcijo napovedovanja, saj v govoru tega ni mogoče prepoznati. Imajo pa radijske in televizijske kolumne nekaj samosvojih posebnosti, ki pridejo do izraza in vplivajo na pomen in končno podobo, na primer prozodične prvine, gestika in mimika ter uvodni in zaključni pozdravi v Vidmarjevi kolumni.

Te specifične lastnosti, ki veljajo za kolumne v netiskanih medijih, smo v analizi pustili ob strani in jih nismo podrobneje proučevali. Naš namen v magistrskem delu namreč ni razkrivati značilnosti vsakega kolumnista in vsake kolumne posebej, pač pa poiskati skupne točke vseh kolumn, ne glede na to, v katerem mediju so bile objavljene. Zato smo v primerjavi treh izbranih kolumnistov s kontrolno skupino ugotavljali predvsem, ali so skupne jezikovne značilnosti vseh treh izbranih kolumnistov tipične tudi v kolumnah iz kontrolne skupine.

Poleg radijskega in televizijskega kolumnista smo v kontrolno skupino dodali še dva pisca, ki kolumne objavljata v specifičnih tiskanih medijih: v reviji, ki nima dnevnoinformativnega značaja, in v lokalnem časopisu. Proučili smo pet kolumn Valentine Smej Novak, katere kolumne so izhajale v *Oni*, in pet kolumn Matica Hriberška, ki je kolumne tedensko objavljala v *Štajerskem tedniku*, časopisu za spodnje Podravje in Prlekijo. Oba navedena pisca se od preostalih obravnavanih kolumnistov ločita tudi po tem, da v medijih do objavljanja njihovih kolumn nista bila veliko prisotna kot avtorja in ne izhajata iz novinarskih in publicističnih vrst. Poleg tega sta po letih nekoliko mlajša od preostalih analiziranih kolumnistov. S tema dvema kolumnistoma smo dobili še širši vpogled v jezikovni stil kolumn.

Kot že omenjeno, smo se v primerjavi osredotočili smo na tiste jezikovne značilnosti, ki so se za tipične izkazale pri Koradejevi, Crnkoviču in Hladniku Milharčiču. Drugih podrobneje nismo analizirali. Od tega, ali tipične značilnosti vključujejo tudi kolumne piscev¹⁵ iz kontrolne skupine, je bilo odvisno, ali smo jih posplošili za vse kolumne v slovenskih medijih ali pa smo jih ovrgli kot značilnost samo posameznih piscev. V nadaljevanju ugotovitve predstavljamo po sklopih, kot smo jih predstavili že v prejšnjih podpoglavjih.

---

¹⁵ Izraz *pisec* uporabljamo tudi za avtorja radijskih in televizijskih kolumn, saj so bila njuna besedila prav tako prvotno zapisana.

4.3.2 Nejezikovni vplivi

Z vidika objektivnih stilotvornih dejavnikov se pisci kolumn v kontrolni skupini večinoma pokrivajo s tremi izbranimi pisci: vsem sta razumljivo skupni izbira žanra kolumne in objava v medijih, in sicer v redni rubriki in v rednem intervalu, skupen imajo tudi nabor jezikovnih sredstev v slovenskem jeziku. Glavna razlika nastaja zaradi drugega prenosnika v radijskih in televizijskih kolumnah, ki za sabo potegne nekatere specifične lastnosti, kot so prozodične lastnosti besedil, mimika in gestika. Namesto pravopisnih pravil, ki so pomembna pri pisanju, je treba pri teh kolumnah upoštevati pravorečna pravila.

Te specifike so sestavni del Vidmarjevega izražanja, saj kolumne sam napiše in pred kamero prebere. Na drugi strani je Radmilovič samo avtor kolumn, prebere pa jih profesionalni spiker. O tem je Marko Radmilovič sam dejal (Briški in Pengov Bitenc 2014):

»Prepričan sem, da lahko šolan glas več potegne iz teksta kot jaz. /.../ Ne znam prebrati vrinjenih stavkov in prenesenih pomenov. Oni vedo. Z interpretacijo nadgradijo tekst. Če bi sam prebral, bi bilo bolj avtentično, zgodbe pa bi bile slabše.«

Ob povedanem lahko ugotovimo, da je končna podoba radijske kolumne v *Zapisih iz močvirja* odvisna od drugačnega prenosnika, medtem ko je sam avtorski prispevek Radmiloviča podoben prispevku kolumnistov drugih tiskanih medijev. Če upoštevamo ta vidik, lahko zaključimo, da so si analizirani kolumnisti glede na značilnosti prenosnika podobni, edina izjema je Igor Vidmar, pri katerem so opazne značilnosti govornega in vidnega. Subjektivni stilotvorni dejavniki, ki jih ne bomo podrobneje navajali za pisce v kontrolni skupini, pa so seveda pri vsakem nekoliko drugačni.

Po izbiri teme sta trojici Korade, Crnkovič in Hladnik Milharčič najbližje Radmilovič in Vidmar. Za vse našete namreč velja, da se lotevajo aktualnih političnih tem, njihove kolumne pa so vezane na konkretne nedavne dogodke. Denimo Radmilovič piše o postavitvi ograje na meji zaradi migrantske krize, Vidmar o odnosu do grške finančne krize. Na aktualne zadeve se veže tudi Hriberšek, toda samo posredno, ne da bi izpostavil kakšen konkreten dogodek, ki bi vzpodbudil njegovo pisanje. Govori na primer o gensko spremenjenih organizmih, socialni pomoči, pretirani higieni, umetni inteligenci in podobno. Pri vseh predmetih upovedovanja gre za pereča vprašanja, ki pa so aktualna že dlje časa.

Še večji odmik predstavljajo kolumne Valentine Smej Novak. V nekaj kolumnah se sicer kot Hriberšek loteva splošnih družbenih tem, ki niso vezane na konkreten dogodek, na primer (ne)samoumevnosti vode in dojemanja političnega, a tudi povsem zasebnih. Piše o tem, zakaj mamino kosilo ne sme biti merilo, in razmišlja o pomenu morja.

Za Hriberška in Smej Novakovo, če odštejemo njeno razmišljanje o morju, drži, da želita usmerjati pozornost javnosti na določene probleme in opozoriti na posledice določenih problemov, kot namen novinarja razume Erjavčeva (1999: 52). A razhajanja z drugimi se pojavijo, ker v njihovih prispevkih ni vedno mogoče prepoznati tako imenovanega javnega interesa, ki je vodilo klasičnega novinarstva. Javni interes je namreč definiran kot kategorija, ki »se nanaša na obveščenost javnosti o zadevah, ki so pomembne za življenje in delovanje ljudi, četudi ne zbujejo radovednosti, ne višajo branosti in ne pritegujejo oglaševalskega denarja« (Poler Kovačič 2011: 57). Temu razmišljanju o umetni inteligenci in morju ne ustrežata. Prav tako to ne ustreza definiciji novinarskega besedila, kot jo navaja Koširjeva (1988: 19), da ažurno sporoča o aktualnih dogodkih, in kolumne, da je cilj predstaviti ozadje aktualnih dogodkov, ki so za kolumnista najpomembnejši (prav tam, 86).

Pri izbiri tematike se torej izrecno kaže razkorak med tistimi kolumnisti, ki izhajajo iz novinarskih in publicističnih vrst – Korade, Crnkovič, Hladnik Milharčič, Radmilovič in Vidmar –, in med piscema z drugačnim ozadjem. Medtem ko Hriberšek v kolumnah še v splošnem govori o aktualnih družbenih temah, pa je pri Smej Novakovi poleg tega veliko zasebnega. Glover (1999: 290) pravi, da je v kolumnah pisanje o sebi dovoljeno, da pa je to kratkoročna rešitev. Dobri kolumnisti po njegovem mnenju pišejo o zunanjem svetu, le občasno pa lahko dovolijo bralcu bežen pogled v svoje življenje.

Glede na to, da je kolumna opredeljena samo v klasičnem novinarskem smislu, sta pisanje Hriberška, predvsem pa Smej Novakove zagotovo odstopanje od zakonitosti žanra. Ob upoštevanju, v katerih medijih objavljata, pa je takšno odstopanje povsem razumljivo. Če prebrskamo slovenske medije, je takšnih odstopanj v primerljivih medijih več – glede na tematiko so denimo podobne kolumne v *Večeru v nedeljo* in nekatere na spletni strani *Siol.net*. Zato se zdi, da bi morali poleg kolumne v klasičnem novinarskem smislu razmisliti še o primerljivem žanru, ki izven dnevnoinformativnega okolja obravnava splošne družbene teme in probleme brez navezave na konkreten dogodek. V tem žanru pa je poleg tega dovoljen še izrazit vpogled v zasebnost pisca. Takšne dopolnitve bi bilo treba podpreti z

raziskavo, ki pa presega okvir magistrskega dela, a bi jo za razjasnitev teh značilnosti bilo vredno izpeljati.

4.3.3 Jezikovni vplivi

4.3.3.1 Izbira jezikovnih sredstev

Po izbiri jezikovnih sredstev so si vsi analizirani pisci podobni. Vsi posegajo po stilno zaznamovanih jezikovnih sredstvih, razlike med njimi pa nastajajo glede na količino teh sredstev, ki so uporabljena. Še največ razlik nastaja pri kreativnosti piscev, pri novih poimenovanjih stvari in pojmov. Jezikovna sredstva, ki jih izbirajo kolumnisti za svoje kolumne, so prikazana v spodnji tabeli:¹⁶

	C, K, HM (tiskani mediji)	Radmilovič (radio)	Vidmar (televizija)	Smej Novak (revija)	Hriberšek (lokal. čas.)
1	kvalifikatorji: ekspr. in knj.	+	+	+	+
	tujke	+	+	+	+
	pog.	+	+	+	/
	star. in zastar.	+	+	+	+
	publ.	+	+	+	+
2	frazemi	+	+	+	+
3	metaforika	+	+	+	+
4	priložnostnice	+	+	+	/
5	prenovitve frazemov	+	/	/	/

Tabela 1: Izbira jezikovnih sredstev

Kot je razvidno iz tabele, vsi pisci posegajo po jezikovnih sredstvih, ki so v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* označena s kvalifikatorjema za ekspresivno in knjižno, v *Slovenskem pravopisu* še kot poudarjalno in neobčevalno. Taki izrazi so naslednji: *fiasko* (R, 3. 11. 2015),¹⁷ *nezaslišano* (V, 15. 6. 2015), *izustiti sočno kletvico* (SN, 21. 8. 2007) in *plod uspeha* (H, 22. 7. 2014). Tujke se prav tako znajdejo med jezikovnimi sredstvi vseh kolumnistov, tudi v kontrolni skupini prevladujejo latinski izrazi, denimo *modus operandi* (R, 13. 10. 2015), *de facto* (V, 9. 11. 2015), *zoon politikon* (SN, 19. 6. 2007) in *per se* (H, 19. 8.

¹⁶ V vseh tabelah je z znakom + označeno, da se v kolonni posamezna značilnost pojavi, če ni prisotna, je v tabeli zapisan znak /. Znak o pa pomeni, da je jezikovno sredstvo uporabljeno, a v omejeni obliki.

¹⁷ S kratico R označujemo kolumne Marka Radmiloviča, z V Igorja Vidmarja, s H Matica Hriberška in s SN Valentine Smej Novak.

2014). Z vsemi naštetimi jezikovnimi sredstvi kolumnisti izražajo svojo izobraženost, širino in razgledanost.

Enako kot velja za tri uveljavljene kolumniste, ki smo jih predstavili najprej, pisci za popestritev jezikovnega stila posegajo po časovno zaznamovanih in pogovornih izrazih. Samo pri Maticu Hriberšku, kot je razvidno iz tabele, pogovornih izrazov ni bilo mogoče najti – to je presenetljivo, ker piše za lokalni časopis in bi jih zaradi pisanja za prebivalstvo na samo majhnem delu Slovenije pričakovali. Morda so izpadli, da bi obdržali nivo pisanja na čim bolj zborni ravni. Pogovorni izrazi drugih so *sfiziti se* (R, 3. 11. 2015), *minimalec* (V, 20. 7. 2015) in *kile cenene plastike* (SN, 29. 5. 2007). Primeri, kot so *očaki slovenskega gospodarstva* (R, 6. 10. 2015), *vladalci* (V, 20. 7. 2015), *nemara* (SN, 10. 7. 2007) in *spisana zakonodaja* (H, 14. 10. 2014), predstavljajo starinske in zastarele besede.

Objavi v medijih primerni so publicizmi, in sicer *dajo zeleno luč* (R, 13. 10. 2015), *denar odteka v zasebne žepe* (V, 12. 10. 2015), *šahiranje z imeni* (SN, 19. 6. 2007) in *karakteristike* (H, 14. 10. 2014). Zaradi svoje stalnosti so jim podobni frazemi, ki so prav tako značilni za vse kolumniste: *njega dni* (R, 20. 10. 2015), *jim je šla slaba banka v zelje* (V, 12. 10. 2015), *nehajmo si zatiskati oči* (SN, 21. 8. 2007), *je povsem realna Pandorina skrinjica* (H, 8. 6. 2014). Toda frazemi za razliko od publicizmov v besedilo vnašajo pestrost, hkrati lahko tudi vrednotenje. Oboje pisci dosegajo še z avtorskimi metaforami in metonimijami, kot so *Jeruzalem njihove religije* (R, 6. 10. 2015), *gospod Cerar le slabo igra vlogo ležečega policaja* (V, 9. 11. 2015), *so jih izdelale otroške roke* (SN, 29. 5. 2007) in *bodo naši želodci prazni* (H, 14. 10. 2014).

Naštetja jezikovna sredstva so se z izjemo pogovornih izrazov v lokalnem časopisu izkazala kot tipična tako pri treh prvotno izbranih kolumnistih kot pri kolumnistih iz kontrolne skupine. Zaključimo torej lahko, da so ekspresivni in knjižni izrazi, tujke, starinske in zastarele besede, publicizmi, frazemi ter (avtorske) metafore in metonimije tista jezikovna sredstva, ki predstavljajo nujen sestavni del vsake kolumne. Z rahlim zadržkom lahko mednje uvrstimo tudi pogovorne izraze.

Da v kolumne radi vnašajo kreativnost, so trije prvotno izbrani pisci pokazali s tvorjenjem priložnostnic in prenovitvami frazemov. Medtem ko so prve še opazne pri treh piscih kontrolne skupine, se prenovitve frazemov pojavijo samo v *Zapisih iz močvirja*, na primer *pade zastor usmiljenja in pomilovanja* (R, 6. 10. 2015). Priložnostnice pa so naslednje: *Klinc za klinični center* (R, 20. 10. 2015), *überhumanizem gospe kanclerke* (V, 9. 11. 2015)

in *holesterolofobija* (SN, 10. 7. 2007). Ta kreativna sredstva so rabljena za popestritev besedila in kažejo na jezikovno podkovanost avtorjev. Glede na izsledke raziskave so v kolumnah večkrat prisotna, od posameznega avtorja pa je odvisno, ali jih bo uporabil in v kolikšni meri.

4.3.2 Povezovanje jezikovnih sredstev

Tudi na ravni povezovanja jezikovnih sredstev se značilnosti, ki veljajo za Koradejevo, Crnkoviča in Hladnika Milharčiča, v veliki meri potrjujejo kot tipične za kolumne na Slovenskem. Opaznih je samo nekaj manjših odstopanj. V splošnem so predstavljene v tabeli 2.

	C, K, HM (tiskani mediji)	Radmilovič (radio)	Vidmar (televizija)	Smej Novak (revija)	Hriberšek (lokal. čas.)
1	razumska komponenta	+	+	+	+
2	čustvena komponenta	+	+	+	+
3	kopičenje pridevnikov	+	+	+	+
4	kopičenje kratkih stavkov	+	+	+	+
5	vprašanja	+	+, +, +	+	+
6	raznolika kohezivna sred.	+	+	+	+
7	vrin. st., polst., prist.	+	+	+	+
8	dvopičja za napoved¹⁸			+	+
9	začetki z odvisnikom	+	+	+	+
10	1. os.	o	+	+	+
11	2. os.	+	+	+	o
12	metabesedilni elementi	+	+	+	+
13	retorične figure	+	+	o	o
14	satiričnost	+	+	+	+
15	medbesedilnost	+	+	o	o

Tabela 2: Povezovanje jezikovnih sredstev

Že prvi pogled na tabelo razkrije, da so na tej ravni kolumnisti med seboj precej usklajeni. V vseh njihovih kolumnah se prepletata razumska in čustvena komponenta. V skladu s tem posegajo po racionalnih in čustveno nabitih pridevnikih. Prvi so v zvezah

¹⁸ Osenčeni del pomeni, da značilnosti ni mogoče preveriti zaradi drugačne narave medija, v katerem je kolumna objavljena.

globalna spletna vozlišča (R, 13. 10. 2015), *dolžniške olajšave* (V, 20. 7. 2015), *politični angažma* (SN, 19. 6. 2007) in *primarna vrednota* (H, 19. 8. 2014), drugi pa v besednih zvezah *odličen kirurg* (R, 20. 10. 2015), *nesuverena, kratkovidna vladna politika* (V, 9. 11. 2015), *so obskurno šokantni* (SN, 29. 5. 2007) in *so naši možgani fantastični* (H, 8. 6. 2014). Z obojimi se povedano določa natančneje, z drugimi pa se kaže še afektivno-emosivni odnos do pojavov. Pridevniki se pri vseh kolumnistih radi še kopičijo, a na kakšen način jih bodo kopičili, je odvisno od vsakega avtorja posebej. Na primer: *velika monopolna podjetja* (H, 14. 10. 2015), *je neoprijemljivo, daljno in nevarno hkrati* (SN, 31. 7. 2007), *strupeni sad prejšnjih vlad* (V, 16. 2. 2015) in *neko pomembno, celo usodno družbeno nalogo* (R, 3. 11. 2015).

Raven metaforike je lahko povsem razumska, kot v primerih *se je prelilo na stotine megabajtov* (R, 6. 10. 20015), *odločba Bruslja* (V, 15. 6. 2015), *tkivo naše družbe* (SN, 10. 7. 2007) in *pluje stran od finančne krize* (H, 22. 7. 2014). Na drugi strani pa je lahko polna čustvene vpetosti, kot so primeri *je po naše čer, na kateri bo celotni zakon nasedel* (R, 3. 11. 2015), *zvesti vazal Merklove* (V, 20. 7. 2015), *se v krizi še precej utapljamo* (H, 22. 7. 2014) in *plavalasi angelček za otroka* (SN, 21. 8. 2007).

Ti dve komponenti izstopata tudi na ravni sintakse. Povedi, ki jih tvorijo avtorji kontrolne skupine, enako pa velja za najprej analizirano trojico, so lahko enostavne, velikokrat pa vključujejo bogato razvejane odvisnike in priredna razmerja. Poleg vezalnega in protivnega, včasih tudi pojasnjevalnega priredja ter prilastkovih in predmetnih odvisnikov, ki jih je največ, so prav tako uporabljeni druga priredja in odvisniki – pogojni, dopustni, vzročni, časovni in drugi. Predvsem prvi trije so pokazatelj, da je skladnja racionalna.

Poleg racionalne pa ima skladnja piscev še čustveno funkcijo, ki jo dosega s ponavljanjem besed in besednih zvez ter podobno gradnjo stavkov. Hriberšek (24. 6. 2014) dramatičnost in banalnost v svoji kolumni doseže tako, da trikrat ponovi, da antimikrobna mila pobijejo 99,9 odstotka bakterij, s čimer je ponovitev dobila dodatno stilno funkcijo. Take ponovitve so prisotne tudi pri drugih avtorjih. Vidmar na drugi strani kopiči vprašanja – ta se sicer pogosto pojavljajo pri vseh kolumnistih, kopiči pa jih poleg Koradejeve, Crnkoviča in Hladnika Milharčiča samo Vidmar.¹⁹

Smej Novakova (31. 7. 2007) razpoloženski in čustveni pridih dodaja s paralelizmom ter kombinacijo kratkih stavkov v dolgi povedi in kratko enostavno povedjo, ki odsekana stoji na koncu, s čimer se mešata idiličnost na eni strani in manj lepa realnost na drugi:

¹⁹ V tabeli 2 je to označeno s trojnim znakom +.

Ponekod imajo hoteli elegantne lanene tende, drugje so na terasi barvasti senčniki z imeni osvežilnih pijač z mehurčki. Ponekod se ti zdi, da vstopaš sam, drugje je tvoja brisača tretja v sedmi vrsti. Nekateri vriskajo, drugi vstopajo počasi, s sklonjeno glavo, tretji zamaknjeno zrejo v daljavo. Dokler ne stopijo na ježa.

Podobno je pri Radmiloviču (20. 11. 2015), ki klopčič ponazori z dolgo povedjo, polno paralelizma in dvojnih formul, poenostavljanje pa je prikazano s kratkimi stavki:

Argumenti in protiargumenti, strokovna latovščina in ignoranca, visoka morala in Hipokratovo poslanstvo so zmešani v ogromen klopčič, ki ga lahko razvozlamo le s skrajnim poenostavljanjem. Na kliničnem centru, »Klinicu«, kot so mu ljubkovalno rekli njega dni, so se skregali. Resno skregali. Skregali so se tudi na Onkološkem inštitutu. In zaradi tega trenutno ni pametno zboleti. Če pa že zbolite, poskusite to storiti kjer drugje. Sedite na vlak in zbolite v Mariboru. Še bolje v Gradcu.

Kopičenje kratkih stavkov je prisotno prav pri vseh kolumnistih, zato lahko tudi to značilnost označimo kot tipično za kolumne v slovenskih medijih. Na vseh treh ravneh sta torej opazni racionalna in čustvena komponenta. Čeprav avtorji ponavljajo besede, besedne zveze in strukture, da bi vključili čustveno funkcijo, pa uporabljajo raznolika kohezivna sredstva: ponovitve, navezovanje z zaimkom in parafrazo, morfemsko navezovanje, elipse, paralelizme in drugo.

Za vse kolumniste, tudi te v kontrolni skupini, velja, da pišejo povedi, ki se velikokrat začenjajo z odvisnikom, stavke brez povedka in osebka ter eliptične stavke. Pojavljajo se vrinjeni stavki, polstavki in pristavki, ki prinašajo dodatne informacije, pri Hriberšku in Smej Novakovi še dvopičja in podpičja za napovedovanje vsebine – pri Radmiloviču in Vidmarju tega ni mogoče ugotoviti, ker so njuna besedila samo govorjena. Od ločil so pogosti še pomišljaji, poleg vprašalnih povedi, o katerih smo že pisali, pa so v manj primerih opazne tudi vzklične povedi, ki jih ni mogoče zaznati samo pri Hriberšku. V njih je le tu in tam mogoče prepoznati velelni naklon, malo pogostejši je pogojni. Glagolski čas pa je odvisen od konteksta: pojavljajo se preteklik, sedanjik in prihodnjik.

Vsi avtorji kontrolne skupine, enako pa velja tudi za tri prvotno izbrane avtorje, uporabljajo prvoosebne oblike. Največkrat množinske, s katerimi se avtorji poistovetijo z bralci, na primer *morda si ta trenutek težko predstavljamo* (H, 8. 6. 2014), *naši otroci* (SN, 21. 8. 2007), *mi Slovenci* (V, 16. 2. 2015) in *smo imeli državljani* (R, 3. 11. 2015). Pri

Radmiloviču pa so rabljene še za izražanje množinskega govorca kot izražanje v imenu medija, na primer *mediji lažemo* (R, 10. 11. 2015) in *naša oddaja* (R, 6. 10. 2007). Avtor te oblike rabi tudi namesto 1. osebe ednine, ki se pojavi pri drugih treh avtorjih iz kontrolne skupine, na primer *me vse bolj utruja* (H, 8. 6. 2014), *bojim se, da* (SN, 21. 8. 2007) in *vsaj jaz ne vem zanjga* (V, 15. 6. 2015). Edina 1. oseba ednine, ki se pojavi v kolumni Radmiloviča, je del vsakokratne napovedi oddaje: *Sedim v močvirju in razmišljam*. Avtor se z izjemo tega torej kot osebnost ni izrecno izpostavil, kar je ena od značilnosti kolumne po Keeblu (1998: 257) – s tem se loči od vseh preostalih analiziranih kolumnistov. Prve osebe ednine pa tako ne moremo posplošiti na vse slovenske kolumniste.

Podobno kot velja za tri najprej predstavljene pisce je pri avtorjih v kontrolni skupini drugoosebna oblika rabljena redko. Lahko je v ednini, kot *potem se prebudiš* (SN, 31. 7. 2007), *a glej čudo* (V, 15. 6. 2015), *kako boš prodal ograjo* (R, 10. 11. 2015), s čimer se izraža splošni osebek in vzpostavlja stik z naslovniki. Edini, ki je ne rabi, je Hriberšek. Lahko pa je v množini, kar uporabljajo vsi pisci: *vam prodajalci razlagajo* (H, 24. 6. 2007), *nadevane paprike vaše babice* (SN, 20. 7. 2007), *glejte* (V, 20. 7. 2007) in *v pravilniku lahko berete* (R, 3. 11. 2015).

Poleg prvoosebni in drugoosebni oblik, ki označujejo odnos do bralca, se prav pri vseh kolumnistih pojavljajo še tri druge vrste metabesedilnih elementov: eksplicitni označevalci odnosa do vsebine, pripisovalci in elementi za napovedovanje vsebine in stopnje besedilne zgradbe. Nekaj primerov: *sem vseeno prepričan, da* (H, 19. 8. 2014), *gotovo* (SN, 21. 8. 2007), */z/ačeti bi se spodobilo na začetku* (H, 19. 8. 2014), *skratka* (V, 12. 10. 2015), *piše ameriški Vanity Fair* (SN, 29. 5. 2007) in */č/e po spominu citiramo večnega Partljiča* (R, 20. 10. 2015). Z vsemi naštetimi sredstvi vsi avtorji vrednotijo, zapisanemu pripisujejo vire, lažje gradijo besedilo in besede argumentirajo.

Vrednotenje pa je pri vseh piscih, ki smo jih proučevali, pospremljeno s satiričnimi elementi, torej ostrim, zbadljivim, kritičnim, pogosto karikirajočim prikazom družbe. Tak je denimo odlomek Radmiloviča (3. 11. 2015) o delovanju interneta, ki je nujno potreben za delovanje davčnih blagajn, na podeželju:

Uporabniki interneta vstajajo ob zori. Zakurijo pod računalnikom, da se nabere dovolj pare. Nato pritisnejo puščico »play« in tisočinko sekunde zatem znak »pause«! Nato si odidejo oprat zobe, se odteščat, postorit v hlev in po dveh urah preverijo, koliko interneta se je nakapalo. Ako je dober dan in vetra malo, ga je dovolj za šestnajstsekundni posnetek gola iz nogometnega derbija prejšnjega dne.

Od retoričnih figur so pogosti, kot že ugotovljeno pri Koradejevi, Crnkoviču in Hladniku Milharčiču, primere in stopnjevanje, kot sta *voda v reki pa je črna kot sojina omaka* (SN, 29. 5. 2007) in */J/e internet počasen. Obupno počasen.* (R, 3. 11. 2015), dvojne in trojne formule ter retorična vprašanja, ki jim predvsem pri Vidmarju in Hriberšku radi sledijo še odgovori. Tak je naslednji primer: */A/ koliko tega strahu je upravičenega? Po mojem mnenju kar precej.* (H, 8. 6. 2014). Vsi razen Hriberška vnašajo v besedila besedne igre, tudi z zvočnim učinkom, kot so *očitki obrekovalk obrekovalki, zakaj obrekuje* (R, 20. 10. 2015).

Z retoričnimi figurami avtorji besedilu dodajo barvitost, ga približajo literarnim besedilom, s čimer kažejo svoje jezikovno mojstrstvo. Po pestrosti sta Koradejevi, Crnkoviču in Hladniku Milharčiču najbližje Vidmar in Radmilovič, na primer z nagovorom in ironijo v stavku *Res visoko etično, gospod Cerar.* (V, 16. 2. 2007) in oksimoronom *je eden tistih logičnih nesmislov* (R, 20. 10. 2015). Takšna ugotovitev je verjetno povezana s tem, da gre pri naštetih piscih za izkušene novinarje in publiciste, ki imajo s tvorjenjem besedila veliko izkušenj.

Tako kot je pri pestrosti retoričnih figur med pisci nekaj razlik, se odstopanja pojavijo tudi pri medbesedilnosti. Trije prvotno analizirani avtorji, Vidmar in Radmilovič pišejo kolumne, ki se vežejo na druga novinarska besedila, ki so o konkretnem dogodku, obravnavanem v kolumni, poročala nekaj dni pred tem. Pri Hriberšku in Smej Novakovi pa konkretnega navezovanja na posamezen dogodek in s tem na posamezne novinarske prispevke o isti temi ni. V nekaterih kolumnah je mogoče zaznati splošno navezovanje na teme, ki so (ne nujno pred kratkim) odmevale v medijih.

Če medbesedilnih povezav z novinarskimi prispevki na isto temo ni mogoče opaziti pri vseh analiziranih kolumnah, pa je medbesedilno razmerje z drugimi besedili opazno. Hriberšek (19. 8. 2014) se denimo naveže na konvencijo o človekovih pravicah, Smej Novakova (29. 5. 2007) na biblijsko izročilo. Radmilovič (10. 11. 2015) je uporabil misel iz slovenske književnosti: *sosejda ne kričijo več: »I, kam bi del.«*. Vidmar (12. 10. 2015) pa parolo z mariborskih vstaj: *Spoštovani, če nam je tak »pogum«²⁰ oblasti dovolj, smo pač gotovi.* Medbesedilnost avtorjem omogoča, da kolumno umestijo v širši kontekst, hkrati pa pokažejo svojo razgledanost.

Glede na rezultate analize lahko zapišemo, da kolumne na Slovenskem vključujejo racionalno in čustveno komponento, kopičenje pridevnikov in kratkih stavkov. Avtorji tvorijo

---

²⁰ Pogum z ironičnim podtonom smo zaznamovali z narekovajema, ker ju je avtor v oddaji nakazal s prsti.

vprašalne stavke, nekateri jih tudi kopičijo, povedi, v katerih je na prvem mestu odvisni del, vrinjene stavke, polstavke in pristavke. Samo v tiskanih medijih so uporabljena dvopičja za napovedovanje, v vseh kolumnah pa raznolika kohezivna sredstva in satirični elementi. V rabi so metabesedilni elementi, pri prvo- in drugoosebnih oblikah pa pri nekaterih piscih umanjkata 1. in 2. oseba ednine. V vsaki kolumni je mogoče opaziti retorična sredstva, najpogosteje (avtorske) metafore, metonimije, primere, stopnjevanje, retorična vprašanja in odgovore. Večina piscev, predvsem z novinarskimi izkušnjami, posega po še širši paleti retoričnih sredstev. Medbesedilnost je prav tako pomemben sestavni del kolumne v slovenskih medijih, povezava z novinarskim besedilom informativne zvrsti pa je izpostavljena samo pri avtorjih, ki se lotevajo tem skladno z načeli pisanja kolumne v klasičnem novinarstvu.

4.3.3 Gradnja besedila, mnenj in argumentov

V zadnji skupini nastaja nekaj odstopanj zaradi drugačne teme pri dveh kolumnistih iz kontrolne skupine, poleg tega še zaradi drugačnega prenosnika pri preostalih dveh. Pri sestavi besedila in načinu argumentacije pa so, kot je razvidno iz spodnje tabele, kolumnisti poravnani.

	C, K, HM (tiskani mediji)	Radmilovič (radio)	Vidmar (televizija)	Smej Novak (revija)	Hriberšek (lokal. čas.)
1	majhna napoved. naslovov			+	/
2	tezni, ugotovitveni nastop	+	+	+	+
3	izpostavljen dogodek	+	+	/	/
4	ново, razumevanje, ozadje	+	+	+	+
5	izražanje mnenja	+	+	+	+
6	argumentirano mnenje	+	+	+	+
7	protiargumenti	+	+	+	+
8	vsi tipi kolumn po Keeblu	+	+	+	+
9	ugotovitev v zaključku	+	+	+	+
10	podpis in slika	o	o	+	+

Tabela 3: Gradnja besedila

Naslov kot sestavni del kolumne je prisoten samo v tiskanih medijih, na drugi strani se Radmilovičeva kolumna začne z napovedjo, ki je vedno enaka, Vidmarjeva pa z izpisano rubriko. Pri treh že analiziranih kolumnistih so bili naslovi z majhno napovednostjo in pozivno-pridobivalno funkcijo, taki so značilni tudi za Smej Novakovo, recimo *Vse, kar potrebuješ, je paradižnik* (SN, 31. 7. 2007). Hriberškov naslov pa vedno vključuje temo, na primer *Socialna pomoč* (H, 19. 8. 2014). Po Korošcu (1998: 48) ima tak naslov izrazito poimenovalno-informativno funkcijo.

Če avtorji niso skladni pri naslovu, pa so povsem enotni pri prevladujočem besedilnem nastopu, kamor je postavljena ugotovitev oziroma teza. Na primer: *Med vsemi velikimi analizami o položaju slabe banke in njenega vodstva se zdi, da so umanjale teoretične osnove.* (R, 6. 10. 2015) in *Naše vlade so tradicionalno pridne in ubogljive evroučenke, nazadnje ob begunski krizi tudi nemške.* (V, 12. 10. 2015). Pri Vidmarju se prav vsaka kolumna začne enako, s pozdravom *Spoštovani,*²¹ ki je po večini del ugotovitvenega besedilnega nastopa.

Aktualen dogodek, ki je spodbudil pisanje, je po ugotovitvenem nastopu izpostavljen v nadaljevanju besedila, kot se je pokazalo tudi pri Koradejevi, Crnkoviču in Hladniku Milharčiču, recimo *sedaj pa naenkrat vlada kar brez dovoljenja Bruslja in Berlina odslovi vodstvo slabe banke* (V, 12. 10. 2015). Glede na to, da je analiza tematike pokazala, da se na aktualne dogodke iz kontrolne skupine odzivata le Radmilovič in Vidmar, tudi taka izpostavitvev dogodka velja le za njiju. Tu in tam Smej Novakova in Hriberšek omenita le vzvod, ki je sprožil njuno pisanje, kot je *Zadnjič sem nekaj brskal po internetu in po naključju naletel na Facebook skupino, ki se zavzema za prepoved uporabe gensko spremenjenih organizmov (GSO).* (H, 14. 10. 2014).

Za vse kolumniste, tako tiste prvotno analizirane kot tiste iz kontrolne skupine, pa velja, da v svojih besedilih skrbijo za razumevanje, vključujejo nove informacije in razkrivajo ozadja. Radmilovič v spodnjem odlomku recimo skuša bralcem narediti zadeve bolj razumljive, medtem ko Vidmar razkriva ozadja dogodkov:

Drugega januarja 2016 prihaja zakon o davčnem potrjevanju računov, njegov pravilnik lahko beremo v Uradnem listu. Na kratko povedano, gre za davčne blagajne. (R, 3. 11. 2015)

---

²¹ Pozdrav je avtomatizirana oblika, ki se pojavlja vedno, in ni pomensko povezana s preostalim besedilom, zato jo štejemo samo za del besedilnega nastopa.

Kako pogumno in suvereno, že kar necerarjevsko ravnanje, kajne? Pa še poptevejevsko všečno – zaradi plač so jih, super! Resnica je drugačna: plače so drobiž proti škodi! Vodstvo slabe banke bi morala vlada že davno zamenjati, saj le-ta ne le da ni delovala v korist okrevanja in razvoja podjetij, ampak nasprotno, na hitro jih je spravljala v stečaj in jih nato poceni razprodajala. Celo podjetja, ki so si že opomogla in izpolnjevala obveznosti do bank. Tudi našo svetinjo Elan! (V, 12. 10. 2015)

Poleg naštetega je že po teoriji žanra kolumne pričakovano vrednotenje avtorjev. Da je izražanje mnenja sestavni del kolumne, se je pokazal pri prvih treh analiziranih piscih. Potrdilo pa se je tudi v kontrolni skupini. Avtorji vrednotijo z raznolikimi jezikovnimi sredstvi, pridevniki, metaforami in metabesedilnimi elementi, kar smo že omenili. Mnenje izražajo še s prislovi, samostalniki, glagoli in členki, stavčno ter preko ironije in satire. Nekaj primerov: *izredno se veselim vsakršnega napredka* (H, 8. 6. 2014); *Še vedno pomnimo sramoto ob uvajanju nepremičninskega zakona*. (R, 3. 11. 2015); *In je Angela Merkel komur koli simpatična?* (SN, 19. 6. 2007); in ironična zveza *krasno, cel milijon* (V, 20. 7. 2015). Izražanje mnenj se torej kaže kot obvezna sestavina kolumnistov na Slovenskem.

Še en tak element, skupen vsem, je argumentacija, s katero avtorji utemeljujejo svoja mnenja in misli. Tako lahko javnost bolje razume, kaj je pripeljalo kolumnista do takšnega razmišljanja, argumenti prispevajo k celovitejši sliki dogajanja, hkrati pa so s tem besede avtorja bolj tehtne. Dva takšna primera sta naslednja:

Zakaj je tako nerodno izreči besedo ograja? Jasno, ker s širjenjem ograj in bodečih žic po evropskih mejah simbolno in tudi pravno pade vse, za kar si je združena Evropa prizadevala. (R, 10. 11. 2015)

Naše odločitve so politične. /.../ Pa ne samo z volitvami: z vsakim nakupom opravimo serijo miniaturnih geopolitičnih akcij; z vsako kilo banan podpremo politični sistem v državi, ki jih je pridelala, z vsakim ogledom holivudskega filma participiramo pri izgrajevanju ameriške ideološke prevlade, z vsakim tankom bencina sorazplamtevamo svetovne naftne spore, do katerih znamo biti v teoriji tako distancirani in kritični. (SN, 19. 6. 2007).

Argumentacija je torej sestavni del vsake kolumne, avtorji pa jo oblikujejo vsak po svoje: izpeljejo lastne argumente, podajajo primere, navajajo mnenja drugih in podobno. Tudi pri kolumnistih kontrolne skupine sta prisotni obe obliki argumentacije: racionalno-logična in čustvena argumentacija. To je opazno v spodnjih dveh primerih:

Začnimo tako s trditvijo, da so gensko spremenjeni organizmi nevarni, saj »nori« znanstveniki še sami ne vedo točno, kaj počnejo, pač pa v rastline v želji po dobičku vse povprek vstavljajo nove gene iz drugih organizmov. Za začetek je pri tem treba osvetliti dejstvo, da je DNK-koda univerzalna med vsemi organizmi, kar pomeni, da en gen v kateremkoli organizmu kodira enak protein. Znanstveniki, ki se s tem ukvarjajo, tako še predobro vedo, kaj počnejo, saj želijo rastline oziroma ostale organizme izboljšati tako, da v njih vstavijo točno določene gene, ki bodo organizmu dajali točno določene karakteristike ... Na primer odpornost na poplave, odpornost na sušo in vročino, odpornost na nekatere škodljivce, rojevanje večjih sadežev in plodov in tako dalje. (H, 14. 10. 2014)

Se bosta zvesti vazal Merklove in njegov finančni valpet uprla, če bo treba, kot se je začasno Cipras? Smešno vprašanje. Njuno obnašanje je bilo bolj nemško od Bild Zeitunga. (V, 20. 7. 2015)

Pisci kolumn svojim argumentiranim mnenjem in ugotovitvam velikokrat dodajajo nasprotna mnenja koga drugega, ki jih sproti pokomentirajo, kot kažeta primera:

Nemčija pač potrebuje vsaj pol milijona imigrantov letno. Zato je pripisovanje überhumanizma gospe kanclerki točno tista naivnost, katere druga plat je opravilna nesposobnost ne le Evropske unije, tudi naše vlade, ki je dosti predolgo hotela verjeti v Evropo in schengen. (V, 9. 11. 2015)

Prepričljiv marketing je namreč dosegel, da se je med ljudmi uveljavilo prepričanje, da so bakterije nekako škodljive ... To sicer drži, a takšne lahko običajno preštejemo na prste. Velika večina bakterij, ki nas obdaja in s katerimi smo nenehno v stiku, je za zdravega človeka popolnoma neškodljiva. (H, 24. 6. 2014)

Razumsko argumentiranje besed je še en dokaz več, da je v kolumnah prisotna racionalna komponenta, ki kaže na značilnosti kolumne z razumnimi elementi. Vsi avtorji v svojih kolumnah upoštevajo še reakcije bralcev, jih s svojimi mislimi včasih provocirajo, včasih zabavajo. Za vse kolumniste torej velja, da so njihove kolumne preplet vseh štirih tipov kolumne po Keeblu (2005: 176).

Kolumne avtorji kontrolne skupine zaključujejo različno, najpogosteje z zaključno ugotovitvijo, ki zaokroži zapisano, s čimer se pokrivajo s Koradejevo, Crnkovičem in Hladnikom Milharčičem. Taki ugotovitvi sta naslednji: */T/rditev, da lahko z bombo z desetih kilometrov prekineš ta krog blaznosti, je vsaj toliko neverjetna, kot je absurdna. Se pa dobro prodaja na jutranjih poročilih in v večernih dnevnikih.* (R, 13. 10. 2015); *Ko pa postaviš tega drugega pred ogledalo, v njem razbereš svoje lastne poteze in uzreš svojo lastno podobo.*

Drugi smo vendar mi sami. Drugih ni. (SN, 21. 8. 2007). Pri Vidmarju ob vsakokratnem koncu sledi še pozdrav *Lahko noč in srečno.*

Avtorstvo je pri vseh kolumnistih tiskanih medijev poudarjeno z imenom in priimkom pisca ter dodano fotografijo ali sliko. Pri televizijski kolumni je izpisano ime avtorja, sam pa se pojavi pred kamero, medtem ko Radmiloviča kot avtorja kolumne pred radijsko oddajo ali po njej navede voditelj.

Glede na rezultate raziskave lahko zaključimo, da ima kolumna na Slovenskem strukturne elemente, ki so skupni za vse. V tiskanih medijih se začenja z naslovom, medtem ko je na radiu in televiziji samo napovedana. Prevladujoče se začenja in konča z ugotovitvijo pisca, ki je z mnenjem in argumenti pojasnjena v osrednjem delu besedila. Za izražanje mnenja avtorji uporabljajo različna jezikovna sredstva, pri argumentaciji pa lahko navajajo tudi protiargumente, ki jih sproti pokomentirajo, sprejmejo ali zavrnejo. V kolumni avtorji navajajo nove informacije in razkrivajo ozadja, opazne so težnje po čim večji razumljivosti. Vedno je kolumni pripisano avtorstvo. Po Keeblu so mešanica vseh štirih tipov kolumne.

Kljub precejšnji podobnosti pa je mogoče zaznati tudi nekaj razhajanj med kolumnisti. V tiskanih medijih sicer prevladuje majhna napovednost naslovov, a to ne velja za vse kolumniste. Prav tako so odstopanja pri izpostavitvi dogodka. Kolumnisti iz novinarskih in publicističnih krogov se držijo klasične zapovedi pri izbiri teme in aktualne dogodke posredno ali neposredno izpostavijo, medtem ko druga dva pisca dogodkov, ki so sprožili pisanje, velikokrat ne navajata.

5 Zaključek

Kolumna je kot novinarski žanr natančno zamejena. Za slovenski prostor jo je opredelila Manca Košir (1988), ki ji je pripisala interpretativno naravo, torej subjektivno odzivanje na aktualne dogodke, posebna lastnost, ki jo loči od drugih vrst, pa je avtentičen jezikovni stil. Natančna analiza 60 kolumn treh vidnih piscev tega žanra je pokazala, da ima vsak avtor samosvoj način pisanja. A kljub temu obstaja nekaj elementov jezikovnega stila, ki so jim skupni. Dodatno proučevanje 20 kolumn iz kontrolne skupine, ki je zajemala dva tiskana medija, po enega radijskega in televizijskega, pa je takšno ugotovitev potrdilo. Na prvo zastavljeno raziskovalno vprašanje torej lahko odgovorimo pritrdilno: v kolumnah na Slovenskem je mogoče prepoznati jezikovne značilnosti, ki so skupne vsem kolumnistom.

Jezikovni stil za kolumno sicer v nobeni strokovni literaturi ni natančno opredeljen, so pa izsledki raziskave pokazali, da značilnosti jezikovnega stila vseh kolumnistov izhajajo iz same narave kolumne. Po Koširjevi (1988: 86) se kolumna veže na aktualni dogodek in razkriva njegova ozadja, vzroke in posledice ter podaja celostno sliko dogajanja. Temu sledijo nekatere jezikovne lastnosti, dosledno predvsem pri kolumnistih iz novinarskih in publicističnih krogov. Ti v kolumni vedno izpostavijo aktualni politični ali družbeni dogodek, ki jih je spodbudil k pisanju – to lahko omenijo fragmentno in posredno, lahko pa je imenovanje neposredno.

Če je ta značilnost opazna samo pri kolumnistih novinarjih in publicistih, pa se na vse kolumniste nanašajo druga jezikovna sredstva, ki podpirajo načelo, da kolumne pojasnjujejo ozadja dogodkov. Vedno so prisotne osvežene in nove informacije o dogodku ali temi, ki podajajo nekoliko drugačno sliko dogajanja od prevladujoče v medijih. Avtorji nizajo podatke, podrobneje prikazujejo ozadja, informacije se nadgrajujejo. Pri tem so lahko opazne medbesedilne povezave z drugimi novinarskimi besedili, predvsem informativnih žanrov, ki so o dogodku že pisali.

Misli oziroma ugotovitve, ki jih kolumnisti podajajo, so podprte z razumskimi argumenti. S tem zapisano dobi tehtnost – razlogi za besede avtorja so pojasnjeni. Argumentacijo, ki je ključen element kolumne, pa avtorji gradijo na različne načine: sklicujejo se na podobne primere, mnenja drugih, lastne izkušnje, največkrat pa izpeljejo lastne argumente. Pri tem ne podajajo le lastnih besed in argumentov, temveč jim dodajajo še nasprotno misli in protiargumente, ki jih sproti še pokomentirajo, jih (delno) sprejmejo ali zavrnejo. Tako pri bralcih vzbujajo občutek, da so na zadevo pogledali z vseh možnih zornih

kotov, s čimer zajamejo celostno sliko o problemu. To je kot značilnost kolumne identificirala že Koširjeva (1988: 86).

Vse navedeno, informacije za razkrivanje ozadja in argumentacija, je podprto tudi jezikovno, z razumskimi pridevniki, razumsko metaforiko in miselno sintakso, polno razvejanih podredij z odvisniki, ter racionalno-logično argumentacijo. Ta jezikovna sredstva so prežeta z idejno-racionalnimi prvinami, o čemer je pisal tudi Janko Kos (2001: 136), in dokazujejo, da je v kolumni prisotna miselna komponenta.

Druga izrazita značilnost kolumn, ki vpliva na izbiro jezikovnih sredstev, s tem pa na jezikovni stil vseh kolumnistov, je subjektivnost besedila. Avtor v kolumni namreč izraža svoja mnenja, svoje videnje dogajanja (Košir 1988: 86). Mnenje je zato nujna sestavina kolumne. Avtorji pa ga izražajo z raznolikimi jezikovnimi sredstvi: pridevniki, prislovi, samostalniki, glagoli, členki, metabesedilnimi elementi – označevalci odnosa do vsebine, celim stavkom, metaforami, ironijo in satiro. Njihovo mnenje pa je načeloma vedno pospremljeno z argumenti.

Miselni komponenti po Kosu (2001: 136) se tako pridružuje še čustvena, ki je opazna v emocionalni metaforiki, vrednostno-čustvenih pridevnikih in sintaksi s čustveno funkcijo. Slednja se kaže s ponavljanjem besed, besednih zvez, s podobno zgrajenimi stavki. Čustveni in razpoloženski prizvok se dosega tudi z ritmom, kombinacijo kratkih in dolgih stavkov, ki so še pomensko usklajeni. Čustvena komponenta je izrazito prisotna še pri čustveni argumentaciji.

Da gre za vpetost avtorja v besedilo, najbolj izrecno kažejo prvoosebne oblike v ednini – izjema pri tem je le en pisec, ki po edninski obliki ni posegal, temveč se je vedno skrtil za množinsko obliko. Osebnost novinarja pa je izpostavljena še s spremljajočim imenovanjem kolumnista z imenom in priimkom. Drži torej, da je kolumna vedno odvisna od osebnosti, ki jo piše (Košir 1988: 86). Veliko rabljene ekspresivne in knjižne besede, ki so kot take označene v jezikovnih priročnikih, tujke in medbesedilne povezave, ki jih v svoja besedila vključujejo prav vsi avtorji, pa nakazujejo, da so avtorji razgledani in izobraženi. Take lastnosti je kolumnistom denimo pripisal Glover (1999: 291).

Kolumna sodi po razvrstitvi Koširjeve (1988: 63) v interpretativno zvrst, zato so bili pričakovani tudi aktualizmi, stilno zaznamovana jezikovna sredstva, ki v besedilo vnašajo elemente novega, svežega, pestrega in s katerimi avtorji dosegajo posebne učinke (Korošec

1998: 15). Na ravni leksike so pri obravnavanih kolumnistih to starinske in zastarele besede, pogovorne besede, s katerimi je morda mogoče zadeti tudi natančnejši odtenek pomena, frazemi, retorične figure in kreativna sredstva, tj. priložnostnice in prenovitve frazemov. Retorične figure in kreativna sredstva so izrazito v domeni vsakega avtorja posebej. Od njemu lastnega jezikovnega stila pa je odvisno, v kolikšni meri jih bo uporabil. Na višjih jezikovnih ravlinah se jezikovni stil kolumnistov gradi s kopičenjem pridevnikov, kratkih stavkov, včasih vprašanj in raznolikimi kohezivnimi sredstvi. A to se dogaja tudi medbesedilno.

Opaznih je nekaj izrazito novinarskih gradnikov jezikovnega stila. Taki so publicizmi, pristavki, s katerimi se pripisuje funkcija imenovanim osebam, pripisovalci – metabesedilni elementi, s katerimi se besede in izjave, največkrat povzete, pripišejo virom. Glede na to, da morajo mediji doseči čim širše občinstvo, je osnova zborni jezik, ki ga le tu in tam – in tudi ne pri vseh kolumnistih – prekinjajo pogovorni izrazi. Da se obdrži nivo pisanja, je malo slabšalnih besed in redkokateri vulgarizem. V novinarstvu močno prisotna je uporaba 1. osebe množine, s katero se avtor poistoveti z medijem oziroma uredništvom ali vzpostavlja stik z naslovnikom. Slednje lahko počne še z drugoosebno obliko za poimenovanje splošnega naslovnika. S tem se vzpostavlja tudi odnos do bralca.

Ostalo je še nekaj splošnih značilnosti, ki so kolumnistom skupne: vrinjeni stavki, polstavki in pristavki kot dodatno določanje in podajanje novih informacij, dvopičja za napovedovanje v tiskanih medijih in začetki povedi z odvisnikom. Za gradnjo besedila so pomembni še označevalci za napovedovanje vsebine in stopnje besedilne zgradbe. V tiskanih medijih ima kolumna vedno naslov, v vseh pa je na začetku in koncu najpogosteje ugotovitev.

Raziskava je nakazala tudi razlike med kolumnisti, glede na to, za kako izkušena in večča peresa gre, in glede na to, ali izhajajo iz novinarskih oziroma publicističnih vrst. Največja razlika nastaja pri izbiri teme in z njo povezanimi elementi. Kolumnisti, ki so stari mački medijske scene, se v maniri klasičnega novinarstva lotevajo aktualnih političnih in družbenih dogodkov. Posledično so njihova besedila polna medbesedilnih povezav z drugimi novinarskimi članki, ki so o dogajanju poročali objektivno. Ti dogodki so v kolumni izpostavljeni ali vsaj omenjeni.

Pri avtorjih z nenovinarskim ozadjem pa so teme sicer lahko družbene, a niso vezane na prav aktualne dogodke, včasih so zelo izrazito vezane na zasebnost. To ne ustreza žanru kolumne v klasičnem novinarstvu. Glede na to, da pa je avtorjev, ki pišejo o takih temah in ki prav tako ne prihajajo iz novinarskih vrst, lahko so strokovnjaki na drugih področjih, več, bi

morda veljalo razmisliti, ali ne bi bilo treba definicije kolumne prilagoditi, kadar je napisana v manj strogem smislu. Predvsem ob upoštevanju, da je opredelitev kolumne v klasičnem smislu Manca Košir zapisala že leta 1988. Pri tem se zdi misel Bhatie (2004: 112; 115), da so žanri dinamični in se razvijajo v času, znotraj njihovih standardnih pravil pa si pisci radi vzamejo nekaj svobode, zelo aktualna.

Analiza je torej pokazala, da imajo vsi proučevani kolumnisti nekaj skupnih značilnosti jezikovnega stila, ki jih lahko označimo kot konstitutivne za žanr kolumno. Po svoji naravi so to kolumne, ki so po Keeblu (2005: 176) mešanica razumnih elementov, refleksne reakcije, zabavne kolumne, včasih tudi provokacije.

Magistrsko delo odkriva značilnosti kolumn na Slovenskem, vsekakor pa je ostalo še veliko prostora za nadaljnje raziskovanje, ki sicer presega okvire magistrske naloge. Vsekakor bi bilo dobro raziskati, ali se je kolumna glede na tematiko res spremenila v tolikšni meri, da bi bilo treba osvežiti definicijo kolumne. Še morda boljši vpogled v nastajanje kolumn bi dodalo sprotno spremljanje tvorjenja kolumne, kar se sicer zdi težko izvesti. V nadaljnjem raziskovanju pa bi bilo vredno dobiti informacije še z druge strani, torej kako raznoliko uporabo jezikovnih sredstev dojemajo naslovniki, kakšne so razlike med dojetjem bralcev, poslušalcev in gledalcev. Ob vsem navedem pa se je treba zavedati, da jezikovnega stila nikoli ne bomo mogli razumeti v celoti, kajti vsak tvorec in naslovnik sta edinstvena in neponovljiva, s tem pa tudi njuno razumevanje (Smolej 2011: 413).

Magistrsko delo je tako le majhen prispevek k raziskovanju jezikovnega stila v kolumnah na Slovenskem. Prinaša spoznanje, da kljub originalnemu in avtentičnemu jezikovnemu stilu avtorjev obstajajo jezikovna sredstva, ki so skupna vsem.

6 Povzetek

Magistrsko delo se osredotoča na vprašanje, ali je mogoče pri več avtorjih kolumn na Slovenskem prepoznati jezikovna sredstva, ki so jim skupna in s tem konstitutivna za ta žanr v slovenskem prostoru. V teoriji novinarskih žanrov je pri označevanju kolumne posebej izpostavljena temeljna značilnost kolumne, da ima njen avtor avtentičen in originalen stil (Košir 1988: 86). Nikjer v strokovni literaturi pa ni opredeljeno, ali obstajajo jezikovne prvine, ki so tipične za ta žanr. Namen magistrskega dela je bil raziskati ravno to. Pri tem nas je zanimalo, ali se skupne jezikovne prvine pojavljajo, in če se, katere so.

Pri raziskovanju tega problema smo uvodoma opredelili najpomembnejše značilnosti kolumne. Ob pomanjkanju literature o jezikovnem stilu v kolumnah pa smo izpostavili teoretične značilnosti jezikovnega stila na sploh, ki so jih izpostavili slovenski in tuji teoretiki, in njegovega raziskovanja. To nam je bilo v pomoč pri analizi, v katero smo vključili tri prepoznavne pisce kolumn na Slovenskem. Analizirali smo jezikovni stil vsakega pisca posebej, nato pa smo poiskali skupne točke vseh treh jezikovnih stilov. Da bi lahko rezultate posplošili na celoten slovenski prostor, pa smo v raziskavo vključili še kontrolno skupino, sestavljeno iz štirih raznorodnih piscev, katerih kolumne so bile objavljene v različnih medijih. S kontrolno skupino smo potrdili ali ovrgli že pridobljene ugotovitve.

Izsledki analize so pokazali, da je mogoče izluščiti jezikovna sredstva, ki so skupna vsem analiziranim avtorjem. Ti v kolumnah pišejo o aktualnih družbenih in političnih dogodkih, ki jih skušajo še bolj natančno pojasniti bralcem, tudi z izpeljanimi ugotovitvami in mnenji. Pri tem pa v besedila vnašajo miselno in čustveno komponento, na vseh jezikovnih ravneh in tudi pri argumentaciji. Sestavni del kolumne so aktualizmi: od jezikovnih sredstev, ki so kot stilno zaznamovana označena v jezikovnih priročnikih, prek frazemov do avtorskih metafor in drugih retoričnih sredstev. Posebnost pri tem so satirični elementi.

Avtorji želijo vzpostaviti stik z naslovniki, zato uporabljajo prvo- in drugoosebne oblike, poleg teh pa posegajo še po drugih metabesedilnih elementih. Opazne so njihove medbesedilne povezave z drugimi novinarskimi prispevki in drugimi viri. Pogosti v kolumnah so podobno grajeni stavki, podobno grajene besedne zveze in stavki, ki se začenjajo z odvisnikom. Temu se pridružujejo še parenteze, polstavki in pristavki. Vse naštetu smo opazili v kolumnah vseh analiziranih avtorjev. Glede na to, da so bili v raziskavo vključeni raznoliki avtorji, pa je našete jezikovne prvine mogoče označiti kot tipične za kolumne v slovenskem prostoru.

7 Literatura in viri

- Akhmanova, Olga (1976): *Linguostylistics: Theory and method*. The Hague, Pariz: Mouton.
- Ambrožič, Lado (2012): Intervju: Marko Crnkovič. *Televizija Slovenija*. 4. marec 2012.
Dostopno na: <http://tvslo.si/predvajaj/marko-crnkovic/ava2.130622680/> (10. 3. 2012).
- Bachman, Layle F. (1990): *Fundamental considerations in language testing*. Oxford [etc.]:
Oxford University Press.
- Bhatia, Viay K. (2004): *Worlds of written discourse*. London, New York: Continuum.
- Briški, Nataša in Aljaž Pengov Bitenc (2014): »Pubec rad piše, za novinarja naj bo« – Marko Radmilovič. Podcast. *Metina lista*. Dostopno na: <http://metinalista.si/036-pubec-rad-pise-za-novinarja-naj-bo-marko-radmilovic/> (1. 2. 2016).
- Coseriu, Eugenio (1988): *Sprachkompetenz: Grundzüge der Theorie des Sprechens*.
Tübingen: Francke.
- Crnkovič, Marko (2007): *Kolumne 2001–2007*. Ljubljana: Umco.
- — — (2013): Evald Koren in Paul Hazard ali kriza slovenske zavesti. Sobotna priloga *Dela*,
12. 1. 2013. Str. 11.
- Crystal, David (2008): *A dictionary of linguistics and phonetics*. Oxford ; Cambridge:
Blackwell.
- Čeh, Jožica (2007): Jezikovni stil in literarno besedilo. *Razprave (Razred 2): Razred za
filološke in literarne vede*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Str.
43–54.
- Červ, Gaja (2008): Poročevalske metafore, ujete v metaforo ogledala realnosti. *Jezikovna
prepletanja*. Ur. Monika Kalin Golob, Nataša Logar in Anton Grizold. Ljubljana:
Fakulteta za družbene vede. Str. 133–148.
- — — (2009): Žanrski korpus novinarskih besedil. *Infrastruktura slovenščine in slovenistike*.
Ur. Marko Stabej. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- De Beaugrande, Robert Alain in Wolfgang Ulrich Dressler (1992): *Uvod v besediloslovje*.
Ljubljana: Park.

- Dular, Janez (1971/72): O slovenskem časnikarskem jeziku. *Jezik in slovstvo* 17/5. Str. 153–159.
- — — (1974a): *Publicistični jezik v prepletu jezikovnih zvrsti in slogovnih različic*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- — — (1974b): Zvrstnost slovenskega jezika. *Slovenski jezik, literatura in kultura: Informativni zbornik*. Ur. Matjaž Kmecl, Tine Logar, Jože Toporišič. Ljubljana: Seminar slovenskega jezika, literature in kulture pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze. Str. 57–73.
- Erjavec, Karmen (1999): *Novinarska kakovost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Eroms, Hans-Werner (2008): *Stil und Stilistik: Eine Einführung*. Berlin: Erich Schmidt Verlag, cop.
- Esser, Jürgen (1993): *English linguistic stylistics*. Tübingen: Niemeyer.
- Fox, Walter (1993): *Writing the news: a guide for print journalists*. Ames: Iowa State University Press.
- Gauger, Hans-Martin (1995): *Über Sprache und Stil*. München: Beck.
- Gigafida*. Dostopno na: <http://demo.gigafida.net/> (30. 11. 2015).
- Glover, Stephen (1999): What columnists are good for. *Secrets of the press*. Ur. Stephen Glover. London [etc.]: Allen Lane: The Penguin Press. Str. 289–298.
- Gustinčič, Jurij (2009): Predgovor. V Ervin Hladnik Milharčič: *Kratke zgodbe o prihodnosti: kolumne*. Ljubljana: Modrijan. Str. 5–6.
- Hladnik Milharčič, Ervin (2009): *Kratke zgodbe o prihodnosti: kolumne*. Ljubljana: Modrijan.
- Hudej, Sonja (2001): Argumentacijski procesi in prepričevalna sredstva v besedilu. *Slavistična revija* 49/3. Str. 205–222.
- Iorio, Sharon Hartin (2004): *Qualitative research in journalism: Taking it to the streets*. Mahwah, London: L. Erlbaum.
- Jeffries, Lesley in Dan McIntyre (2010): *Stylistics*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Juvan, Marko (2000): *Vezi besedila: Študije o slovenski književnosti in medbesedilnosti*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura.
- Kalin Golob, Monika (2003): *H koreninam slovenskega poročevalnega stila*. Ljubljana: Jutro.
- — — (2005): Novinarstvo in jezik(oslovje). *Uvod v novinarske študije*. Ur. Melita Poler Kovačič in Karmen Erjavec. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Str. 73–107.
- Keeble, Richard (1998): *The newspaper handbook*. London, New York: Routledge.
- — — (2005): *Print journalism: a critical introduction*. London, New York: Routledge.
- Korade, Dragica (2013): *Trojanski pes*. Maribor: Litera.
- Korošec, Tomo (1976): Nove besede v časopisu Delo 1969–1975. *Slavistična revija* 24/2–3. Str. 219–236.
- — — (1998): *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
- — — (2005): *Jezik in stil oglaševanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kos, Janko (2001): *Literarna teorija*. Ljubljana: DZS.
- Kos, Janko [et.al] (2009): *Literatura: Leksikon*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Košir, Manca (1988): *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: DZS.
- Križaj Ortar, Martina (1994): Stilistika neumetnostnega besedila – stičišče jezikovnega sistema in pragmatike. *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ur. Martina Orožen. Ljubljana: Seminar slovenskega jezika, literature in kulture pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete. Str. 299–307.
- Kržišnik, Erika (1996): Frazeologija v slovenskem časopisju štiri leta po osamosvojitvi. *Jezik in čas*. Ur. Ada Vidovič Muha. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. Str. 175–189.
- — — (1995): Frazeologija v slovenskem časopisju v dveh prelomnih obdobjih. *Języki słowiańskie 1945–1995. Gramatyka – leksyka – odmiany: materiały międzynarodowej konferencji naukowej*. Ur. Stanisław Gajda. Opole: Uniwersytet Opolski, Instytut filologii polskiej. Str. 217–226.

- Laban, Vesna (2005): Žanri vestičarske vrste, običajno poročilo in anketa v dnevnem časopisju. *Uvod v novinarske študije*. Ur. Melita Poler Kovačič in Karmen Erjavec. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Str. 32–73.
- – – (2007): *Osnove televizijskega novinarstva*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Mekina, Borut (2015): Dragica Korade. Intervju. *Mladina*, 1. 7. 2015 (posebna številka). Str. 44–50. Dostopno tudi na:
http://www.mladina.si/media/objave/dokumenti/2015/8/28/intervju_2015.pdf (30. 11. 2015).
- Merljak Zdovc, Sonja (2007): *Preteklost je prolog: pregled zgodovine novinarstva na Slovenskem in po svetu: učbenik pri predmetu Zgodovina novinarstva in medijev*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Pirc, Tatjana (2009): *Radio: zakaj te imamo radi*. Ljubljana: Modrijan.
- Pogorelec, Breda (2011): *Stilistika slovenskega knjižnega jezika: Jezikovni spisi II*. Ur. Mojca Smolej. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Poler Kovačič, Melita (2011): Kaj je novinarstvo, kdo je novinar? Melita Poler Kovačič in Karmen Erjavec: *Uvod v novinarstvo: učbenik za študente prvega letnika študijskega programa Novinarstvo na FDV*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Str. 15–130.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika* (1995). Ljubljana: DZS. Dostopno tudi na: <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (30. 11. 2015).
- Slovenski pravopis. 1, Pravila* (1997). Ljubljana: DZS.
- Slovenski pravopis: spletna izdaja* (2010). Ljubljana: SAZU, ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. Dostopno na: <http://bos.zrc-sazu.si/c/SP/index.html> (30. 11. 2015).
- Smolej, Mojca (2011): Jezikovna stilistika ali zakaj brati obliko besedila. *Meddisciplinarnost v slovenistiki*. Obdobja, 30. Ur. Simona Kranjc. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. Str. 413–417.
- Snoj, Jerica (2010): *Metafora v leksikalnem sistemu*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

- Stramljič Breznik, Irena (2010): *Tvorjenke slovenskega jezika med slovarjem in besedilom*. Maribor: Filozofska fakulteta, Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti.
- Šegula, Minca (2012): *Jezikovnostilistična analiza kolumn Marka Crnkoviča*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Štamcar, Miha (2012): Najboljši slovenski kolumnisti. *Dnevnik.si*. Dostopno na: <https://www.dnevnik.si/1042505609/magazin/lestvica/1042505609> (30. 11. 2015).
- Toporišič, Jože (1992): *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- — — (2000): *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- Trdina, Silva (1971): *Besedna umetnost: Del 2*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Ullmann, Stephen (1972): *Sprache und Stil: Aufsätze zur Semantik und Stilistik*. Tübingen: Max Niemer Verlag.
- Unuk, Drago (2013): Stilizacija. *Revija za elementarno izobraževanje*. 7/2–3. Str. 115–139.
- Vičar, Branislava (2011): *Parenteza v novinarskem in parlamentarnem diskurzu*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta.
- Vidovič Muha, Ada (1988): *Slovensko skladijsko besedotvorje ob primerih zloženk*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete: Partizanska knjiga.
- Wales, Katie (2001): *A dictionary of stylistics*. Harlow [etc.]: Longman.
- Žagar, Igor Ž. (2000): Pragmatika in argumentacija. V Jef Verscheueren: *Razumeti pragmatiko*. Ljubljana: Založba /*cf.
- — — (2009): Oswald Ducrot in njegova teorija argumentacije v jeziku – izhodišča, vidiki in analitična uporabnost. Žagar, Igor Ž. in Mojca Schlamberger Brezar: *Argumentacija v jeziku*. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Str. 125–206. Dostopno na: http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/digitalna_knjiznica/Dissertationes_4/index.htm 1 (12. 12. 2015).

Analizirane kolumne:

- Crnkovič, Marko: Pablik rilejšns. Sobotna priloga *Dela*, 7. 1. 1995. Str. 34.
- Zgodba o Hildinem uspehu. Sobotna priloga *Dela*, 14. 1. 1995. Str. 34.
- Med spoštovanjem in prezirom. Sobotna priloga *Dela*, 21. 1. 1995. Str. 34.
- Politična korektnost in slovenščina. Sobotna priloga *Dela*, 28. 1. 1995. Str. 38.
- Suhoparnost in novinarska jetika. Sobotna priloga *Dela*, 4. 2. 1995. Str. 38.
- Dan režimskih novinarjev. Sobotna priloga *Dela*, 11. 2. 1995. Str. 34.
- Za drekec pekec informacij. Sobotna priloga *Dela*, 18. 2. 1995. Str. 34.
- Vnuki svojih dedov. Sobotna priloga *Dela*, 25. 2. 1995. Str. 34.
- Kamikaze umirajo na tešče. Sobotna priloga *Dela*, 4. 3. 1995. Str. 34.
- Okusi užitek in uporništvo. Sobotna priloga *Dela*, 11. 3. 1995. Str. 34.
- Požar ni on, Požar ste vi. Sobotna priloga *Dela*, 7. 8. 2010. Str. 7.
- Blagor krotkim, kajti deželo bodo podedovali. Sobotna priloga *Dela*, 7. 1. 2012. Str. 9.
- Za demokracijo je dovolj dobro le najboljše. Sobotna priloga *Dela*, 21. 1. 2012. Str. 11.
- Kako razložiti fenomen Katarine Kresal. Sobotna priloga *Dela*, 25. 2. 2012. Str. 9.
- Zagamani: med alternativo in svobodo. Sobotna priloga *Dela*, 3. 3. 2012. Str. 9.
- Slovenija, moj sendvič s kumaricami, salamo in gorčico. Sobotna priloga *Dela*, 10. 3. 2012. Str. 9.
- Minister Žigabajt resetira Plečnikovo tržnico. Sobotna priloga *Dela*, 24. 3. 2012. Str. 9.
- Liberalne elite in poreferendumska niravana. Sobotna priloga *Dela*, 31. 3. 2012. Str. 9.
- Lep pozdrav iz Slovenije. Sobotna priloga *Dela*, 7. 4. 2012. Str. 11.
- Ukiniti proslavo, ne partizanov. Sobotna priloga *Dela*, 30. 6. 2012. Str. 9.
- Hladnik Milharčič, Ervin: Predsednik se posveča svojemu delu. *Delo*, 13. 4. 2000. Str. 8.

- — — Virtualna politika na ulicah prestolnice. *Delo*, 21. 4. 2000. Str. 8.
- — — Predsednikove spodnje hlače. *Delo*, 6. 5. 2000. Str. 6.
- — — Smrtna kazen na volitvah. *Delo*, 15. 6. 2000. Str. 8.
- — — Miloševićeva soba z razgledom. *Delo*, 23. 6. 2000. Str. 8.
- — — Tovariši in tovarišice. *Dnevnik*, 25. 9. 2008. Tudi v Ervin Hladnik Milharčič (2009): *Kratke zgodbe o prihodnosti: kolumne*. Ljubljana: Modrijan. Str. 220–224.
- — — Kaj je smešno? *Dnevnik*, 2. 10. 2008. Tudi v Ervin Hladnik Milharčič (2009): *Kratke zgodbe o prihodnosti: kolumne*. Ljubljana: Modrijan. Str. 225–229.
- — — Vsak čas bo konec sveta. *Dnevnik*, 9. 10. 2008. Tudi v Ervin Hladnik Milharčič (2009): *Kratke zgodbe o prihodnosti: kolumne*. Ljubljana: Modrijan. Str. 230–233.
- — — Tretji svet. *Dnevnik*, 16. 10. 2008. Tudi v Ervin Hladnik Milharčič (2009): *Kratke zgodbe o prihodnosti: kolumne*. Ljubljana: Modrijan. Str. 234–237.
- — — Ločeni razvoj. *Dnevnik*, 23. 10. 2008. Tudi v Ervin Hladnik Milharčič (2009): *Kratke zgodbe o prihodnosti: kolumne*. Ljubljana: Modrijan. Str. 238–242.
- — — Turist. *Dnevnik*, 30. 10. 2008. Tudi v Ervin Hladnik Milharčič (2009): *Kratke zgodbe o prihodnosti: kolumne*. Ljubljana: Modrijan. Str. 243–247.
- — — Čakajoč na Obamo. *Dnevnik*, 6. 11. 2008. Tudi v Ervin Hladnik Milharčič (2009): *Kratke zgodbe o prihodnosti: kolumne*. Ljubljana: Modrijan. Str. 248–252.
- — — Konec dober, vse dobro. *Dnevnik*, 3. 1. 2013. Str. 14.
- — — Hotel z dvanajstimi zvezdicami. *Dnevnik*, 17. 1. 2013. Str. 14.
- — — Diktatura, revolucija, bratstvo. *Dnevnik*, 31. 1. 2013. Str. 14.
- — — Nemrtvi proti zombijem. *Dnevnik*, 14. 2. 2013. Str. 14.
- — — Kriza dela čudeže. *Dnevnik*, 28. 2. 2013. Str. 14.
- — — Twitterius theologico-informaticus supera LiberFacierum. *Dnevnik*, 14. 3. 2013. Str. 18.
- — — Še 'nkol se nismo tolk smejal. *Dnevnik*, 28. 3. 2013. Str. 16.

- – – Neoterorizem. *Dnevnik*, 25. 4. 2013. Str. 14.
- Hriberšek, Matic: Umetna inteligenca. *Štajerski tednik*, 8. 6. 2014. Str. 19.
- – – Higiena. *Štajerski tednik*, 24. 6. 2014. Str. 19.
- – – To je to. *Štajerski tednik*, 22. 7. 2014. Str. 19.
- – – Socialna pomoč. *Štajerski tednik*, 19. 8. 2014. Str. 19.
- – – Gensko spremenjena hrana. *Štajerski tednik*, 14. 10. 2014. Str. 27.
- Korade, Dragica: Boj za hlapce. *Mladina*, 4. 9. 2000. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103192/boj-za-hlapce/> (6. 8. 2015).
- – – Ko šefi umolknejo. *Mladina*, 17. 10. 2000. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103198/ko-sefi-umolknejo/> (6. 8. 2015).
- – – Politika in drugi mediji. *Mladina*, 13. 11. 2000. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103202/politika-in-drugi-mediji/> (6. 8. 2015).
- – – Na Marš! *Mladina*, 11. 12. 2000. Dostopno tudi na: <http://www.mladina.si/103206/na-mars/> (6. 8. 2015).
- – – Zdravje in druge bolezni. *Mladina*, 13. 2. 2001. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103214/zdravje-in-druge-bolezni/> (6. 8. 2015).
- – – Udarci in druge kritike. *Mladina*, 12. 3. 2001. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103218/udarci-in-druge-kritike/> (6. 8. 2015).
- – – Nedelja in druga razkošja. *Mladina*, 10. 4. 2001. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103222/nedelja-in-druga-razkosja/> (6. 8. 2015).
- – – Glava in druge odvečnosti. *Mladina*, 11. 6. 2001. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103230/glava-in-druge-odvecnosti/> (6. 8. 2015).
- – – Učinkovitost in druge tehnologije. *Mladina*, 17. 7. 2001. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103235/ucinkovitost-in-druge-tehnologije/> (6. 8. 2015).
- – – Glava in drugi holdingi. *Mladina*, 6. 8. 2001. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103238/glava-in-drugi-holdingi/> (6. 8. 2015).

- – – Iz glave med noge. *Mladina*, 15. 7. 2005. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103438/iz-glave-med-noge/> (6. 8. 2015).
  - – – Nespodobno sporočilo. *Mladina*, 24. 8. 2005. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103444/nespodobno-sporocilo/> (6. 8. 2015).
  - – – Vladam, torej vem. *Mladina*, 5. 10. 2005. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103450/vladam-torej-vem/> (6. 8. 2015).
  - – – Revščino revežem. *Mladina*, 2. 11. 2005. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103454/revscino-revezem/> (6. 8. 2015).
  - – – Naposled Kitajska. *Mladina*, 19. 11. 2005. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103406/naposled-kitajska/> (6. 8. 2015).
  - – – Molotovka in druge sanje. *Mladina*, 8. 12. 2005. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103459/molotovka-in-druge-sanje/> (6. 8. 2015).
  - – – Naposled mučenje. *Mladina*, 8. 1. 2006. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103464/naposled-mucenje/> (6. 8. 2015).
  - – – Od kaplje do kaplje. *Mladina*, 1. 2. 2006. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103468/od-kaplje-do-kaplje/> (6. 8. 2015).
  - – – Kuge, lakote in vojne. *Mladina*, 22. 2. 2006. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103471/kuge-lakote-in-vojne/> (6. 8. 2015).
  - – – Nazaj k ognju. *Mladina*, 2. 4. 2006. Dostopno tudi na:
<http://www.mladina.si/103476/nazaj-k-ognju/> (6. 8. 2015).
- Smej Novak, Valentina: Voda, črna kot sojina omaka. *Ona*, 29. 5. 2007. Tudi v Valentina Smej Novak (2010): *Vsakdanje pomembno*. Ljubljana: Vale-Novak. Str. 129–131.
- – – Neprostopvoljno politični. *Ona*, 19. 6. 2007. Tudi v Valentina Smej Novak (2010): *Vsakdanje pomembno*. Ljubljana: Vale-Novak. Str. 132–134.
  - – – Kult kosila pri mami. *Ona*, 10. 7. 2007. Tudi v Valentina Smej Novak (2010): *Vsakdanje pomembno*. Ljubljana: Vale-Novak. Str. 135–137.

– – – Vse, kar potrebuješ, je paradižnik. *Ona*, 31. 7. 2007. Tudi v Valentina Smej Novak (2010): *Vsakdanje pomembno*. Ljubljana: Vale-Novak. Str. 138–140.

– – – Nekdo drug. *Ona*, 21. 8. 2007. Tudi v Valentina Smej Novak (2010): *Vsakdanje pomembno*. Ljubljana: Vale-Novak. Str. 141–143.

Radmilovič, Marko: *Zapisi iz močvirja*, 6. 10. 2015. Val 202. Dostopno na: <http://4d.rtv slo.si/arhiv/zapisi-iz-mocvirja/174363687> (6. 12. 2015).

– – – *Zapisi iz močvirja*, 13. 10. 2015. Val 202. Dostopno na: <http://4d.rtv slo.si/arhiv/zapisi-iz-mocvirja/174364977> (6. 12. 2015).

– – – *Zapisi iz močvirja*, 20. 10. 2015. Val 202. Dostopno na: <http://4d.rtv slo.si/arhiv/zapisi-iz-mocvirja/174366343> (6. 12. 2015).

– – – *Zapisi iz močvirja*, 3. 11. 2015. Val 202. Dostopno na: <http://4d.rtv slo.si/arhiv/zapisi-iz-mocvirja/174368910> (6. 12. 2015).

– – – *Zapisi iz močvirja*, 10. 11. 2015. Val 202. Dostopno na: <http://4d.rtv slo.si/arhiv/zapisi-iz-mocvirja/174370442> (6. 12. 2015).

Vidmar, Igor: Kolumna. *Studio City*, 15. 6. 2015. Televizija Slovenija. Dostopno na: <http://4d.rtv slo.si/arhiv/studio-city/174341765> (5. 12. 2015).

– – – Kolumna. *Studio City*, 16. 2, 2015. Televizija Slovenija. Dostopno na: <http://4d.rtv slo.si/arhiv/studio-city/174320251> (5. 12. 2015).

– – – Kolumna. *Studio City*, 20. 7. 2015. Televizija Slovenija. Dostopno na: <http://4d.rtv slo.si/arhiv/studio-city/174347377> (5. 12. 2015).

– – – Kolumna. *Studio City*, 12. 10. 2015. Televizija Slovenija. Dostopno na: <http://4d.rtv slo.si/arhiv/studio-city/174364896> (5. 12. 2015).

– – – Kolumna. *Studio City*, 9. 11. 2015. Televizija Slovenija. Dostopno na: <http://4d.rtv slo.si/arhiv/studio-city/174370256> (5. 12. 2015).

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je magistrsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu s strokovnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 15. marec 2016

Minca Šegula